

875 25
C Y N G O R

I'R

C Y N M R Y,

M E W N

Deuddeg o Bennodau.

1. Am y GORCHYMYNION.	7. Am DDIGOF AINT DUW.
2. Am yr ABDEWIDION.	8. Am GOFIO GAIR DUW.
3. Am ALWEDIGAETH.	9. Yr AMSER y dylid ei gofio.
4. Am ANUFUDD-DOD.	10. Y BUDD o'i GOFIO.
5. Am y BYGYTHION.	11. Y PERYGL O BEIDIO.
6. Am AMYNEDD DUW.	12. CYMHWYSIAD o'r cwbl.

Ynghyd â

Rhai CĀNIADAU o waith yr Awdwr.

Gan MORRIS AB ROBERT.

PREG. xii. i.

Gofia yn awr dy Greawdwr yn ryddiau dy ieuengelyd—

T R E F E C C A

ARGRAPHWYD YN Y FLWYDDYN M.DCC.XCIII.

[Pris chwe' Cheiniog.]

LLYTHYR Y CYHOEDDWR AT Y DARLLENYDD.

AR ddeifyfiad amryw o'm cyfeillion, myfi a anturiais gyhoeddi y Llyfran bychan hwn; ac er nad oedd yr awdwr ond Saer, wrth ei alwad cyffredin, etto gellir gweled ynddo faint a ddichon duwiol fyfyrddau gyrhaeddyd, heb na dysg na doniau gweini-dogaethol. Yr oedd yr Awdwr yn byw yn y *Bala*, ac mewn amser blin, cyn i'r diwygiad diweddaf dorri allan yn Nghymru; efe a ddioddefodd lawer o ddirmyg er mwyn Crist, a hîr gystudd corph cyn ei farwolaeth; ac yn y dyddiau hynny yr ysgrifennodd ef y Traethawd canlynol; eithr ei gopi cyntaf o hono a dorwyd yn ddrylliau, gan Gyfreithiwr oedd yn byw yn y Dre, fel y gorsu arno ei ail ysgrifenu, yr hyn, drachefn, a chwanegodd lawer at ei ofid a'i gystudd, ac ynteu yn nessau i angu. — Ei ddiben pennaf yn ysgrifenu, ydoedd i gynghori ei blant i ymosyn am iechydwrtaeth i'w heneidiau, ac i amcanu bod yn fendith i'w gyd-wladwyr, ar ol ei farwolaeth. Ond ei lasur hwn a ddibrisiwyd, ac a fu'n gorwedd, fel mewn angof, dros drugain a thair ar ddeg o flynyddau, gwedi ei farw; eithr, o'r diwedd, Duw a drefnodd iddo gael codiad, fel o'r llwch, ac "er ei farw y mae ef yn llefaru etto." Yr oedd yr Awdwr hefyd yn brydydd cyson, yn ei ddydd, fel y gellir profi wrth amryw ganiadau, heb-law y rhai a gyhoeddwyd yn niwedd y Llyfran hwn. Nid oes yn y Traethawd canlynol ddim llawer i borthi cywreinrwydd y dysgedig, ond gwirioneddau syml ac eglur yn cael eu cymhwyso at gydwybod y darlennydd.

Weithian, yn gymmaint ag im' (trwy gyd-fyniad fy mrodyr yr *Ymneilldwrwyr*, a'r *Methodistiaid*) fyned i'r draul a'r drafferth i'w argraphu, myfi a erfyniaf yn daer ar i'r darlennydd weddio am ras i ddiangc rhag y barnedigaethau a gyhoeddir ynddo, ac am ffydd i ymalfyd yn Nghrist yn yr addewidion, ac i ufuddhau i air a galwad Duw, yn ol yr Ysgrythurau sanctaidd.

Hyn yw deifyfiad

eich ufudd wafanaethwr

yn yr Awdydd Iesu Grist,

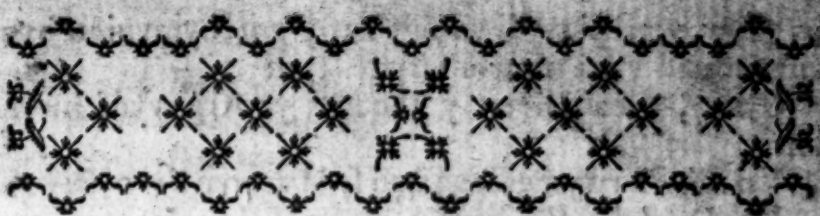
BALA,

Medi 30, 1793.

W. THOMAS.

165

PENNOD I.

AR ORCHYMYNION DUW.

WEDI i'r Holl-alluog Dduw greu dyn yn berffaith, ar ei lun a'i ddelw ei hun; *Gen. i. 27.* efe a roddes iddo gyfraith gyfiawn a da, ac a'i hysgri-fenodd ar ei galon ef; ac ar ol hyn efe a'i hail adroddodd wrth ei was *Moses*, ac wrth yr Israeliaid ar fynydd Sinai.

Ecf. xx. A Moses yn wir a fu ffyddlon yn ei holl dŷ ef, megis gwas, er tystiolaeth i'r pethau oedd i'w llefaru : Heb. iii. 5. A'r Arglwydd a lafarodd wrth Moses, a Moses wrth yr Israeliaid, ac ynddynt hwy wrthym ninnau, gan ddywedyd, *A bydded y geiriau hyn yr ydwyf yn eu gorchymyn i ti heddyw yn dy galon; a hysbysa hwynt i'th blant, a chrybwyll am danynt pan eisteddych yn dy dŷ, a phan gerddych ar y ffordd, a phan orweddych i lawr, a phan gyfodych i fynu,—Ysgrifenna hwynt befyd ar byst dy byrth, Deut. vi. 6, 7,—9.*

Wrth y geiriau uchod yr ydym i ddyall, y mynnai yr Arglwydd i bob pen teulu rybuddio ac addysgu eu plant, gan eu gwneuthur yn gyfarwydd yn eu dyledswydd tu ag at Dduw a dyn; yr hyn a gynhwysir yn gryno yn y deg gorchymmyn, neu yn hytrach yn y ddau orchymmyn mawr, fel y gelwir hwynt yn yr efengyl, *Canys ar y ddau orchymmyn hyn y mae'r holl gyfraith a'r prophwydi yn sefyll. Mat. xxii. 40.* Weithian,

os ydyw y prophwydi yn sefyll ar y gorchymynion hyn, angenrhaid yw i ninnau ystyried, yn

Gyntaf, I ba ddiben y rhoddes yr Arglwydd hwynt i ni?

Yn *aif*, Pa rwymedigaethau sydd arnom i'w cyflawni?

Yn *Drydedd*, Pa berygl mawr sydd o'u torri neu esgeuluso eu gwneuthur?

Yn *bedwaredd*, Y mawr fudd a ddaw i ni o'u cyflawni, hyd yn oed yn y byd hwn. Yn

1. Am ddiben eu rhoddiad, yr hyn a ellir ei weled yn y geiriau canlynol, pan ddywedodd yr Israeliaid y gwrandaent ar lais yr Arglwydd, ac y gwnaent ei orchymmynion ef, *Deut. v. 27*. Attebodd yr Arglwydd, a dywedodd, *Da y dywedasant yr hyn oll a ddywedasant, O na byddai gyfryw galon ganddynt i'm hofni i, ac i gadw fy holl orchymmynion bob amser; fel y byddai da iddynt, ac i'w plant yn dragywyddol*, *Adn. 28, 29*. Wrth hyn y gallwn weled, mai er ein mwyn ni y rhoddes yr Arglwydd y gyfraith hon, ac nid er ei fwyn ei hun; canys y mae ef yn berffaith ddedwydd hebom ni; ond nyni, gweision anfuddiol ydym, gwedi gwneuthur yr hyn oll a orchymynwyd i ni, *Luc xvii. 10*. O fy mhlant anwyl, Gwelwch mai diben ein Tad nefol yn rhoddi ei gyfraith i ni oedd, er ein daioni tragywyddol; canys *Cyfraith yr Arglwydd sydd berffaith, yn troi yr enaid*, *Sal. xix. 7*. A *Gwyn ei fyd y gwr sydd a'i ewyllys ynghyfraith yr Arglwydd*, *Sal. i. 2*. Felly chwi a welwch mai i ni y mae y fantais o gadw gorchymynion Duw. Yn,

2. Ystyriwn, pa rwymedigaethau sydd arnom i'w cadw, yr hyn a allwn ei weled, os ystyriwn, oddiwrth ba awdurdod y cyhoeddwyd hwynt. Pan ofodo brenin daearol gyfreithiau i'w ddeiliaid, yr holl deyrnas a ofnant ac a ufuddhant, o'r lleiaf hyd y mwyaf,—ac os bydd i neb o'i ddeiliaid droi yn fradwr, yn erbyn y brenin, gorfydd arno ffoi am ei einioes; ond os delir ef, dyfeisir y poenau creulonas arno; *Canys gweinidog Duw ydyw y brenin, dialydd llid i'r rhai sydd yn gwneuthur drwg*. *Rhuf. xiii. 4*. Ac od oes rhwymedigaethau arnom i gadw cyfraith brenin daearol (fel y mae mewn gwirionedd)

gwirionedd) pa faint mwy i gadw gorchymynion Duw? yngolwg yr hwn nid yw holl frenhiniaid y ddaear ond fel mân lwch — ac o wŷdd yr hwn ni's gall un gwrthryfelwr ffoi, o blegid ei fod yn bresen-nol ymhob man.

Heblaw hyn, ystyriwn ein bod, nid yn unig o her-wydd awdurdod Duw arnom, yn rhwym i gadw ei ddeddfau, ond hefyd o blegid ein bod gwedi rhwymo ein hunain yn ein bedydd, pan oeddyn yn ein mebyd, i gadw yn ufudd, lân ewyllys Duw a'i orchymynion; ac os torrn yr addewidion a wnaethom yngŷydd Duw a'i gynnulleidfa, â pha wyneb yr edrychwn arno yn nydd y farn fawr? Bwriwch eich bod gwedi gwneud addewidion i ryw wr goneft, yr hwn ydoedd yn ym-ddiried i chwi, ac yn ol hyn iwch' droi allan yn awffyddlon ac yn gelwyddog, ac yn dorrwyr yr ammod a wnaethech yngŷydd tyftion ffyddlon; oni byddai ar-noch gywilydd edrych yngwyneb y gwr hwnnw? Ochi, gan hynny, a pha wyneb yr edrychweh ar Grift yn nydd y farn fawr, pan ddelo ef â than ffamillyd i gosbi trofeddwyr ei gyfraith? 2 *Thef.* i. 8. Yn,

3. Y digofaint a ddaw ar drofeddwyr cyfraith yr Arglwydd, a ellir ei weled yn eglur wrth ei waith ef yn cospi ei throfeddwyr, cystal cyn, a chwedi ei hysgrifenu; megis y boddodd ef yr holl fyd â'r diluw, *Gen.* vii. y dinystriodd Sodoma a Gomorra, a'r dinafoedd o'u hamgyleh, *Pen.* xix. ac wedi ysgrifenu y gyfraith, y dinystriwyd aneirif o'i throfeddwyr, i.e, o'r Israeliaid (y rhai oeddynt unig bobl yr Arglwydd y pryd hynny yn y byd) ynghyd â phawb eraill hefyd a drofeddent y gyfraith hon. Ofnwch chwithau fy mhlant anwyl, drofeddu gorchymynion yr Arglwydd; *Canys os bu gadarn y gair a lasarwyd trwy angylion, ac os derbyniodd pob trofead ac anufudd-dod gyfiawn daledigaeth; pa fodd y diangwn ni, os esgeuluswn iechydwriaeth gymmairt?* *Heb.* ii. 2, 3. Yr hyn fydd yn dangos yn eglur nad oes le i ni ddiangc mewn un modd; fel y dangosir yn he-laethach yn ol hyn. Yn

4. Y lles mawr a gawn o gadw y gyfraith, fydd eglur oddiwrth y gwaredigaethau rhyfeddol a gafodd

gwafanaethwyr Duw ymhob oes ; megis Noa, pregethwr cyffawnder, a gadwyd rhag y diluw ; Lot, rhag dynistr Sodoma ; yr Israeliaid, rhag plaaau yr Aipht ; Dafydd, rhag ei elynion ; Daniel rhag y llewod ; y tri llange yn y ffwrn danllyd ; ynghyd â miloedd eraill a gawfant y cyffelyb waredigaethau amserol, ac a fawrhawyd gan Dduw yngolwg eu gelynion, a hyn oll am gadw ei orchymynion ef ; i.e., a mwy na hynny, ein iachawdwr Iesu a ddywed, am y rhai a adawo dai, neu dir, neu frodyr, neu chwiorydd, &c. neu ddim arall er ei fwyn ef, h. y. ymwadu â'u hunain, a chadw ei orchymynion ef, y derbyniant y can cymmaint, i.e. yn y byd hwn, ac yn ôl hyn, bywyd tragywyddol. *Marc x. 30.*

Dyma addewid ryfeddol, o'r geneu yn yr hwn ni chaed twyll erioed. Fe debygid y gallai hyn ynnill calon yr holl fyd i fyned ar ol Iesu Grist, ei glywed ef yn addo cystal am gadw ei orchymynion ; ond yfywaeth, y mae pob dyn, er y cwmp, gwedi ei lygru cyn bell-ed, nad oes nac addewidion na bygythion yn minio arno, nes ei ddychwelyd trwy ras iachusol yr Ysryd Glân ; yna y dywed gyd â'r Salmydd, *O am gyfeirio fy ffyrdd i gadw dy ddeddfau.* Sal. cxix. 5. Y mae y brenhinol brophwyd yn y Salm hon, yn crybwyll yn fynych am ddeddfau yr Arglwydd, ac yr wyf yn tybied nad oes un adnod yn y Salm, ond tair (er bod ynddi 176 o adnodau) na bo y prophwyd duwiol hwn yn son am *dystiolaethau*, neu *orchymynion*, neu *air Duw* : gwelwch gan hynny, y rhagor fydd rhwng meddyliau y duwiol a'r annuwiol, y naill fydd yn myfyrio am Dduw a'i ffyrdd, nos a dydd, a'r llall, *Nid yw Duw yn ei holl feddyliau ef.* Sal. x. 4.

O fy mhlant anwyl, er mwyn yr Arglwydd a'ch gwnaeth, darllenwch lyfr y Salmau yn fynych, ac yn ystyriol ; a gwelwch fel y mae y Salmydd yn ymhyrdu ynghyfraith yr Arglwydd ; efe a lafarai am danynt o flaen brenhinoedd, ac ni byddai gywilydd ganddo,—ac mewn man arall y dywed, “Byth nid anghosiaf dy orchymynion, canys â hwynt i'm bywheist,—gwyn ei fyd y rhai perffraith eu ffirdd,” medd efe,

efe, a phwy yw y rhei'ni? Y mae'n ateb, "Y rhai a rodiant ynghyfraith yr Arglwydd. Bu mor llawen genyf ffordd dy dystiolaethau a'r holl olud." Ac mewn lle arall, y dywed am orchymynion Duw, "Llawenydd fy nghalon ydynt." A thrachefn, mewn lle arall y dywed "fod trugaredd yr Arglwydd o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb, ar y rhai a gofiant ei orchymynion, i'w gwneuthur." *Sal. ciii. 17, 18.* Y mae Job dduwiol hefyd yn batrwm rhagorol am garu gorchymynion Duw, *Hoffais eiriau ei enau ef yn fwy na m hymborib angenrheidiol. Job xxiii. 12.* Ond chwi a ddywedwch, gwedi hyn i gyd, Ni allodd un dyn erioed, ie y duwiolaf o blant dynion, gadw un o orchymynion Duw, pa fodd gan hynny yr ydych yn annog dynion, fel hyn, i wneuthur yr hyn ni's gallant? Gwir yw, ni's gallodd, ac ni's gall neb, yn ol ystyr y cyfammod o weithredoedd, gadw un o'r gorchymynion; *Canys cyd-gauodd yr ysgrythur bob peth dan bechod, fel y rhoddid yr addewid trwy ffydd Iesu Grist, i'r rhai sy'n credu. Gal. iii. 22.* Gan hynny buddiol i ni ystyrred, pa ragoriaeth sydd rhwng y cyfammod o weithredoedd a'r cyfammod o ras; ac ym mha ystyr y gellir dywedyd ein bod yn cadw gorchymynion Duw; canys ni a welwn fod yr efengyl cystal a'r gyfraith yn ein rhwymo i gadw ei orchymynion ef, fel y mae ein Iachawdwr ei hun yn dysgu, gan ddy dyd, *Na thybiwch fy nyfod i i dorri'r gyfraith, ni ddawethum i dorri, ond i gyflawni. Mat. v. 17. O cherwch fi, cedwch fy ngorchymynion. Ioan xiv. 15.* Felly chwi a welwch nad yw'r efengyl yn rhoddi dim rhyddid i ni adael heibio orchymynion Duw. Ond i ddyfod yn nês at yr hyn oedd gennym yn llaw,

Ystyriwn yma, yn gyntaf, ymha ystyr ni's gallwn gadw gorchymynion Duw? Ond cyn myned ymlaen i roddi ateb i'r Gofyniad, Ystyriwn i ba ddiben y rhoddodd yr Arglwydd ei ddeddf sanctaidd i ni, ac ynteu yn gwybod na's gallem ei chadw, yn ol ystyr y cyfammod cyntaf?

Y mae'r Apostol yn dywedyd, mai *O blegid troseddau y rhoddwyd hi, hyd oni ddelai'r had, i'r hwn y gwnaethid*

yr addewid; a hi a drefnwyd trwy angylion, yn llaw Cyfryngwr. Gal. iii. 19. Ac y mae gwr dysgedig yn dywedyd, na roddes yr Arglwydd erioed o'r deddfau, ar fynydd Sinai, i'r diben iddynt hwy, o'honynt eu hunain, eu cadw,—Ond er mwyn eu gyrru at Gyfryngwr, neu i beri iddynt weled a theimlo eu heisiau o Gyfryngwr; ac yn wir yr oedd Moses yn gysgod o Gyfryngwr, pan ddywedodd y bobl, *Na lasfared Duw wrthym, rhag i ni farw, ond llasara di wrthym, ac ni a wrandawn ac a wnaawn hynny.* Deut. v. 27. Ac yn wir, yn ol ystyr perffaith yr hyn a orchymynwyd iddynt ar fynydd Sinai, ni's gallent hwy na ninnau gadw un o'r gorchymynion hynny; *Canys pe rhoisid deddf a allasai fywchau, o'r ddeddf yn wir y buasai gyfiawnder;* Gal. iii. 21. Ond ni allem ni byth gael bywyd trwyddi; canys y mae hi yn dywedyd, *Melldigedig yw pob un nid yw yn aros yn yr holl bethau sydd ysgrifenedig yn llyfr y ddeddf, i'w gwneuthur hwynt,* Gal. iii. 10. ninnau ni's gallem aros yn un o'r holl bethau sydd ysgrifenedig, na'u gwneuthur hwynt; am hynny, *Crist a'n llwyr brynodd oddiwrth felidith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith drosom: canys y mae yn ysgrifenedig, Melldigedig yw pob un sydd ynghrog ar bren,* Adn. 13. Deut. xxi. 23. A hyn fydd yn fy arwain at yr Ail beth, sef, i ddangos ymha ystyr y gallwn ddywedyd ein bod yn cadw gorchymynion Duw?

Mewn gair, dyma'r rhagoriaeth, yn fy marn i, sydd rhwng y ddau gyfammod; y mae y ddeddf yn dywedyd, *Gwna hyn a byw fyddi:* Ond y mae'r efengyl yn dywedyd, *Cred yn yr Arglwydd Iesu Grist, a chadwedig fyddi.* Act. xvi. 31. Felly chwi a welwch, mai trwy ffydd yng Nghrist Iesu, y mae i ni gael bywyd tra-gwyddol; *O blegid y cyfiawn a fydd byw trwy ffydd.* Gal. iii. 11. O ynte, bendithiwn ninnau Iesu Grist; yr hwn a agorodd i ni ffordd newydd a bywiol—ac a dynnodd ymaith y rhwystr, a'r cleddyf tanllyd ysgwydedig. Gen. iii. 24.

Ystyriwn, etto ymhellach, Pa fodd y gellir dywedyd ein bod yn cadw y gorchymynion, wrth gredu yn Nghrist, neu trwy ffydd yn Nghrist? Chwi glywsoch o'r

o'r blaen, na chyfiawnheir un cnawd trwy weithred-
oedd y ddeddf, h. y. na ddichon un dyn gael bywyd
tragywyddol, hyd oni chaffo ei gyfiawnhau drwy ffydd
yn Nghrist,— Yn awr, ystyriwn, pa fath ffydd yw
hon, pan geffir unwaith afael arni, y gellir dywedyd
ein bod yn cadw'r gorchymynion? Ffydd ydyw o
weithrediad Ysryd Duw yn gweithio ar y pechadur,
ac yn y man (1) yn dangos iddo ei gyflwr gresynol
wrth natur, ac yn gwneuthur iddo gredu ei fod yn
golledig yn dragywydd, oddi eithr iddo gael rhyw un i
fod yn Gyfryngwr trosto, ac i sefyll rhyngddo a chyfi-
awnder Duw. Yn (2) Mae'n dyfod i ddyall, fod yn
rhaid i'r Cyfryngwr hwnnw fod yn gyfryw un ag a
allo roddi perffaith iawn i holl ofynion cyfraith sanct-
aidd Duw. Ac yn (3) mae'n amlygu iddo mai Iesu
Crist yw hwnnw, yr hwn y mae'r efengyl yn rhoddi
hyspyrwydd cyflawn am dano, gan ddangos beth yw
ei fwyddau, y rhai ydynt dair rhyw; sef, Brenhin,
Prophwyd, ac Offeiriad. Ac yna y mae Ysryd Duw,
yn gwneuthur y pechadur yn ewyllysgar i dderbyn
Crist yn y tair fwydd hyn; y mae'n foddlon i gym-
meryd ei lywodraethu ganddo, megis Brenhin; y mae
'n foddlon i gymmeryd ei ddysgu a'i athrawiaethu gan-
ddo, megis Prophwyd; ac y mae'n foddlon, ie, ac yn
ddiolchgar hefyd am ei gael ef, megis Offeiriad i'w
offrymmu ei hun drosto, ac i roddi iawn i ofynion
cyfraith sanctaidd Duw, yr hyn ni's gallai y pechadur
truan ei wneuthur mewn un modd: yna y mae Crist
yn dyfod yn werthfawr yn ei olwg; a phan ddelo i
weled gwerthfawrogrwydd Crist, yna gellir dywedyd
am y dyn hwnnw, ei fod yn credu ac yn derbyn Crist
yn ddiolchgar. Gwel, *Ioan i. 12.*

Yn awr, chwi a welwch fod ffydd yn beth amgen-
ach nag y mae llawer yn tybied,— Os bydd dynion
yn credu fod Duw, a bod Crist gwedi ei groeshoelio,
y maent yn gyffredin yn credu mai ffydd yw hynny;
Ond y mae'r Ysryd Glân yn dangos yn eglur, fod
gan y cythreuliaid gyftal ffydd a'r cyfryw ran. *Iago ii.*
19. Canys er eu bod yn credu y pethau hyn, etto nid
yw Crist a'i haeddiant o fwy gwerth ganddynt, nag

yw meddyg gan rai iach. Ac hyd oni ddelont i weled a theimlo eu heisiau o hono, ac i'w dderbyn yn ddiolchgar, ar ei air ei hun, ni's gellir dywedyd eu bod yn iawn gredu. Heblaw hyn, y rhai fydd yn credu yn Nghrist, y mae eu ffydd yn dwyn ffrwythau, am hynny y mae'r Apostol yn dangos am y cyfryw, mai wrth eu gweithredoedd da, y gellir dywedyd fod ganddynt ffydd, *Iago ii. 18.* ac yn yr ystyr hyn, y gellir dywedyd eu bod yn cadw y gorchymynion, am eu bod trwy ffydd yn rhoddi ufudd-dod i holl air Duw;—a'r hyn fydd o wendid ynddynt, megis deddf yn eu haelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf eu meddwl, y maent yn ochain rhagddo, gan ddywedyd, *Ys truan o ddyn wyf fi.* Rhuf. vii. 24.

A phan ddelo dyn i gasau pecnod, ac i wyllo yn ei erbyn, yna y gall ddywedyd, ymhellach, gyd â'r Apostol, *adn. 17.* *Nid myfi fydd mwy yn gwneuthur hynny, eithr y pechod fydd yn trigo ynof fi.* Chwi a welwch yma nad yw Duw yn dal sylw cymmaint ar wendidau ei blant, nac yn cyfrif yn eu herbyn yr hyn y maent yn llithro ynddo o'u hanfodd, ond yn cyfrif cyfiawnder ei Fab iddynt; ac y maent hwythau yn credu yn yr hwn fydd yn cyfiawnhau yr annuwiol, a'r ffydd hon a gyfrifir iddynt yn gyfiawnder. *Rhuf. iv. 5.* Erbyn hyn, gobeithio eich bod yn dyfod i gydnabod ym mha ystyr y gellir cadw gorchymynion Duw, sef, trwy ffydd yn Nghrist Iesu, ac nad oes un wir ffydd heb ffrwythau cyfiawnder,—ac nad yw y ddeddf yn erbyn addewidion Duw—ac nad yw y rhai a gredasant yn Nghrist, yn rhydd i wneuthur eu hewyllysiau eu hunain,—ac nad ydys yn gwneuthur y ddeddf yn ddirym wrth gredu yn Nghrist, ond yn cadarnhau y ddeddf. *Rhuf. iii. 31.*

Bellach, gair neu ddau mewn ffordd o annogaeth, neu daer ddymuniad arnoch i gadw ei orchymynion ef. Gwel *Deut. xxviii.* hyd *adn. 15.* pa fath addewidion a wneir yno, hyd yn oed am bethau y byd hwn, Pr rhai a wafanaethant yr Arglwydd; a chofewn fod yr hyn oll a ysgrifenydd er addysg i ni,—fel drwy amynedd a diddanwch yr ysgrythurau y gallem gael gobaith

gobaith. O fy mhlant anwyl, sylwiwch fel y mae'r Yspryd Glân, sef Yspryd y gwirionedd yn tystiolaethu. *Duwioldeb fydd fuddiol i bob peth, a chanddi addewid o'r bywyd y fydd yr awrhon, ac o'r hwn a fydd.* 1 Tim. iv. 8. Pwy gan hynny na ymdrechai i gael gafael ar dduwioldeb, gan ei bod yn fuddiol i bob math a'r ddyn, ymhob cyflwr, ac ar bob amser; ond yn enwedig yn awr angeu, dyna'r pryd y caiff y duwiol, er ei gyfur tragwyddol, weled mor fuddiol yw ufuddhau i orchymynion yr Arglwydd: a fynech chwi gan hynny, gael ffafor a chariad y Duw a'ch gwnaeth, cedwch chwi-thau ei orchymynion ef; "canys caru y mae efe ei bobl, sef pob un fydd yn derbyn ei eiriau." *Deut. xxxiii. 3.* A fynnech chwi gael eich cadw yn ddiogel rhag damnedigaeth yn y dydd diweddaſ, credwch yn Nghrist, trwy yr hyn y gellwch gadw ei orchymynion ef (fel y dangoswyd o'r blaen) canys y sawl a gredo ynddo ef ni ddemnir. *Ioan iii. 18.* Byddwch ffyddlon hyd angeu, a Christ a rydd i chwi goron y bywyd. *Dat. ii. 10.* O na fyddai i hyn ennill eich calonnau i garu ac ufuddhau i holl orchymynion Duw;—ac er mwyn Crist a'ch prynodd ar y groes, nac anghofiwch, ac nac esgeulufwch eiriau Duw; canys nid oes un cyflwr yn yr hwn y gellwch fod yn ddiogel, ond tra fyddoch yn ei ffordd a'i wasanaeth ef. A phan eich tynner i gryn-aeddyd y ffraint hon, gwyn eich byd fyth ac yn dragwydd,—“Byddwch lawen a hyfryd, canys mawr yw eich gwobr yn y nesoedd.” *Am hynny, fy mrodyr anwyl, byddwch sicr, a diymmod, a helaethion yng waith yr Arglwydd yn wastadol, a chwi yn gwybod nad yw eich llafur chwi yn ofer yn yr Arglwydd.* *Cor. xv. 58.*

P E N. II.

*Yn cynnwys ADDEWIDION DUW i'r sawl a ufuddhant
ac a'i carant Ef.*

YMDDAROSTYNGIAD rhyfeddol oedd i'r DUW
gogoneddus a dyrchafedig, gwedi creu dyn,
wneuthur cyfammod âg ef! Ond ymddarostyngiad rhy-
feddach ydoedd, iddo ei ddwyn ei hun dan rywmau,
a gwneuthur y cyfryw addewidion i lwch a lludw, oddi-
wrth yr hwn nid oes iddo ddim budd, am y cyfryw
gariad! Ond er hynny rhyngodd bodd iddo ofod ei
feddwl ar ddyn cyn belled, a gwneuthur iddo y cyfryw
addewidion mawrion a gwerthfawr, 2 *Pedr.* i. 4. y
rhai a ddichon adfywio calon y truan a'r cystuddiedig
o yspryd, sydd yn crynu wrth air Duw. Y cyntaf o
honynt (fel yr wyf yn tybied) ydoedd yr hwn a wnaeth
efe i Adda, pan gwmpodd o'i gyflwr o ddiniweid-
rwydd; Yr Arglwydd a ddywedodd wrtho, y byddai
i Had y wraig, yffigo pen y Saph! *Gen.* iii. 15. O
bendithiwn Dduw am yr addewid werthfawr hon, yr
hon a gyflawnwyd, ynghyflawnder yr amseroedd, ac
ymha un y mae yr holl addewidion eraill yn gynnwyf-
edig; sef yn Nghrist, yr hwn ydoedd Had y wraig;
ac a yffigodd ben yr hen Saph, sef diafol. Dyma'r
Had gwerthfawr a addawodd Duw i Abraham, gan
ddywedyd, *Ynot ti, neu yn dy had ti y bendithir holl gen-
bedloedd y ddaear.* *Gen.* xvii. 18. Yn ol hyn y mae
Duw yn cadarnhau ei addewid, i Isaac a Jacob; felly
yr holl brophwydi sydd yn dwyn tyftiolaeth i'r Hedyn
bendigedig hwn, y derbyn pawb a gredo ynddo ef,
faddeuant pechodau. *Act.* x. 43. Felly chwi a wel-
wch fod yr addewid hon gwedi ei chyflawni i bob cred-
adyn edifeiriol (cânys ystyr y gair, credadyn, yw un
yn credu) sef i bob un sydd yn credu yn Nghrist. Ond
i fod ychydig mwy neillduol, ystyriwn rai o'r addewid-
ion gwerthfawr a wnaeth Duw i'w weision, er mwyn

eu hannog yn eu gwaith ; medd efe, wrth Jacob dduw-
iol, *Wele fi gyd â thi, ac mi a'th gadwaf pa le bynnag yr*
elych,— Gen. xxviii. 15. Yn ol hyn y mae yn ym-
ddangos i Moses, gan ei gyfuro, a dywedyd, *Dian y*
byddaf gyd â thi, Ecf. iii. 12. felly i gefnogi Josua, yn
ei waith mawr, medd Duw, *Megis y bum gyd â Moses,*
y byddaf gyd â thithau : ni'th adawaf ac ni'th wrthodaf.
Jof. i. 5. O gwyn dy fyd, Josua, mil o fydoedd am
fod yn dy gyflwr. Fel hyn y mae yr Arglwydd gwedi
hyspysu ei hun i'w weision o oes i oes, hyd yn amser
Dafydd frenhin, i'r hwn hefyd y gwnaeth efe y cyfryw
addewidion ysprydol a thymhorol ; ac wedi'n i Salo-
mon ei fab, ac i'r holl frenhinoedd duwiol, a deyrnaf-
odd ar Israel a Juda, fel y mae hañes yr hen Destament
yn dangos, na adawodd yr Arglwydd ei hun yn ddi-
dyft, mewn un oes. Y mae y Prophwyd Efaia, yn
adrodd lliaws o addewidion efangylaidd, i'r eglwys
Iuddewig, a chenhedlig, am hynny y gelwir ef, y
Prophwyd efangylol ; canys efe a hyspysodd drwy'r
Yspryd Glân, am enedigaeth a dioddefaint Crist, a'r
gogoniant ar ol hynny. *Esa. liii. y dangosir y budd*
mawr sy'n dyfod i ni oddi wrth ddioddefaint Crist.

Ond i fyned ymlaen i enwi rhai o addewidion Duw
yn gyffredinol, ac yn ol hynny, i ddangos yn neillduol
i bwy y maent yn perthyn. Yr Yspryd Glân a ddy-
wed fel hyn, *Pwy yn eich mysg fydd yn ofni'r Arglwydd,*
yn gwrando ar lais ei was ef, yn rhodio mewn tywyllwch,
ac heb lewyrch iddo ? gobeithied yn enw'r Arglwydd, ac
ymddirieded yn ei Dduw. Esa. l. 10. Yr un gyffelyb
addewid a gawn yn Pen. lxvi. 2. *Ar hwn yr edrychaf,*
(Ar bwy O Arglwydd) ar y truan a'r cystuddiedig o yspryd,
ac sy'n crynu wrth fy ngair. Yr Arglwydd a ddywed
drachefn, Pen. lv. 3. *Gogwyddwch eich clust, a dewch*
attaf ; gwrandewch, a bydd byw eich enaid ; a mi a wnaf
gyfammod tragwyddol â chwi, sef sicr drugareddau Da-
fydd. Gwel hefyd Pen. liv. 7, 8. a Pen. xliii. 2. a
xlii. 3. Gwerthfawr hefyd yw yr addewidion hynny,
am ryddid i'r caethion, &c. Pen. lxi. 1. ac yn garedig-
ach etto, y mae'n gwahodd holl gyrrau'r ddaear, fel yr
achubid hwynt. Pen. xlv. 22. Rhyfedd mor aml a
helaeth

helaeth y mae'r Ysryd Glân, trwy y prophwyd hwn, yn cyhoeddi y cyfryw addewidion, digon i gysuro calon ddrylliog. A thrachefn, efe a ddywed, *Er i ti wneuthur drwg hyd y gellafit, dychwel attaf fi.* Jer. iii. 5, 7. *Fy mherfedd a ruant am dano—gan g fi y cofiaf ef etto.* Pen. xxxi. 20, 33. Gwel hefyd *Ezec. xxxiii. 11 a xviii. 21, 22.* Pa fath addewidion mawrion a roddir yma i bechaduriaid ! felly hefyd yn aml, trwy'r holl brophwydi, y gwnaeth Duw addewidion lawer,—a gwyn eu byd pawb oll a gaffo y fraint i fod yn gyfrannog o honynt.

Weithian, Gwelwn ymhellach rai o'r addewidion a wnaed i'r ffyddloniaid, dan y Testament newydd; ein Iachawdwr Crist, yr hwn ydyw swm a sylwedd y ddau Destament, a roddes lawer o addewidion gwerthfawr, i'r rhai a dderbyniant ei orchymynion, megis, *Mat. v. 3, adn. hyd y 12.* i'r tlodion yn yr-yspyd—i'r rhai fydd yn galaru, &c. felly hefyd y mae efe yn addaw yn helaeth i'r sawl a wnelo gydwybod o weddi ddirgel, y cânt hwy dâl yn yr amlwg, *Pen. vi. 6.* pwy ond dyn diras a esgeulusai y fath ddyledswydd a hon, gan fod iddi y fath wobr ? A thrachefn, *Pen. x. 2.* Y mae efe yn adrodd yr addewid werthfawr hon i'r claf o'r parlys, gan ddywedyd, *Ha fab, cymmer gysur ; maddewwyd i ti dy bechodau.* O grist'nogion anwyl, dyma addewid a dâl fwy na'r holl fyd ; canys *pa lesâd i ddyn er ynnill yr holl fyd, a cholli ei enaid ?* yr hyn a ficer ddigwydd i bawb, ond yn unig y rhai a gânt faddeuant pechod. Ac yn Ioan vii. 37. y mae efe yn llefain ar y dyrfa, am ddyfod atto ef i'w disychedu, gan addaw yr Ysryd Glân i'r sawl a gredant ynddo ef, *adn. 39.* A thrachefn, pa mor felus y mae'n cysuro ei ddisgyblion, ac yn gweddio drostynt, yn adrodd y cyfryw addewidion iddynt, ac ynddynt hwy i bob gwir gristion hyd ddiwedd y byd, gan ddywedyd, *Yr hwn fydd yn credu ynos fi, y gweithreaoedd yr awf fi yn eu gwneuthur, yntef hefyd a'u gwna, a mwy na'r rhai byn,—* Os gofynnwch ddim yn fy enw i, hynny a wna, — *Mi a weddiaf ar y Tâd, ac efe a rydd i chi.* *Ediddanydd arall,* Gwel Ioan xiv. xv. xvi. Yn y tair pennod hyn, y mae

mae Crist megis yn agor ei fynwes a'i gyfrinach i'w ddisgyblion, gan eu cyfuro a'u cadarnhau yn erbyn blinderau a chroesau. Ac yn ddiweddaf, yn gweddio drof-tynt, am iddynt gael bod yn yr un breswylfod sanctaidd ag ef ei hun; fel y gwelont ei ogoniant ef i'w cyfuro, gan ddywedyd, *Eich tristwch a droir yn llawenydd, a'ch llawenydd ni ddwg neb oddi arnoch. Ioan xvi. 20, 22.* A'i eiriau diweddaf ydoedd, *Wele yr ydwyf fi gyd â chwi bob amser hyd ddiwedd y byd. Mat. xxviii. 20.*

Llawer o addewidion eraill y mae ein Iachawdwr yn eu hadrodd â'i enau ei hun, megis y rhai'n, *Fe roddir i chwi,—Chwi a gewch,—Fe agorir i chwi,—Gwedi ei dderchafiad i'r nef, efe a anfonodd ei Yspryd Glân yn ol ei addewid, ar yr Apostolion, y rhai a adroddasant lawer o'r cyfryw addewidion, megis, Nid arglwyddiaetha pechod arnoch,—Pwy bynnag a alwo ar enw yr Arglwydd, cadwedig fydd. Rhuf. x. 13. Gwir yw'r gair, ac yn haeddu pob derbyniad, ddyfod Crist Iesu i'r byd, i gadw pechaduriaid.— i Tim. i. 15. Nesewch at Dduw, ac efe a nesa attoeb chwi. Iago iv. 8. A gwacw Iesu Grist ei fab ef fydd yn glanhau oddi wrth bob pechod. Ioan i. 7. Bydd ffyddlon hyd anghyng, ac mi a roddaf i ti goron y bywyd. Dat. ii. 10. Am hynny, gan fod gennym yr addewidion hyn, anwylyd, ymlanhawn oddiwrth bob halogrwydd cnawd ac yspryd, gan berffeithio sancteiddrwydd yn ofn Duw. 2 Cor. vii. 1. Yn awr, myfi a debygwn fy mod yn clywed y darllenydd yn dywedyd, fel y dywedodd Esau gynt wrth ei frawd, mewn achos arall, *I bwy y mae y rhai hyn?* yr hyn fydd yn fy arwain i rod-di ateb i'r gofyniad, sef i bwy y mae addewidion Duw yn perthyn. Yr ydwyf yn ateb, eu bod yn perthyn oll i blant Duw. Am hynny, os gelli di brofi dy fod yn fab iddo, trwy adenedigaeth, yna'r addewidion a brofant fod y nesoedd yn eiddo i tithau. Ond ti a ddywedi drachefn, Pa fodd y caf wybod fy mod yn blentyn i Dduw? Yr wyf yn ateb, fod tri o arwyddion di-siommedig wrth y rhai y gelli wybod ai plentyn i Dduw ydwyf:*

1. *Cariad*, Sef cariad i Dduw; y mae'r ysgrythur yn dangos yn eglur, na's gall neb garu Duw, oddi-eithr i Dduw ei garu ef yn gyntaf, i Ioan iv. 19. canys
y mae

y mae pob dyn, er y cwmp, wrth naturiaeth yn elyn i Dduw; cariad, gan hynny, ydyw un o'r arwyddion pennaf o blentyn i Dduw, megis y gwelwn am Fair Magdalen, *Luc* vii. 47. Ac yr wyf yn credu mai cariad ydyw gwreiddyn a chychwyniad, a chynhyrriad, i.e., a pharhad yn ffyrdd a gwasanaeth Duw; o herwydd pa ham, y dywed yr Apostol, *Cariad byth ni chwmp ymaith.* 1 Cor. xiii. 8.

2. *Ofn duwiol*, rhag digio Duw, na phechu i'w erbyn. Y mae hwn hefyd yn arwydd sicr o blentyn i Dduw; canys y mae yr Yspryd Glân yn dywedyd, am yr annuwiol, *Nad oes ofn Duw o flaen eu llygaid.* *Sal.* xxxvi. 1. Ac o'r tu arall, y mae'r ysgrythur yn mynych adrodd, y gwyf ydydd i'r rhai a ofnant yr Arglwydd. *Sal.* cxii. 1. Yr ofn hwn yw dechreuad Doethineb; ac yn ddiammeu, ei fod yn arfogi yr enaid yn erbyn profedigaethau, ac yn gwneuthur i ddyn fyw fel yngŵydd ac yngolwg Duw. Yr ofn hwn a gadwodd Joseph dduwiol, rhag cydsynio â'i feistres odinebus. *Pa fodd, eb efe, y gallaf wneuthur y mawr ddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw?* *Gen.* xxxix. 9.

Ond fel y byddo i ti fod yn fwy sicr am yr arwydd hwn, y mae math arall a'r ofn, yr hwn a elwir ofn yslafaidd, neu ofn gwasaidd, sef caethwas; yr ofn hwn sy'n tarddu oddi wrth yspryd caethiwed, yr hwn ofn y dywed yr Apostol, fod iddo boenedigaeth, 1 *Ioan* iv. 18. dichon yr ofn yma fod mewn dyn annuwiol, sef ofni Duw, megis gelyn, ac ymattal rhag rhai pechodau, a gwneuthur rhai dyledswyddau, yn unig rhag ofn i Dduw dafu ei gorph a'i enaid i uffern.—Ond mae'n eglur fod y cyfryw ddyledswyddau yn tarddu oddiwrth hunan-gariad, ac nid oddiwrth gariad i Dduw. Dyma y rhai sydd dan y ddeddf, ac felly dan felldith; ac ni wna eu hofn iddynt wasanaethu Duw byth, ond fel gelyn, yn unig rhag ofn cael eu cospi ganddo. Gwelwch ynte pa achos mawr sydd i ni weddio a'r i'r Arglwydd ein tynnu oddi tan y cyfammod o weithredoedd, a'n gosod dan y cyfammod gras, fel i'n rhyddhaer drwyddo; yr hyn pan adroddodd ein Iachawdwr wrth yr Iuddewon,

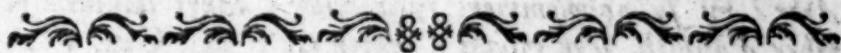
Iuddewon, hwy a attebafant, na wafanaethafant hwy neb erioed; ond y mae yntef yn ail adrodd, ac yn dangos mai dysgu iddynt y modd i gael rhyddhad o gaethiwed ysprydol yr oedd efe; ac Och na bai etto fwy o'r cyfryw ddysgawdwyr, i wneuthur gwahaniaeth rhwng y caethiwed fydd o fod dan y ddeddf, a rhyddid y rhai fydd dan ras. Ond y mae y gwir ofn duwiol a blunwyd yn nghalonau holl blant Duw, yn gwneuthur iddynt ei wafanaethu ef, am eu bod yn ei garu ef, a'i wafanaeth; a phe byddai i Dduw roddi eu dewis iddynt, a'u sicrhau na chaent un gof am ddilyn meluswedd buchedd, diammeu gennyf y dewisent aros yn ei wafanaeth ef, yn hytrach nag y gadawent eu Tad a'i wafanaeth, am fod yn hôff ganddynt ef a'i ffyrdd; megis y dywed y Salmydd, am ffyrdd yr Arglwydd, *Llawenydd fy nghalon ydynt*. Ond am yr annuwiol, sef y caeth-weision, maent hwy o feddwl arall; pe gwyddent na chaent eu cospi, yn ol hyn, O pa fath gysur a rhyddid y cyfrisent hynny,—yna yr ymlanwent ar eu trachwantau, fel Cî newynllyd ar furgyn. A phe na bae gyfreithiau yn y tir yn cyrhaeddyd eu cyrph, pa fath lofruddiaeth, lladratta, putteindra, halogi y Sabbath, gorthrymmu y tlodion a'r ymddisaid? pa fath annudoniaeth a chabled, ynghyd â phob math arall o annuwioldeb a fyddai hyd yn oed yn Mrydain, lle mae y goleuni a'r gwybodaeth mwyaf am Dduw, o un wlad arall dan yr haul?—Er hyn, meddaf, oni bae gyfreithiau y deyrnas, diammeu gennyf y byddai ein gwlad yn waeth nâ Sodoma a Gomorra.—Am hynny bendithiwn Dduw am yr awdurdodau goruchel, yn enwedig am ein Brenin a'i *Barliament*, y rhai ydynt nid yn unig yn goddef duwioldeb, ond hefyd yn gosod allan gyfreithiau i gospi annuwioldeb; ac am hynny y gall y gwerin truaïn fod mewn diogelwch.

Yn awr, chwi a welwch y gwahaniaeth fydd rhwng yspryd caethiwed ac yspryd mabwysiad, ac felly rhwng dau fath a' ofn; y naill yn ofni digio ei Dad am fod yn anwyl ganddo ef; y llall yn unig rhag ofn y gof, am ei fod yn caru ei gnawd yn fwy nâ Duw a'i enaid. Ond i ddychwelyd, i ddangos y drydedd arwydd o blentyn i Dduw sef,

3. *Ufudd-dod o'r galon*; ac yn wir, ni ddichon y ddwy arwydd gyntaf fod yn wirioneddol mewn un enaid, heb fod hwn hefyd yn canlyn, fel y ffrwyth; megis y dywed ein Iachawdwr wrth ei ddisgyblion, *O cherwch fi, cedwch fy ngorchymynion*. Ioan xiv. 15. Felly hefyd, *Swm y cwbl yw, Osna Dduw, a chadw ei orchymynion*. Preg. xii. 13. Wele yn awr gariad, *osn*, ac *ufudd-dod*, yn cyd-fyned, fel law yn llaw. Os tydi fy narllenydd anwyl, a dderbyniaist y tri gras hyn, yr ydwyf yn credu fod pob gras arall ynglun wrthynt — am hynny, *Holed dyn ef ei hun*. 1 Cor. xi. 28.

Bellach, O gristion anwyl, myn wybod dy fod yn un o'r rhai y mae yr addewidion yn perthyn iddynt; canys trysor y cristion ydynt, i.e. ei ysgrifennadau am ei etifeddiaeth ydynt; a Duw ei Dad yn Nghrist, a'u gwnaeth hwynt iddo; ac y mae ynteu yn eu cadw yn nhrysordŷ ei goffadwriaeth, a phan darawo ei elynion arno, gan geisio ei ddigalonni, trwy ddywedyd wrtho, na chyrraedd ef byth yr etifeddiaeth nefol, — yna efe a edrych yn yr ysgrifennadau hyn yn ebrwydd, ac a ymgysura yn ddirfawr. O mor felus yw addewidion Duw i'r cristion, ymhob cyfyngder; pan fo ofnau ac amheuan yn yr enaid, fod Duw gwedi ei roi i fynu, a'i lwyr adael, iddo ei hun, yna pa mor felus yw ei glywed ef yn dywedyd, *Ni'th roddaf di i fynu, ac ni'th lwyr adawaf chwaith*. Heb. xiii. 5. Neu pan fo'n ofni nad all ddal allan i orphen ei yrfa grist'nogol, mor hyfryd yw'r addewid honno, *Y bydd i'r hwn a ddechreuodd yn-och waith da, ei orphen hyd ddydd Iesu Grist*. Phil. i. 5. Neu pan fo ar ei glaf wely, ac yn ofni fod y march gwelwlas, sef marwolaeth, yn dyfod i'w gyrchu, a bod uffern yn canlyn. *Dat. vi. 8.* O mor felus ydyw yr addewid hon, *Efe a â trwedd o farwolaeth i fywyd*. Ioan v. 24. i.e. nid oes un cyflwr, y dichon y gwir Gristion fod ynddo, na bo rhyw addewid yn berthynol iddo. Nid oes drysor cyffelyb iddynt; pan bo'r enaid yn barod i lewygu, dan deimlad o ddigofaint Duw, ei unig gyfur ydynt; y maent yn llawenydd mewn tristwch, yn iechyd mewn clefyd, ac yn fywyd mewn angau; i.e. y leiaf o honynt sydd werthfawroccach nâ deng mil.

mil o fydoedd. Am hynny cofiwch a gwerthfawro-
 ogwch hwynt, a diolchwch i Dduw am danynt;
 ymhob cyfyngder defnyddiwch hwynt, megis eli i bob
 briw; a phan fyddoch yn gweddio, cymmerwch hwynt
 gyd â chwi, a dywedwch, *Cofia y gair i'rh was, yn yr
 hwn y peraisst i mi obeithio.*" Ond yn bennaf oll, myn-
 nwch wybodaeth sicr o'ch hawl a'ch rhan yn Nghrist,
 yn yr hwn y mae yr holl addewidion yn gynnwysedig.
*O blegid holl addewidion Duw ynddo ef ydynt Ie, ac ynddo
 ef Amen, er gogoniant i Dduw trwom ni; 2 Cor i. 20.*
 ac felly er eich diddanwch tragywyddol chwithau.

P E N. III.

*Y modd y mae Duw yn galw Pechaduriaid i ufuddhau iddo,
 ac i dderbyn ei Addewidion ef.*

Y Styriwn, yn nesa, y modd y mae yr Arglwydd
 yn ei ddarostwng ei hun, i alw ac ymbil ar bech-
 aduriaid am ei dderbyn ef a'i roddion, er mwyn eu
 gwneuthur yn berffaith ddedwydd; yr hyn sydd etto yn
 dangos ei ymddarostyngiad ef yn fwy, ac yn sicrhau ei
 lŵ ef, nad yw efe yn ymhoffi yn marwolaeth yr an-
 nuwiol, ond yn hytrach iddynt droi a byw: ac yn wir,
 oni bae fod ewyllys a hyfrydwch mawr ganddo yn hap-
 pusrwydd meibion dynion, ni buasai efe byth yn anfon
 ei Fab i'r byd i weithredu ein prynedigaeth, a chwedi
 hynny, yn ymbil cymmaint arnom am ei dderbyn ef
 a'i iechedwriaeth. Gan hynny nyni a ystyriwn rai o'r
 galarnadau, neu'r cwynfanau, ynghyd â'r galwadau
 a'r ymbiliau trwy ba rai y mae yr Arglwydd yn ceisio
 annog dynion i'w dderbyn ef, fel y gallont ochelyd a
 diangc rhag y trueni sydd sicr i ddyfod ar yr holl rai a
 ddiystyrant ei alwad ef, ac a wrandawant ar alwad
 Satan.

Yn awr, clywch fel y mae Duw yn cwyno ac yn
 ymbil arnoch am ddychwelyd. *O na byddai gyfryw galon
 ynddynt, i'm hofni i, ac i gadw fy holl orchymynion.—*

O na

O na baent ddoethion, na ddyallent hyn, nad ystyrient eu diwedd. Deut. v. 29. a xxxii. 34. O na wrandawai fy mhobl arnaf; na rodiasai Israel yn fy ffyrdd. Sal lxxxi. 13. Gwelwch, gan hynny, a rhyieddwch, fod yr Arglwydd fel hyn, yn hiraethu ac yn cwynfan ar ol pechaduriaid! ie, ar ol ei elynion. Drachefn, y mae efe yn ymbil arnom, megis un na fynnai ei naccau, gennym, gan ddywedyd, Dychwelwch, dychwelwch, pa ham y byddwch feirw? Ezech. xxxiii. 11. Dychwelwch wrth fy ngher- ydd; wele mi a dywalltaf fy Ysryd i chwi. Diar. i. 23. Ac yn daerach etto, y dywed Crist wrth ei eglwys, Ager i mi fy ngholommen, fy nihalog; canys llanwyd fy mhen â gwlyth, a'm gwallt â desnynnau'r nos. Can. v. 2. O deuwch i'r dyfroedd, bob un y mae fyched arno, &c. Esa. lv. 1. A thrachefn, y mae yn ymbil ac yn galw, ie, ar y rhai gwrthnyfig, Ymchwelwch, feibion gwrth- nyfig, ac mi a iachaf eich gwrthnyfigrwydd chwi. Jer. iii. 22. Ac i ddangos ei barodrwydd i hynny, y mae yn datgan, Cafwyd fi gan y rhai ni'm ceisiasant, a gwnaed fi yn eglur i'r rhai nad oeddynt yn ymosyn am danaf. Rhuf. x. 20. A thrachefn, y mae ef yn cwynfan dros ei bobl, iddynt wneuthur dau ddrwg, yn gyntaf, ei adael ef ffynnon y dyfroedd byw; ac yn ail, cloddio iddynt eu hunain bydewau, ie, pydewau ni ddalient ddwfr. Jer. ii. 13. Tydi a beraist hyn i ti dy hun, am wrthod o honot yr Arglwydd dy Dduw. adn. 17. O pa galon na thodd- ai wrth glywed Duw ei hunan yn cwyno cymmaint ar ol pryfaid pechadurus, a llwch gwael y ddaear! A thrachefn, y mae'n galw ar ol Israel, "Ac er iddi butteinio gyd â chyfeillion lawer, etto (er hyn i gyd, medd efe) dychwel attaf fi." Dyma ymbiliad rhyfedd! yr hyn ni's gwnai un gwr yn y byd â'i wraig ei hun, os byddai gwedi putteinio oddiwrtho, fel y gwelir, Jer. iii. 1. Israel, medd efe, os dychweli, dychwel attaf fi. Pen. iv. 1. O Jerusalem, golch dy galon oddiwrth ddryg- ion, fel y byddech gadwedig. adn. 14. Yna y mae yn cwyno mor ynfyd ydynt, adn. 22, am na wrandaw- ent arno; ac yn ymbil â hwynt, gan ddywedyd, Pa anwiredd a gafodd eich tadau chwi yno fi, gan iddynt ym- beilhau oddi wrthyf, a rhodio ar ol oferedd, a myned yn ofer?

ofer? Pen. ii. 5. Etto, Trowch blant gwrthnyfig, meda yr Arglwydd, canys myfi a'ch prynais chwi, &c. Pen. iii. 14. Pan welodd na ddeuent ar ei ol, y mae'n cwyno fel hyn, *Pa fodd y'th roddaf ymaith, Ephraim, y'th roddaf i fynu Irael?* Hof. xi. 8. Fel hyn y mae yr Arglwydd, megis un na fynnai droi ei gefn attynt, yn galw ar eu hol, ac yn llefain, *Trowch eich wynebau attaf fi, holl gyrrau'r ddaear, fel y'ch achuber: canys myfi wyf Dduw, ac nid neb arall.* Efa. xlv. 22. Ac etto y mae'n cwyno, ac yn dywedyd, fod yr anifeiliaid mudion yn gwneuthur mwy o sylw ar y rhai a'u porthant, nag oeddynt hwy, ar ol y cwbl,—*Yr jch a edwyn ei feddiannydd, a'r asyn breseb ei berchennog: ond Irael nid edwyn, fy mhobl ni ddyall.* Efa. i. 3.

Gwrandewch etto ymhellach, fel y mae ein Iachawdwr bendigedig (yr hwn a ddaeth i'r byd i fyned yn dlawd er ein mwyn ni) yn llefain yn daer gan ddywedyd, *Od oes ar neb fyched, deued attaf fi, ac yfed.* Ioan vii. 37. Ac mewn man arall, pan ydoedd ynganhol ei orfoledd yn dyfod gyd â'i ddisgyblion tu a'r deml; *Pan welodd ef y ddinas, efe a wylodd drosti, gan ddywedyd, Pe gwybasit dithau, ie, yn dy ddydd hwn, y pethau a berthynant i'th hedawch.* Luc xix. 42, 43. A thrachefn, y mae yn gofidio dros y genedl ddrygionus honno, gan ddywedyd, *Pa sawl gwaith y mynnaswn gasglu dy blant yngbyd, megis y casgliar ei chywion dan ei hadenydd, ac ni's mynnech.* Mat. xxiii. 37. Wele, dyna Dduw yn ymbil, neu'n cynnyg, a thyna ddyn yn gwrthod; ac felly drwy'r holl ysgrythurau, yr ydym yn cael y fath annogaethau ac ymbiliau oddiwrth yr Arglwydd, i ddyfod atto ef am fywyd, ac yntau yn cwyno, gan ddywedyd, *Ni fynnwch chwi ddyfod attaf fi, fel y caffoch fywyd.* Ac yn niwedd ei holl wahoddiadau tiron, y mae ef yn cloi y cwbl i fynu yn y geiriau hyn, *Y mae'r Yspryd a'r briodas-ferch yn dywedyd, Tyred. A'r hwn sydd yn clywed, yn ddywedyd, Tyred. A'r hwn sydd a fyched arno, deued: a'r hwn sydd yn ewyllysio, cymmered o adwfr y bywyd yn rhad.* Dat. xxii. 17.

Yn awr fy nghyteillion, a'm plant anwyl, wele yma gynnygion gwerthfawr, lle gellwch weled fod yr Arglwydd

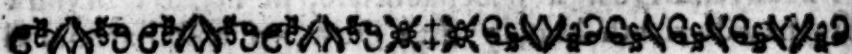
glwydd yn ewyllysio yn dda i chwi; ond y cwestiwn yw, a ydych chi yn ewyllysio yn dda i chwi eich hunain? os ydych, deuwch, ac yfwch ddwfr y bywyd yn rhad. Nid yw Duw yn ceisio dim gwerth gennych chi am dano; er ei fod wedi costio y pris uchaf, yr ydys yn ei gynnyg yn gwbl râd i chwi: nid oes dim yn yr holl fyd gwedi ei brynu ddruttach, ac yn cael ei gynnyg rattach, nag yw gras Duw yn Nghrist. Chwi a welwch yn yr efengyl faint a gostiodd i Fab Duw, i brynu bywyd i ni; ac etto chwi a glywch o enau'r gwirionedd ei hun, na chust ef ddim i chwi, ond yn unig bod gennych ewyllys i'w dderbyn. — Pa beth a ddywedwch? A fynnwch chi ef, a'i ni's mynnwch? Y mae Duw yn disgwyl ateb gennych; a gwybyddwch hyn yn sicr, y bydd raid i chwi ar fyr, roddi ateb ger bron ei frawdle ef. Och, pa ateb a roddwch y dydd hwnnw am esgeuluso iachawdwriaeth cymmaint? Gwiliwch gan hynny wneuthur yn ysgafn o gymmelliadau mor daer; canys y mae eich bywyd neu eich marwolaeth dragywyddol, yn sefyll ar eu derbyn neu eu hesgeuluso; — a thyna'r achos fod yr Arglwydd yn ymbil mor daer arnoch am dderbyn iechydwriaeth; canys efe a wŷr yn well nâ chwi y perygl yr ydych ynddo, os esgeulufwch ei gynnygion ef. Edrychwch gan hynny beth a wneloch, fel y bo i chwi ateb dan eich perygl yn nydd y farn ofnadwy. *Na thwyller chi. Ni watworir Duw.* Gal. vi. 7. Eithr chwychi a watworir yn y dydd hwnnw, gan Dduw a dynion da, angylion a chythreuliaid, os cauoch eich clustiau a'ch calonau rhag gwrando a derbyn ei wahoddiadau ef yn nydd ei ymweliad,—fel y dangosir yn helaethach yn ol hyn. Gan hynny yr wyf yn attolygu arnoch, megis ar fy ngluniau noethion, cofiwch a gwelwch fel y mae'r Arglwydd yn cynnyg ei hun a'i ras i chwi, ac yn ymbil arnoch am ei dderbyn, fel y galloch fod yn fendigedig yma, ac yn wynfydedig yn ol hyn.

Cyn y diweddwyf y bennod hon, ystyriwch, a chofiwch etto ddau beth ymhellach, yn (I.) Ystyriwch, oni bae i Iesu Crist ddyfod i'r byd, i fyw, ac i farw drosom ar y groes, ac i gyflawni cyfiawnder y ddeddf, i heddychu

i heddychu Duw â phechaduriaid, ac hefyd i brynu'r iachawdwriaeth hon, y mae Duw yn ymbil arnom ei derbyn; oni bae hynny, meddaf, ni chawfech chwi, nac un o heppil Adda, glywed byth un o'r galwadau a'r ymbiliadau hyn, eithr cawfech lefain ac ymbil ar Dduw, ac er hynny ni buasai ef ronyn nês i'ch gwrando—Ond yn awr y mae efe yn deisyf arnoch am dderbyn yr iechydwriaeth hon; O gan hynny, bendithiwch Dduw am Iesu Grist, ac am yr holl fendithion hyn, yr rhai a brynodd ac a bwrcafodd ef i chwi â'i werthfawroccaf waed! a gwnewch ddefnydd o honnynt, gan goffeidio cynnygion trugaredd yn awr, yn nydd amynedd a hîr ymaros Duw. Yn

(2) Ystyriwch, er bod Duw yn ymbil arnoch yr awr hon, y daw amser, ie, ni's gwyddoch pa cyn gynted, pan ddarfyddo y llais hwn; *Canys nid ymryson Ysryd Duw'n dragywydd.* Gen. vi. 3. Ond chwi a ddywedwch, fe bery Duw i alw ac ymbil arnom tra parhao ein bywyd*. Bwriwch ynte y pery Duw i alw trwy weinidogaeth yr efengyl, ac y pery dydd gras ac amynedd Duw, tra parhao ein bywyd; etto pa faint sicrach ydym o'n bywyd, nag o'r ddau ragorfraint cyntaf? canys fe ddyfsg nid yn unig gair Duw i ni fyddra ac ansicrwydd ein heinioes, ond hefyd profiad beunyddiol, o flaen ein llygaid; am hynny cofiwch, tra fyddo Duw yn ymbil arnoch i dderbyn iechydwriaeth, gochelwch wrthod ei gynnygion ef; canys ni wyddoch pa cyn gynted y daw marwolaeth i fyddaru eich clustiau,—a chofiwch, *nad oes na gwaith, na dychymmyg, na gwybod-aeth, na doethineb yn y bedd, lle yr ydych yn myned.* Preg. ix. 10. *Am hynny, frodyr Byddwch ddiwyd i wneuthur eich galwedigaeth a'ch etholedigaeth yn sicr.* 2 Pedr i. 10.

* Dyled pob crifftion, yn wir, yw gweddio a'r i Dduw gadw ei efengyl a'r pregethiad o honi yn ein gwledydd; ond y mae pechodau gwlad ac eglwys yn haeddu i Dduw gymmeryd ei ganhwyllbren o'n mysg, fel y bygythiodd ac y cyflawnodd ar eglwysydd eraill; y rhai oeddynt unwaith yn fwy clodfawr nâ nyni. *Dat. ii. 5*—Ond gadewch i ni obeithio na bydd felly, etto fe ddywed Difeinyddion, fod dydd gras i bob dyn yn neillduol, yr hwn pan el unwaith heibio, y mae'n amheus iawn am droedigaeth y dyn hwnnw.

P E N. IV.

Y modd y mae Duw yn ceryddu y rhai nid ufuddhant i'w Air Ef.

PAN welo yr Arglwydd na thyccia na gorchymyn, nac addewid, na galwad, yna, yn arferol, y mae yn cymmeryd ffordd arall, sef y wialen o gerydd, megis tad tyner, yr hwn pan welo na thyccia iddo ddywedyd drwy deg wrth ei blant, am ufuddhau iddo, yna efe a gymmer y wialen, ac a dery; felly hefyd y mae Duw yn gwneuthur yn fynych â'i blant yntef: megis y gwelwn, *Heb. xii. adn. 6, hyd y 12.*

1. Ystyriwn fel y mae Duw yn ceryddu gwlad neu genedl yn gyffredinol, am esgeuluso gwranddo ei alwad ef yn ei air. Y mae'r Israeliaid yn siampl hynod o hyn; pan na thycciai holl wahoddiadau Duw, yr hwn ydoedd yn anfon attynt, gan foreu godi, ac ymbil arnynt, trwy enau ei sanctaidd brophwydi; ond ni's gwrandawent, eithr cau eu clustiau, a gwneuthur eu hwynebâu yn galettach nâ'r adamant.—Yna pan welodd yr Arglwydd na wrandawent ar lais ei ymbil, efe a wnaeth iddynt glywed a theimlo llais a phwys ei wialen, trwy ddwyn Affur, gwialen ei lid, arnynt; ac o'r diwedd efe a ddygodd arnynt lu y Caldeaid, y rhai a'u caethgludodd hwynt i Babilon, lle y buant LXX mlynedd yn gaeth-weision, ac yn gaeth-forwynion. Y mae y prophwyd Jeremia, yr hwn oedd yn byw yn amser y caethglud, yn adrodd galarnad chwerw, yn eu henwau hwynt; Efe a wnaeth eu llyffethair hwy yn drom, gwel, *Galar. iii. hyd adn. 17.* fel yr ydys yn dangos eu cerydd toft, am esgeuluso gwranddo llais galwad yr Arglwydd; yr hyn a fygythiwyd arnynt yn aml am anufuddhau i'w air ef, a ddaeth yn awr iddynt, megis *Deut. xxviii. o'r 15 adn. hyd ddiwedd y bennod*: felly y cyflawnwyd y bygythion hyn yn llwyr arnynt. Canys o achos eu moethusdra a'u digonedd bara, yr Arglwydd a'u ceryddodd

ryddodd hwyht â newyn toft,—hwy a fwyttafant gîg
 eu plant, y rhai a ddaethai allan o'u cyrph, yn y gwar-
 chae, gan ballu o bob dim arall, yn y cyfyngdra â'r
 hwn y cyfyngodd y gelyn arnynt—ac felly y bu, gwel,
 2 *Bren* vi. 29. Ond y mae y prophwyd Amos yn byg-
 wyth y deuai newyn gwaeth na hwnnw arnynt, fef, *Wele,*
mae dyddiau yn dyfod, medd yr Arglwydd Dduw, yr anfonaf
newyn i'r tir, nid newyn am fara, ac nid lyched am ddwfr,
ond am wrando geiriau'r Arglwydd.—*A hwy a grwydrant*
o fôr i fôr, ac a wybiant o'r gogledd hyd y dwyrain, i geisio
gair yr Arglwydd, ac ni's cânt. Amos viii. 11, 12.
 Och, dyna newyn doft: ac yn wir, megis yr ydoedd
 yr Isfraeliad yn alaru ar y Manna; felly, ysywaeth, yr
 ydym ninnau yn alaru ar y Manna nefol, ac yn haeddu
 i Dduw ei gymmeryd ymaith, oddiwrthym, fel y dang-
 oswyd o'r blaen; gan hynny gweddiwn yn daer na bo
 i'n pechodau a'n hefgeulusdra annog Duw i gymmeryd
 ei Air oddiwrthym. Canys pan geryddo yr Arglwydd
 genedl neu wlad fel hyn, diammeu ei fod yn ceryddu
 mewn lldiawgrwydd mawr, ac nid mewn cariad a
 thynherwch. Pan gymmero Duw ei air a moddion
 gras ymaith o blith cenedl, yna, yn ganlynol, y mae
 hefyd yn cymmeryd ei Ysryd, heb yr hwn mae'n
 amhosibl edifarhau na chredu; canys *ffydd fydd trwy*
glywed, a chlywed trwy air Duw. Rhuf. x. 17. felly y
 canlyn, oni chawn glywed gair Duw, ni chawn ffydd
 —ac os ni chawn ffydd, ni chawn Grift—ac oni
 chawn Grift, ni chawn byth heddwch Duw, na gwel-
 ed ei wyneb yn y nefoedd. Gan hynny, gochelwn
 gau ein clustiau yn erbyn llais amynedd Duw yn ei
 air,—ond heddyw, gwrandawn ar ei leferydd ef, ac
 na chaledwn ein calonau. Ond i fod ychydig mwy
 neillduol, ystyriwn, yn yr ail le, fel y mae yr Ar-
 glwydd yn arfer ceryddu pechaduriaid yn neillduol, fef
 pob un ar ei ben ei hun.

Ystyriwn, yn gyntaf, fel y mae Duw yn cystuddio y
 pechadur, h. y. yn ei ddifeddiannu ef o'i iechyd corph-
 orol, yr hwn fydd un o'r cysuron pennaf a berthyn i'r
 dyn oddi allan, y mae megis siwgr, yn gwneuthur pob
 cyflwr yn fwy melus a chysurus; ond pan gymmerer

ein iechyd oddi arnom, yna y pethau ydynt felus, ynddynt eu hunain, a fydd chwethw i'r cyfryw; ac yn wir nid oes nemmor yn prifio y drugaredd hon, hyd oni ddelont i deimlo eu heisiau, ac yna hwy a lefant gyd â Job, *Oh na bawn fel yn y misoedd o'r blaen.* Pen. xxxix. 2. Ni thybiant yn awr fod arnynt eisiau dim arall ond iechyd, er eu bod yn gweled eu hunain mewn diffyg o lawer o bethau eraill pan oedd-ynt iach. Ond heblaw eisiau pethau oddi allan, yn arferol, fe fydd y pechadur yn dyfod i ddechreu ystyried peth o eisiau ei enaid gwerthfawr, gwedi colli ei holl gysuron daearol; ac yna y daw y gydwybod, os bydd yn effro, ac a wna iddo lefain, fel meibion Jacob gynt, *Diau bechu o honom yn erbyn ein brawd.* Gen. xlii. 21. Felly y pechadur a ddywed ynddo ei hun, *Diau bechu o honof yn erbyn Duw, yr hwn ydoedd fel Tad tyner wrthyf, yn rhoddi i mi lawer o amser iechyd gwerthfawr, yn yr hwn y gallaswn wneud fy heddwch âg ef; ond yn lle hynny, myfi a'i hannogais ef i gyffroi wrthyf, ac i gymmeryd ymaith fy iechyd, a chyfiawn fyddai iddo gymmeryd fy einioes; eithr pa beth a wnaf, os byddaf farw yn fy nghyflwr annychweledig, y mae'n sicr gennyf y derfydd am danaf yn dragywydd.* Fel hyn efe a ddechreu lafain ar Dduw, gan ymbil yn daer, ie, efe a weddia yn wresog ac yn effro (fel y dywed Duw ei hun am y cyfryw, *Pan fyddo adfyd arnynt y'm bore-geistiant.* Hos. v. 15.) gan addunedu wrth Dduw, os efe a'i arbed ef y tro hwnnw, a rhoddi iddo ychydig o ysbaid mwy i fyw, y bydd iddo fod yn fwy gofalus i gyflawni ei ddyledswyddau, ac y cymmer ef yrfa a dull arall o fyw buchedd newydd; mewn gair, efe a fwriada ac a adduneda wasanaethu Duw yn ffyddlon, os caiff ei arbed y waith honno; ac yn wir, y mae yn rhyngu bodd i Dduw wrandô ar y pechadur yn fynych, a'i oedi, gan ganniattau iddo ei ddymuniad, trwy estyn ei ddyddiau, i edrych beth a ddaw o'i holl fwriadau da ef: ond pan gaffo y pechadur ei gynhefin iechyd, y mae'n anghofio ei addunedau yn y man, ac yn dychwelyd i'w hen gyflwr, pan ddelo ei drachwantau megis Philistiaid cryfion i daro arno, yna efe a dyr ei

ei holl addunedau, fel y torrodd Samson y rhaffau. *Barn. xvi. 11.* Ond nid wyf yn dywedyd felly am bob pechadur a gerydder, canys y mae y gair yn dywedyd am rai yn cael llês, megis Dafydd, yr hwn a ddywed, *Cyn fy nghysluddio, yr oeddwn yn cyfeiliorni: ond yn awr cedwais dy air di. Sal. cxix. 67.* O Bendigedig fyth a fo y Duw doeth, yr hwn, megis physygwr celfyddgar, fydd yn rhoddi y *pils* chwerwon o gerydd i'w blant, i achub bywyd eu heneidiau, y rhai ydoedd ym mron darfod am danynt, gan swrffet pechod a llygredigaeth; ac felly yn eu hiachau ag ychydig wialenodau, fel na bo iddo dorri ei drugaredd oddiwrthynt. *Sal. lxxxix. 32, 33.* Eithr am y rhai fydd heb eu cyfnewid trwy ras, ni safant at eu bwriadau a'u haddunedau, ond dychwelant i ddilyn yr un yrfa annuwiol, megis y dangoswyd o'r blaen, ac fel y gwelir hwy yn fynych. Etto y mae'r Arglwydd mor ddaionus a chyd-ddwyn â hwynt yn hir gwedi'n, gan arfer y wialen hon o gerydd drachefn a thrachefn, megis cynnifer galwad iddynt i ymbarottoi erbyn y clesyd diweddaf; ac yn fynych, y mae y pechadur yn y cyflwr hwn yn fwy ofnog na'r waith gyntaf, yn tybied na wiw iddo ymbil â Duw yn hwy am ei oedi, o blegid iddo fod mor anffyddlon i'r addunedau a roisai ef i Dduw y tro o'r blaen; erbyn hyn ni wŷr beth i'w ddywedyd wrth yr Arglwydd, gan ddychryn ac anobaith, parod fydd i ddywedyd, weithiau, gyd â Chain, felldigedig, *Wele gyrraist fi heddyw oddi-ar wyneb y ddaear. Gen. iv. 14.* Ond yr hwn fydd hwyrfyddig i ddig, nid yw barod i gymmeryd mantais yn ei erbyn y tro hwnnw chwaith, eithr y mae yn arbed drachefn a thrachefn, a hwythau o'r diwedd yn trigo yn wastad mewn pechod, gan fod Duw yn amlhau ei ras, hyd oni yrront yr Arglwydd i eiddigedd, ac i ddywedyd wrthynt, fel wrth yr Israel gynt, *I ba beth i'ch tarewir mwy? cildynrwydd a chwanegwch. Efa. i. 5.* Neu fel y dywedodd ef am Ephraim, *Hof. iv. 17. Ephraim a ymgysylltodd âg eulynod: gad iddo. Wele, dyma fel y gwna yr Arglwydd o'r diwedd â'r hwn a wrthodo oderbyn cerydd, sef eu gollwng yn ol cildynrwydd eu calonau eu hunain.*

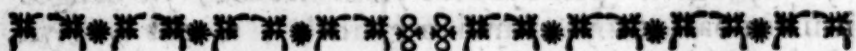
O gan hynny chwychwi y rhai a gyftuddiwyd gan yr Arglwydd, ac a ddygwyd yn agos i byrth y bedd, ac a deimlasoch ddychryn cydwybod ac ofn uffern, ac er hynny gwedi i Dduw eich arbed, yn ol dymuniad eich calon, gwybyddwch eich bod yn gwneuthur gwaith ofnadwy, sef, dychwelyd fel cî at eich hên chwydfa; ac na hyderwch mwy ar eich hên edifeirwch oedd genynych, canys y mae eich bucheddau yn dangos, nad oedd y cwbl ond ofn slafaid, yn tarddu oddiwrth yspriyd caethiwed. *Rhuf. v. 15.* Fe fedrai Pharao weddio, a deisyf ar eraill weddio drosto, pan fyddai llaw Duw arno, *Ecf. x. 17.* Gochelwch chwithau rhag i'ch diwedd fod yn gyffelyb i'r eiddo yntef—ac i Dduw eich ymchwelyd yn y cefnfor o dân a brwmstan tragywyddol. Ond fel y byddo i chwi ddiangc yr enbydrwydd hyn, myfi a ofodaf o'ch blaen ychydig o ystyriaethau ymhellach; yn

(1) Pan y'th darawo yr Arglwydd â'r wialen hon o gerydd, cofia ei fod ef yn dywedyd wrthyt "Gwrandio y wialen, ac ystyria, pwy a'i hordeiniodd." *Mica vi. 9.* ac na feddwl ynot dy hun, mai damwain ydoedd; canys rhaid i ti gydnabod gyd â Job, mai llaw Duw sydd yn cyffwrdd â thi. Yn (2) Ystyria am ba beth y mae'r Arglwydd yn dy gernodio fel hyn, yr hyn sydd hawdd i ti ei ddyall, sef am dy bechod; o blegid pechod a ddygodd gyd âg ef i'r byd, bob mat. a'r glefydau, croesau, a chystuddiau; hyn a wna i ti beidio a grwgnach yn erbyn Duw, *Canys pa ham y grwgnach dyn byw, gwyr am goshedigaeth ei bechod? Galar. iii. 39.* Yn b63) Gwilia ddirmygu cerydd yr Arglwydd; ac o'r tu arall, *Nac ymollwng pan y'th gerydder ganddo. Heb. xii. 5.* Canys peryglus iawn yw dirmygu ei geryddon ef, a drwg yw ymollwng danynt; er iddo ein ceryddu, nid yw hynny ond er lles i ni, fel y byddem gyfrannogion o'i sancteiddrwydd ef. *adn. 10. fel na'n damner gyd â'r byd. 1 Cor. xi. 32.* Yn (4) Ystyria am ba bechod y mae Duw yn dy geryddu fwyaf, felly y gwnaeth yr eglwys, *Galar. iii. 40. Ceiswch a chwithwch ein ffyrdd; felly cais dithau allan dy bechod anwyl, a phan ddyallech pa un yw, gwna fel y gwnaeth hithau, sef dychwelyd at yr Arglwydd;*

Arglwydd : felly dychwel dithau â'th holl galon atto ef, a deisyf arno roddi briw marwol i'th holl bechodau, am barai y mae ef yn dy gystuddio ; *Canys nid o'i fod y blin a'fe, nac y cystuddia blant dynion.* adn. 33. h. y. nid o'i galon y mae'n gwneuthur hynny, ond o herwydd angenrhaid. Yn (5) Os Duw a symmyd dy gystudd ymaith, gwybydd ei fod megis yn rhoddi einioes newydd i ti, i ddilyn buchedd newydd. Yn (6) Cofia fel y dywedodd Crist wrth y dyn a fuasai glaf namyn dwy flynedd deugain, *Wele, ti a wnaethpwyd yn iach ; na phecha mwyach, rhag digwydd i ti beth a fyddo gwaeth.* Ioan v. 14.

Yn ddiweddaf, Craffa ar dy lwybrau a'th ymddygiad, ar ol dy gystuddio, ac ystyria pa un ai gwaeth ai gwell ydwyf ; canys yr wyf yn credu nad oes un o ymweliadau Duw tu ag at ddyn, fel y physygwriaeth amhur hwnnw, y dywed y claf am dano, Nid wyf na gwaeth na gwell erddo ; ond yr wyf yn tybied y gellir dywedyd am gerydd Duw, megis y dywaid yr Apostol am bregethiad yr Iefengyl, sef, *I'r naill y mae yn arogl mamwolaeth i farwolaeth y ac i'r llall yn arogl bywyd i fywyd.* 2 Cor. ii. 16. O gan hynny, pan gaffoch gerydd gan yr Arglwydd, gweddiwch yn daer am gael ei fendith ef arno, a gwneuthur defnydd da o hono ; canys i'r diben hynny y mae Duw yn danfon ei geryddon, o ba fath bynnag y bont. Y mae llawer math o gerydd (er nad wyf i' yma'n son ond fel am un neu ddau) megis *thoddy, colled am gyfeillion a pherthynasau,* a'r cyffelybiaeth, y mae hyd yn oed enllib ac anair ein cymmydogion (pan byddom yn ei haeddu) yn dangos i ni ein bai ; canys er mai o gasineb y maent hwy yn ein henllibio ac yn ein ceryddu, etto ein doethineb a fyddai canfod bŷs Duw ar eu tafodau yn ein rhybuddio i ddiwygio y bai a edliwir ganddynt ; am hynny, pan gaffoch anair cyhoedd a gwaradwydd gan eich gelynion, peidiwch a'u cashau hwy o'r achos, fel y mae natur yn rhŷ dueddol i wneud, ond casewch eich hunain am roddi iddynt achos i'ch goganu, a gweddiwch gyd â'r Salmydd, *Tra heibio fy ngwaradwydd yr wyf yn ei ofni.* Sal. cxix. 39. a diwygiwch eich bai, ac yna, *Gwyn*

eich byd pan ddywedant bob drygair yn eich erbyn, a hwy yn gelwyddog. Math. v. 11. Y mae rhai yn sylwi hefyd, fod Duw yn ceryddu dynion yn ol gull eu pechod, megis gwneud rhwygiad yn y teulu, lle na bont yn cyd-uno â'u gilydd mewn addoliad teuluaidd, &c. neu yn dwyn dygn eisiau ar y rhai a gauo eu clustiau rhag gwaedd trueiniaid tlodion a fyddo mewn eisiau.— Y mae gennym siampl yn y gair, fod Duw yn ceryddu merched Sion, yn ol dull eu balchder. *Esa. iii. 24.* Yn lle *pêr-arogl*, ddrewi; yn lle *gwregys*, rhwygiad; ac yn lle *iawn drefn gwallt*, foelni, &c. Am hynny pwy bynnag fydd gwedi annog Duw i'w geryddu, ymddarostynged dan ei alluog law ef. Cofiwch hyn ymhellach, os chwydychwi ni wrendy ar y wialen hon o gerydd, a dysgu gwellhau trwyddi, gwybyddwch eich bod yn annog Duw i ddigofaint, ac i daro'n drymmach y tro nesaf. “Ni welir un cerydd yn hyfryd dros yr amser presennol, ond yn anhyfryd; etto gwedi hynny, y mae yn rhoi heddychol ffrwyth cyfiawnder.” Heb. xii. 11. Felly chwi a welwch y defnydd a ddylech wneuthur o gerydd yr Arglwydd, dyma ei ffrwythau yn y rhai fydd yn ei iawn ddefnyddio, sef, heddychol ffrwyth cyfiawnder; ond os chwydychwi ni ddygwch y ffrwythau hyn, byddwch sicr, y cewch gynhauaf chwerw—*O blegid yr hwn fydd yn hau i'w gnawd—o'r cnawd a fed lygredigaeth.* Gal. vi. 8. Myfi a ddiweddas y Benod hon yngeiriau yr Apostol, “Mi a fynwn pe bawn yn awr gyd â chwi, a newidio fy llais,” felly Duw a eilw arnoch chwithau etto, ond efe a newidia ei lais.

P E N. V.

Bygythion DUW yn erbyn y rhai nid ufuddhant i'w Alwad Ef.

“**Y** Gwr a gerydder yn fynych ac a galeda ei warr, a ddryllir yn ddisymmwth, fel na byddo meddyginiaeth. *Diar. xxix. 1.* A bydd oni wrandewi ar

ar lais yr Arglwydd dy Dduw, y daw arnat yr holl fell-
dithion hyn, ac y'th oddiweddant,— Melldigedig fyddi
yn yr hyn oll a ddodech dy law arno. *Deut. xxviii.*
15, 20. Cás gan enaid Duw y drygionus—Pe safai
Moses a Samuel ger fy mron, etto ni byddai fy serch
ar y bobl yma—*Sal. xi. 5. Jer. xv. 1.* Gwae a ym-
ryfono â'i luniwr. *Esa. xlv. 9.* Dychwelaf ddial ar
fy ngelýnion, a thalaf y pwyth i'm caseion. *Deut.*
xxxii. 41. Bydd trallod ac ing ar bob enaid dyn fydd
yn gwneuthur drwg. *Rhuf. iii. 9.* Pwy a saif o flaen
Duw pan ennyno ei ddigter? *Sal. lxxvi. 7.* Peth
ofnadwy yw fyrthio yn nwylaw y Duw byw. *Heb. x.*
31. Wyneb yr Arglwydd fydd yn erbyn y rhai a wna
ddrwg, i dorri eu coffa oddiar y ddaear. *Sal. xxxiv. 16.*
Cymmerwch y gwas anfuddiol, a thestfych i'r tywyll-
wch eithaf.—Onid edifarhewch, chwi a ddifethir yn
yr un modd. *Luc xiii. 5.* Melldigedig yw pob un nid
yw yn aros yn yr holl bethau a sgrifenwyd yn llyfr y
ddeddf i'w gwneuthur hwynt. *Gal. iii. 10.* Wele
bechadur, a wyt ti bellach yn credu fod Duw gwedi
newid ei lais? dyma fel y mae ef yn llefaru wrth bob
dyn anedifeiriol, sef y rhai oll fydd yn esgeuluso gwrando
ar ei alwad tyner ef. Ond ti a ddywedi, Gwir yw,
y mae y rhai'n yn fygythion ofnadwy! Ond gobeithio
nad ydynt yn perthyn i mi. Am hynny yn awr mi a
ddangosaf, yn fyr, i bwy y maent yn perthyn, fel y
dangoswyd o'r blaen i bwy y mae'r addewidion yn per-
thyn.—Gwybyddwch, yn wir, eu bod yn perthyn
i bob dyn a dynes ag fydd etto ynghyflwr natur,
heb eu hail eni a'u dychwelyd trwy rás, neu i'r holl
gaeth-weision, y rhai fydd dan y ddeddf ac nid dan yr
efengyl, fel y dangoswyd o'r blaen.

Ond i fod ychydig nwy neillduol, myfi a enwaf saith
math o bechaduriaid y mae y bygythion fydd yngair
Duw yn fwyaf enwedigol yn perthyn iddynt, ac yn
taranu yn ofnadwy yn eu herbyn. Yn

1. Y *beilchion*, Yr Arglwydd a ddywed ei fod yn
wrthwynebwr iddynt: O tydi y balch, pa beth a wnaï
yn y dydd hwnnw, pan fyddo dy wrthwynebwr yn
dy wysio i'w gyfarfod ef mewn digter llidiog? pan

fyddo gwyr mawr y byd hwn yn wrthwynebwyd i un, y mae ei gyflwr yn ffin, ond pan fyddo'r Barnwr Hollalluog yn wrthwynebwr i un, ofnadwy iawn fydd ei gyflwr! *Canys wele'r dydd yn dyfod yn llosgi megis ffwrn; a'r holl feilchion, a'r holl weithredwyr anwiredd a fyddant soft: a'r dydd fydd yn dyfod a'u llysg hwynt, medd Arglwydd y lluoedd, fel na's gadawo iddynt na gwreiddyn na changen.* Mal. iv. 1. Wele dyma fygythiad ofnadwy, a bydded hysbys i ti, O falch, pwy bynnag wyt, oni edifarhei di, y cyflawna Duw y bygythiad hwn arnat cyn bo hir; *Canys onid arbedodd Duw yr angylion a bechasant, (trwy falchio fel y mae rhai'n barnu) eithr eu bwrw i fed yn gythreuliaid poenydiol, gwylia rhag nad arbedo dithau chwaith.* Rhuf. xi. 21. Am hynny os buost ffol, yn ymdderchafu, dyro dy law ar dy enau, a dy enau yn y llwch, ac na fydd falch mwyach; ond cais debygu i'th Jachawdwr addfwyn a gofyingedig o galon. *Mat. xi. 29.* A chofia hyn ymhellach, mai "O flaen anrhyddedd yr â gofyingeiddrwydd, ac uchder yspryd o flaen cwmp." Yn

2. Y *Cybyddion*, neu y rhai fydd yn caru y byd yn ormodol, a'u cyfeillach ynddo; yr Yspryd Glân a ddywed am y cyfryw, eu bod yn elynion i Dduw. *Iago iv. 4.* Os bydd Duw yn elyn i ddyn, gwae i'r dyn hynnw erioed ei eni, oddieithr iddo gael ei ail eni, a'i gymmodi â Duw trwy Grift. Yr Yspryd Glân a ddywed drachefn, Na chaiff y cybyddion etifeddu teyrnas Dduw. *1 Cor. vi. 10.* Ac medd Crist ei hun, *Haws yw i Gamel fyned trwy grau nodwydd ddur, nag i oludog fyned i mewn i deyrnas Dduw.* *Mat. xix. 24.* Ac yn wir nid rhyfedd, canys megis na fydd i frenin daearol, o'i fodd, ollwng gwrthryfelwr a gelyn i'w llys, felly llai o lawer y bydd i Frenin y nefoedd, a chwiliwr y galon, ollwng ei elynion i'w llys nefol. Gan hynny, O gybydd, neu garwr y byd, edrych dithau pale y bydd dy gartref, pan elych oddi yma; canys tydi a glywi fod Duw gwedi rhoi ei air na chai di ddyfod i'w deyrnas ef byth: Am hynny llef am Grift a'i ras ef i gyfnewid dy galon, os amgen, gwybydd yn sicr, mai teyrnas y tywyllwch a fydd dy letty tragywyddol

wyddol—“ac yna eiddo pwy fydd y pethau a barot-
toaist? *Luc* xii. 20. Yn

3. Y *Meddwon*, Y mae yr Arglwydd yn eu bygwth yn ofnadwy, trwy adrodd llawer gwaë yn eu herbyn, *Esa.* v. 11. ac yn dywedyd yn bendant am danynt na chânt ddyfod i'w deyrnas ef. Am hynny chwychwi yr holl feddwon, clywch air yr Arglwydd, i.e., gwybyddwch eich bod yn ennyn dig Duw yn doft i'ch erbyn, trwy eich cyfeddach a'ch gwleddodd. O myfi a debygwn y gallai ddygn ymbil y gwr goludog am ddiferyn o ddwfr, i oeri ei dafod fflamlyd, ddoft eich fyched a'ch awydd anghymmedrol ar ol eich cwppaneidiau llawn; a phan fyddoch yn y Tafariandai yn gloddesta, cofiwch y byfedd llaw dyn a welodd Belfassar ar galchiad y pared, *Dan.* v. 5. a gwybyddwch, er nad ydych yn gweled y cyffelyb ar eich parwydydd, etto fod eich barn wedi ei hyfgrifennu i lawr yn y gyfraith, lle nid â un jod nac un tippyn o honi heibio, hyd oni chwblhaer oll. *Mat.* v. 18. Am hynny ewch ymaith oddiwrth eich cyfeddach, a chywilydd ar eich wynebau, a dychryn yn eich calonau,—gan waeddi allan, Arglwydd, gwared fi oddiwrth y pechod ffaidd hwn o feddwod, ac onid ê derfydd am danaf byth. Yn

4. Y *Godinebwyr*, am y rhai y dywed yr Yspryd Glân, *Yneb a wnel odineb â benyw, a ddifetha ei enaid ei bun.* *Diar.* vi. 32. “Y ffordd i uffern yw tŷ'r buttain.” *Pen.* vii. 27. Am hynny chwychwi butteinwyr a godinebwyr, clywch air yr Arglwydd, canys y mae llawer o fygythion dychrynlyd gwedi eu taranu yngair Duw yn eich erbyn; *Eich traed a ddisgynnant i angau, a'ch cerddediad a sang uffern.* *Pen.* v. 5. O chwi feibion a merched halogedig, yr ydwyf yn atolygu arnoch, er mwyn Duw a'ch eneidiau anfarwol, ystyriwch pa beth y'ch yn ei bwrcasu wrth gylawni eich chwantau uffernol,—dim llai nâ'ch bwrw eich hunain, yn ddiymwared, i'r llyn fydd yn llosgi â than a brwmstan, yr hwn yw yr ail farwolaeth. *Dat.* xxi. 8. Tebygid y gallai meddwl am wrefogrwydd y tân hwn, oeri gwres eich trachwant,—Och, ystyriwch eich ynfyrwydd, ac na roddwch bris cyn lleied ar Grist, eich

eneidiau, a'r nefoedd, a'u gwerthu am funud awr o blefer i'r cnawd drewllyd—Ai gwell gennych golli eich eneidiau, a ffafar Duw a'i deyrnas, na cholli eich nwyf a'ch awydd uffernol i'r pechod hwn, yr hwn sydd gymhwysach i anifail di-reswm ei gyflawni, nâ chreaduriaid rhesymmiol, a wnaed ar lun a delw Duw? ond yn awr a fynnant eu gwneuthur eu hunain ar lun y diafol er a aller ei ddywedyd wrthynt. Och, bechadur, ai gwell gennyt gorph puttain, nag Iesu Grift? yr hwn a roddodd ei gorph a'i enaid yn aberth dros bechod! Cofia mai y neb y byddo yr Arglwydd yn ddig wrtho, a syrth gyd â phuttain; ond y neb sydd dda gan Dduw, a waredir oddiwrthi. Diar. xxii. 14. Preg. vii. 26. Am hynny er mwyn eich eneidiau gwerthfawr, na adewch i ddiafol eich llygad-tynnu i'r pechod budr cywilyddus hwn; canys enaid Duw a ddial ar gyfryw rai, *Jer. v. 29.* ac yn wir, nid rhyfedd, o blegid y mae y pechod hwn, nid yn unig yn anfuddiol ac yn niweidiol i'r corph, yn ddrewllyd ac yn gywilyddus i'r enw da, ond hefyd yn ffaidd ger bron Duw,—yn difwyno'r enaid oddiwrth bob daioni, yn fwy nag un math a'r bechod;—canys fel y mae y wraig a garo ddieithriaid, yn colli ei holl ferch at ei gwr, ac yn ei gashau, felly y mae yr enaid a garo odineb, yn colli pob ferch a chariad tu ag at Dduw a'i ffyrdd, fel na's dichon deimlo hyfrydwch pethau ysprydol, o herwydd bod y pleserau cnawdol hyn, megis yn troi dyn yn gnawd i gyd,—gan ei ddi-feddianu o reswm a chydwybod, ofn ac anobaith, a holl gynneddau yr enaid, fel pe na bae un enaid ganddo: Ond gwybydded y cyfryw rai, eu bod yn pwr-casu cynhauaf chwerw, yn nydd y farn ofnadwy, wrth hau y fath lygredigaeth. Am hynny, tydi odinebwr, gwna ammod â'th lygaid trythyll, *ie, Bwrw ef ymaith; canys gwell yw i ti fyned i mewn i deyrnas Dduw yn un-llygeidiog, nag â dau lygad gennyt dy daslu i dân uffern; lle nid yw eu prys hwynt yn marw, nâ'r tân yn diffodd.* Marc ix. 47, 48. Gan hynny fy nghyfeillion a'm plant anwyl, rhedwch am y goron o ddiweirdeb, canys anrhydeddus yw priodas ym mhawb,—eithr putteinwyr a godinetwyr a farna Duw. Heb. xiii. 4. Yn

5. *Y celwyddwyr, y Mae'r Arglwydd yn bygwth y rhai'n yn ofnadwy, A'r holl gelwyddwyr, medd efe, y bydd eu rhan yn y llyn sydd yn llosgi o dân a brwmstan.* Dat. xxi. 8. Nid y rhai a ddywedant y gwir am y naill beth, a chelwydd am beth arall, ond yr holl gelwyddwyr, heb arbed un, y bydd eu rhan yn y lle poenus hwnnw. Wele y celwyddwr dau wynebog, dyma dy ran; a glywi di arnat orwedd yng ngerwyn fawr digofaint Duw, yn oes oesoedd? Ai gwell gennynt anturio ar ddigofaint Duw nâ bod yn eirwir, ac ymoftwng am dy anwiredd o flaen Iachawdwr pechaduriaid? O, er mwyn dy enaid gwerthfawr, ystyria beth a wnelych, a pha beth a ddywedych, canys os parhau yn gelwyddog a wnai, gwybydd yn fier y bydd i'r Duw geirwir gyflawni ei fygythiad hwn arnat ti, a'th holl gymdeithion celwyddog. Y mae llawer o'r cyffelyb fygythion yng air Duw yn erbyn y pechod hwn, ond y maent oll yn tueddu i'r un ystyr;—am hynny gyfeillion anwyl, fel y mynnech fod yn anwyl gan Dduw, ac yn garedig gyd â'ch cyd-frodyr, dywedwch y gwir yn eich calon; canys y cyfryw a breswylant ym mynydd ei sancteiddrwydd. *Sal. xv. 1, 2.* A chofiwch y gorchymmyn hwn o'r eiddo Duw ymhellach, fel y galloch ddiangc oddiwrth ei fygythiad ef, sef, *gan fwrw ymaith gelwydd, dywedwch y gwir bob un wrth ei gymmydog, Eph. iv. 25.* a gweddiwch gyd â'r Salmydd, *Cymmer oddi wrthyf ffordd y celwydd; ac yn raslawn dod i mi dy gyfraith. Sal. cxix. 29.* Yn

6. *Halogwyr neu dorrwyr y Sabbath, Y mae Duw yn eiddigus iawn o'i ddydd sanctaidd, megis y dywed yr Yspryd Glân, Onid fel hyn y gwnaeth eich tadau chiwi? ac oni ddug ein Duw ni yr holl ddrwg hyn arnom ni, ac ar y ddinas hon? a chwithau ydych yn chwanegu digofaint ar Israel, trwy halogi y Sabbath. Nehe. xiii. 18.* Drachefn gwelwn ddigofaint Duw ar y cynnuttwr hwnnw, yr hwn a labyddiwyd wrth orchymmyn Duw ei hun, am dorri y Sabbath. *Num. xv. 32—36.* Gwelwch hefyd fod Duw nid yn unig yn bygwth, ond gwedi cyflawni ei fygythion ar halogwyr y Sabbath. Am hynny, fy mhiant anwyl, gochelwch, dan boen cospedigaeth

edigaeth dragywyddol, halogi dydd yr Arglwydd, canys y mae hynny yn annog dig Duw yn fawr i'ch erbyn—na ddilynwch liaws i wneuthur drwg, ond byddwch gydwybodol, ar ddydd yr Arglwydd, i gyflawni dyledfwyddau dirgel, teuluaid, a chyhoeddus; canys yr ydwyf yn tyftiolaethu i chwi, nid yn unig allan o air Duw, ond hefyd trwy brofiad, fod llawer o gyfur a diddanwch calon i'w gael yn nghymdeithas pobl Dduw, ar y dydd hwn; ac yn neillduol yn narlleniad a phregethiad y gair trwy ei weinidogion ffyddlon, a'r arferiad o'i ordinhadau—ie, y mae Duw yn hyfysu ei hunan, ac yn ateb gweddiau ei bobl yn fwy helaeth ar y dydd hwn nag un dydd arall, fel y mae llawer yn sylwi. Gan hynny na chynnygiwch ddilyn gwafanaethwyr diafol i'r tafarndai a'r dawnfiau, &c. ar y dydd sanctaidd hwn; canys duw y byd hwn a ddallodd eu meddyliau hwy, fel nad ydynt yn gweled prydferthwch na godidawgrwydd gwafanaeth Duw, ar ei ddydd bendigaid. Yn

7. Y Gwrthgiliwyr, Y mae Duw yn eu bygwth yn ofnadwy; ac yn wir, o'r holl bechaduriaid, yr ydwyf yn tybied mai dyna y rhai truenusaf eu cyflwr ar y ddaear.—Fe allai y gofynnwch, Pa fath bechaduriaid yw'r rhai'n? Yr wyf yn ateb, rhai gwedi eu goleuo un waith gan Yspryd Duw ydynt, ac wedi bod yn broffeswyr ac yn ymarferwyr duwioldeb, ysgatfydd dros lawer o flynyddoedd, ac yn amser profedigaeth neu erledigaeth, yn cilio ymaith. *Mat. xiii. 21.* ac felly yn troi at eu hen chwydiad a'u hymdreiglfa yn y dom. 2 *Ped. ii. 22.* Ond fel gocheliad i chwi syrthio i'r un gyflwr, myfi a adawaf yr ysgrythurau canlynol i fod megis swmbwl yn eich ystlysau i'ch annog ymlaen yn yr yrfa ysprydol, nid i'ch digalonni mewn un modd; *Pob pechod a chabledl a faddeuir i ddynion, ond cabledl yn erbyn yr Yspryd Glân. Mat. xii. 31.* Am hynny y gwrthgiliwr, pwy bynnag wyt, gwrando fel y mae Duw ei hun yn dy fygwth, *Amhosibl yw i'r rhai a oleuwyd unwaith.—ac a syrthiant ymaith, ymadnewyddu drachefn i caifeirwch—A pha ham hynny? Am eu bod yn ail groeshoelio iddynt eu hunain Fab Duw,*
ac

ac yn ei ofod yn watwor. Heb. vi. 4,—6. Os o'n gwir fodd y pechwn, ar ol derbyn gwybodaeth y gwirionedd, nid oes aberth dros bechod wedi ei adael mwyach; eithr rhyw ddisgwyl ofnadwy am farnedigaeth, ac angherdd tân, yr hwn a ddifa y gwrthwynebwy. Pen. x. 26, 27. Gwell fuasai iddynt fod heb adnabod ffordd cyfiawnder, nag wedi ei adnabod, troi oddiwrth yr hyn a draddodwyd iddynt—diwedd y rhai hynny fydd gwaeth nâ'u dechreuad—Os tyn neb yn ol, nid yw fy enaid yn ymfoddloni ynddo. Mat. xii. 45. Heb. x. 38. Y rhai a ymadawant â'r Arglwydd a ddifethir. Efa. i. 28. Wele, y gwrthgiliwr, Beth a ddywedi? A ydwyt yn coelio fod dy gyflwr yn enbydus iawn? "Canys tydi a ddychwelaist fel cî at ei chwydfa, ac fel yr hwch wedi eu golchi, i'w hymdreiglfa yn y dom." O tydi yr hwn yr aeth yr yspryd aflan allan o honot, a'th dŷ gwedi ei ysgubo a'i drwsio, ofna ac arswyda, rhag i'th ddiwedd fod yn waeth nâ'th ddechreuad; yr oeddit yn dy ddechreuad yn blentyn digofaint, beth wrth hynny fydd dy ddiwedd, ond digofaint ar ddigofaint, llid ar lid, uffern ar uffern; a diammeu mai dyna fel y bydd cosp gwrthgiliwyr, yn uffern fwy nâ phechaduriaid eraill, am eu bod yn pechu y faith cymmaint; canys yr ydys yn dywedyd fod faith yspryd aflan, gwaeth nag ydoedd ynddynt wrth naturiaeth, gwedi meddiannu eu calonau; gwelwch gan hynny y fath rwyfgy sy gan ddiabol ar y cyfryw, gan ei fod yn gallu eu denu i bechu yn erbyn llawer o weithrediadau yr Yspryd Glân, a'r goleuni mwyaf, ac i ail groeshoelio iddynt eu hunain Fab Duw, ac hesyd i beri i eraill ei watwor,—canys beth a ddywed yr anghredadwy, ond daccw ddyn a ddechreuodd adeiladu, ac ni's gallodd ei orphen, felly y barna y gwatworwyr am Grist a chrefydd, pe amgen, meddant, ni buasai hwn, neu hwn accw yn troi ei gefn ar grefydd, oni bae ei fod yn ei gweled yn beth twyllodrus;—felly y maent yn peri i elynion yr Arglwydd gablu, ac yn troi y cloff allan o'r ffordd, 2 Sam. xii. 14. Heb. xii. 13. ac yn gwneuthur eu hunain yn faith galettach, yn faith mwy hunan-dyb-dda, am danynt eu hunain, yn faith bellach oddiwrth argyoeddiad, ac yn blant uffern faith waeth nac erioed o'r blaen.

Am hynny edrychwch attoch eich hunain, a gwyl-
iuch bechu yn erbyn gwybodaeth, a chydwybod gwedi
ei goleuo gan air Duw, "rhag bod un o honoch yn
halogedig, fel Esau, yr hwn am un saig o fwyd a
werthodd ei enedigaeth-fraint— canys chwi a wyddoch
ddarfod wedi hynny ei wrthod, pan oedd yn ewyllysio
etifeddu y fendith; o blegid ni chafodd efe le i edifeir-
wch, er iddo drwy dagrau ei thaer geisio hi." *Heb.*
xii. 16, 17. Ac wrth y gwrthgiliwr, dywedyd yr wyf,
fel y dywedodd yr Apostol wrth y Galatiaid ynfyd,
"Y mae arnaf ofn am danoch." *Pen. iv. 20.* Canys
nid ydych cytal eich cyflwr a phechaduriaid anych-
weledig eraill; wrthynt hwy y dywedir, *Pan ddych-
welo'r annurwiol oddiwrth ei ddrygioni, ni chofir iddo yr
boll gamweddau a wnaeth,— Ond wrthy chwi y dy-
wedir, Pan ddychwelo y cyfiawn oddiwrth ei gyfiawnder
— yn ei gamwedd a wnaeth, ac yn ei bechod a bechod,
ynddylt y bydd efe marw.* *Ezec. xviii. 21, 22, 24.*
Attolygaf arnoch ddarllain ac ystyried yr ysgrythur-
au uchod yn fanol. Myfi a adwaenwn un dyn truan
ofnus am ei enaid; a syrthiodd i anobaith, mewn rhan
wrth ddarllain, *Heb. vi. 4.— a'r x. 28.—* ac yn y
cyflwr hwn efe a aeth at bregethwr duwiol, ac a hys-
bysodd ei gyflwr iddo; yntef pan ei gwelodd yn ofni
ac yn wyllo mor doft, a'i cysurodd âg addewidion yr
efengyl, un o honynt yw hon, "Er i ti ddywedyd a
gwneuthur yn ddrwg hyd y gellaist, etto dychwel attaf
fi." *Jer. iii. 5, 7.* Felly dithau y gwrthgiliwr, os
ydwyf yn ofni, ac yn ddrwg gennyt ddigio a thrifthau
Glân Yspryd Duw, yr ydwyf yn tybied fod cyngor
Crist i'r eglwys honno yn perthyn i ti, sef, *Cofia o ba
le y syrthiaist, ac edifarha,* *Dat. ii. 5.* canys *Y mae
gwaed Iesu Grist yn glanhau oadiwrth bob pechod.* i Ioan
i. 7. *A dramgwyddasoch chwi, fel y cwympech yn hollol?*
Na atto Duw— Rhuf. xi. 11. Am hynny trowch
eich wynebaw gyd â'r mab afradlon tu a thŷ eich Tad,
a gweddiwch gyd â Dafydd, *Cyfeiliornais fel dasad
wedi colli: cais dy was.* *Sal. cxix. 176.*

Wrth yr hyn a adroddwyd o fygythion Duw yn
erbyn pechaduriaid, gellwch weled mor gâs ganddo
cf

ef bob math a'r bechod,—canys rhaid i chwi wybod ei fod ef yn eirwir yn ei fygythion cystal ac yn ei addewidion,—O pwy gan hynny na chasai ac a ymadawai a'i bechod, yr hwn sydd fel hyn yn annog yr Arglwydd i fygwth gwaith ei ddwyllaw—Ond gwybyddwch hyn ymhellach, nad y pechaduriaid a enwyd y mae Duw yn eu bygwth, yn unig, eithr pob math a'r bechaduriaid diedifeiriol, canys medd efe, *Y rhai drygionus a ymchwelant i uffern, a'r holl genhedloedd a anghofiant Dduw.* Sal. ix. 17. Am hynny gwellhewch eich ffyrdd, ac ymchwelwch at yr Arglwydd, gan droi at Oen Duw, yr hwn sydd yn cymmeryd ymaith bechodau'r byd!

P E N. VI.

Hir Amynedd DUW yn attal ei Farnedigaethau, a'r Achos o hynny.

OND er bod yr Arglwydd yn bygwth pechaduriaid anedifeiriol, ac yn bwriadu cyflawni ei fygythion arnynt, onid edifarhant; etto y mae'n anhawdd ganddo fyned ynghylch y gwaith o gyflawni, canys gwedi eu bygwth fel hyn, ac fel y dywedwn, codi ei law, a dinoethi ei gledddyf, er hynny y mae yn disgwyl drwy amynedd rhyfeddol, cyn taro; yr hyn sydd yn dangos yn eglur, mai, "Hwyr dial, dial Duw." Canys gwedi iddo edliw i'r Israeliad lawer o bethau a wnaethent i'w ddigio ef, etto yn ol hynny i gyd, medd efe, *Hyn a wnaethof, ac mi a dewais:* Sal. i. 21. ac felly yn wir y mae ef yn ymddwyn tu ag at ein cenedl nin-nau, y rhai ydym bob dydd yn ei annog ef i ddigofaint, drwy ein bucheddau drygionus, ac er hyn y mae ef yn *tewi*,—ac yn goddef i ni ei amharchu ef a'i ffyrdd, ei air a'i weision, ei ddydd a'i addoliad; ac onid yw hyn yn gosod allan ei amynedd ef yn rhyfeddol tu ag attom, ac yn gwirio ei lŵ ef, nad yw yn ymhoffi ym marwolaeth yr annuwiol, ond yn hytrach iddynt droi a byw?
Y mae

Y mae dammeg y ffigyfren diffwrth yn dal allan ei amynedd ef yn hynod, canys er bod ei gyfiawnder yn barod i ddywedyd, am y pechadur, *Torr ef i lawr*, etto y mae amynedd yn ymbil ac yn dadleu drosto, *Arglwydd, gad ef y flwyddyn hon hefyd*. Luc xiii. 8. Gan ddangos ddartod iddo ddisgwyl wrtho yn hîr o'r blaen.— O pa sawl dyn a dynes, a adwaenom ni, y disgwyliodd amynedd wrthynt, ddeg ar ugain, deugain, ie, drugain neu bedwar ugain mlynedd, ac er hynny heb ddim o ffrwythau adenedigaeth, sef sancteiddrwydd, yn ymddangos yn eu bucheddau? etto er hyn y mae Duw, clod fyth i'w enw, yn rhyfeddol ei hîr-ymaros wrthynt! Yn gwlawio ar y cyfiawn a'r anghyfiawn, ac yn peri i'w haul godi ar ddrwg a da, heb ewyllysio bod neb yn goll-edig, ond dyfod o bawb i edifeirwch. Ond ystyriwn, pa beth a allai beri i'r Arglwydd fod mor amyneddgar tu ag at greaduriaid mor wrthnyfig? Ac yn wir yr wyf yn tybied fod pedwar peth yn enwedigol yn peri i'w amynedd ef ddisgwyl wrthym cyhyd: sef,

1. *Ei Nattur fendigedig ef ei hun*; Yr Arglwydd sydd yn cyhoeddi ei enw i Moses, gan ddywedyd, **JEHOFAH, JEHOFAH**, y *Duw trugarog, a graslawn, buwrfrydig i ddig, ac aml o drugaredd a gwirionedd*; *Ecf. xxxiv. 6*. Canys ni all bod un achos ynom ni i annog Duw i'n harbod, ond digon i'w gyffroi i'n difetha yn gyflym,— Am hynny er ei fwyn ei hun y mae efe yn oedi ei lid yn fynych rhag disgyn arnom,— gan ei fod yn hîr-ymarhous tu ag attom, heb ewyllysio bod neb yn golledig :”
2 *Ped. iii. 9*. Yn

2. *Haeddiant a chyfryngdod Crist*; Diau fod ei eiriolaeth ef yn achos mawr o hîr amynedd Duw, canys Duw'r Tad a ddywed fel hyn am dano, *Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlonwyd*. *Mat. iii. 17*. Ond chwi a ddywedwch, Nid yw hynny yn dangos fod gan Dduw ddim boddlonrwydd yn yr annuwiol,— gwir yw, Ond etto geilw yr Apostol ein lachawdwr, yn *Achubwydd pob dyn, yn enwedig y ffyddloniaid*. 1 *Tim. iv. 10*. Felly y mae Crist yn awdwr o gadwedigaeth amferol i bob dyn, er nad yw yn awdwr o gadwedigaeth dragywyddol, ond i'r rhai a gredant ac a ufuddhant iddo.

Y mae dammeg y ffagylbren diffwrwyth yn dal allan ei amynedd ef yn hynod, canys er bod ei gyfiawnder yn barod i ddywedyd, am y pechadur, *Torr ef i lawr*, etto y mae amynedd yn ymbil ac yn dadleu drosto, *Arglwydd, gad ef y flwyddyn hon hefyd*. Luc xiii. 8. Gan ddangos ddartod iddo ddisgwyl wrtho yn hîr o'r blaen.— O pa fawl dyn a dynes, a adwaenom ni, y disgwyliodd amynedd wrthynt, ddeg ar ugain, deugain, ie, drugain neu bedwar ugain mlynedd, ac er hynny heb ddim o frwrwythau adenedigaeth, sef sancteiddrwydd, yn ymddangos yn eu bucheddau? etto er hyn y mae Duw, clod fyth i'w enw, yn rhyfeddol ei hîr-ymaros wrthynt! Yn gwlawio ar y cyfiawn a'r anghyfiawn, ac yn peri i'w haul godi ar ddrwg a da, heb ewyllysio bod neb yn goll-edig, ond dyfod o bawb i edifeirwch. Ond ystyriwn, pa beth a allai beri i'r Arglwydd fod mor amyneddgar tu ag at greaduriaid mor wrthnyfig? Ac yn wir yr wyf yn tybied fod pedwar peth yn enwedigol yn peri i'w amynedd ef ddisgwyl wrthym cyhyd: sef,

1. *Ei Nattur fendigedig ef ei hun*; Yr Arglwydd sydd yn cyhoeddi ei enw i Moses, gan ddywedyd, **JEHOFAH, JEHOFAH**, y Duw trugarog, a graslawn, *hwyrfrydig i ddig, ac aml o drugaredd a gwirionedd*; *Ecf. xxxiv. 6*. Canys ni all bod un achos ynom ni i annog Duw i'n harbed, ond digon i'w gyffroi i'n difetha yn gyflym,— Am hynny er ei fwyn ei hun y mae efe yn oedi ei lid yn fynych rhag disgyn arnom,— gan ei fod yn hîr-ymarhous tu ag attom, heb ewyllysio bod neb yn golledig:”
2 *Ped. iii. 9*. Yn

2. *Haeddiant a chyfryngdod Crist*; Diau fod ei eiriolaeth ef yn achos mawr o hîr amynedd Duw, canys Duw'r Tadi a ddywed fel hyn am dano, *Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlonwyd*. *Mat. iii. 17*. Ond chwi a ddywedwch, Nid yw hynny yn dangos fod gan Dduw ddim boddlonrwydd yn yr annuwiol,— gwir yw, Ond etto geilw yr Apostol ein iachawdwr, yn *Achubwydd pob dyn, yn enwedig y ffyddloniaid*. 1 Tim. iv. 10. Felly y mae Crist yn awdwr o gadwedigaeth amferol i bob dyn, er nad yw yn awdwr o gadwedigaeth dragywyddol, ond i'r rhai a gredant ac a ufuddhant iddo.

iddo. Trwy ei eiriolaeth ef yr ydym ni oll heddyw yn wrthrychau trugaredd, a dydd gras heb fyned heibio—ie, trwy ei haeddiant ef yr ydym yn cael haf a chynhauaf, amser hau a medi, ynghyd â holl drugareddau'r bywyd hwn—Pregethwr duwiol a fyddai yn arfer dywedyd, “Nid oes gennyt dammaid o fara i'w roi yn dy enau, nad gwaed Crist a'i prynodd ef i ti.” Ac yn wir oni buasai i Grist ddyfod i'r byd, ni fuasai nac amynedd na thrugaredd i'w ddisgwyl i neb o blant Adda.

3. *Er mwyn y Duwiolion*, Y maent hwythau hefyd yn fynych yn attal barnedigaethau Duw i ddisgyn ar wlad, megis y dywed Duw ei hun, *Rhedwch yma a thraw, ar hyd heolydd Jerusalem,—o chewch wr— a wnel farn, ac a gais wirionedd, a myfi a'i harbedaf hi.* Jer. v. 1. Yr hyn fydd yn dangos fod gan Dduw gym-maint cyfri yn y duwiol, a phe gwelsai un o'honynt yn rhodio yn flyddlon yn y lle hwnnw, y buasai ef yn arbed yr holl ddinas er ei fwyn ef; felly am Sodoma, pe cawasai ddeg yn gyfiawn yn y ddinas ddrygionus honno, diau y buasai yn ei harbed hi. Moses hefyd fydd siampl hynod o hyn, yr hwn yn fynych a drodd ymaith ddig yr Arglwydd oddiwrth y bobl, pan fyddai'n barod i'w difetha hwynt. *Num. xiv. 20.* Gwel *Ezec. xiv. 14.* lle mae'n enwi Noa, Daniel, a Job, pe na buasai wedi llawn fwriadu eu cospi, y mae'r ymadrodd yn dangos, oni bae hynny, y gwnaethai efe lawer er eu mwyn hwynt. Y Salmydd hefyd a ddywed, Oni buasai i'w etholedig, sef Moses, sefyll ar yr adwy, y buasai Duw yn eu taro â barnedigaethau lawer gwaith; ac y mae'r Arglwydd yn dywedyd yn rhyfedd wrtho, mewn un man, *Paid â mi, a mi a'u distrywias hwynt,—* Deut. ix. 14. Yr hyn fydd yn dangos ei fod ef megis yn gadael i Moses ei ddal ef, a'i attal â breichiau gweddi, fel na's gallai ddifetha y genedl honno; yr hyn y mae ef yn ei adrodd yn eglurach am Lot, pan yw yn dywedyd, *Ni allaf wneuthur dim nes dy ddyfod yno.* Gen. xix. 22. Gair rhyfeddol i'w glywed gan yr hwn fydd a phob gallu ganddo yn y nef ac ar y ddaear! i ddywedyd, *Ni allaf wneuthur dim*; h. y. fel y sylwa un o'r dysgedigion, am

am na fynnai wneuthur dim nes ei ddyfod i'r ddinas, yr hon y dymunafai gael ffoi iddi, yr hon, pe amgen, a ddinystriasit fel y dinafoedd eraill, oni buasai i Lot ymbil drofti. O bendigedig fyth a fo enw ein Duw daionus, yr hwn sydd yn gwneuthur cymmaint cyfrif o'i ffyddlon weision, fel y mae ef yn fynych yn arbed gwledydd a dinafoedd er eu mwyn.

Chwithau rai annuwiol a therfysglyd, ystyriwch, a gwelwch fel yr ydych yn cael eich arbed lawer gwaith er mwyn y rhai duwiol, i.e., pan fo digofaint Duw fel yn barod i ddisgyn ar eich pennau; O ystyriwch mor ddefnyddiol ydynt, a maint o bethau ydych yn eu cael, megis yn eu cysgod,—am hynny na thynnwch y colofnau hyn ar eich pennau, canys *cerbyd Israel a'i farchogion ydynt.* 2 Bren. ii. 12. Ond yn wir bychan yr y'ch yn coelio hyn am danynt, eithr yn y gwrthwyneb, yr ydych yn tybied mai hwynt hwy sydd yn blino Israel—1 Bren. xviii. 17. ac yn aflonyddu'r byd. *Aet.* xvii. 6. Yr ydych yn eu galw yn rhwygwyr a gwahanwyr, torf o ynfydion, rhagrithwyr dau wynebog, dynion gwaedlyd, creulon, maleis-ddrwg, &c. a phe caech eich amcan, diammeu gennyf, y dymunech eu gyrru allan o'r byd, ac na welech byth wyneb na mab na merch o'honynt. *Ecf.* x. 28. Ond goddefwch ronyn bach, a chwi a gewch lonydd ganddynt; ac fel yr ydych yn ewyllysio bod yn ddi-gymmysg, ac ar eich pennau eich hunain, felly y cewch fod cyn bo hîr, ac yn wir y mae'r amser yn dyfod y dymunech fod ynghyflwr y truanaf o'honynt, ac yn marw o'r un farwolaeth. *Num.* xxiii. 10. Er na fynnwch fyw yr un bywyd, nac chwaith yn yr un byd â hwynt, pe gallech ond eu gyrru allan o'hono. *Aet.* xxii. 22. Nid wyf fi yn barnu un blaid neu Sect o bobl, ond dywedyd yr wyf am bob dyn annuwiol, o ba farn bynnag y byddo, ei fod yn cashau y duwiol, ac ni's gall amgen, tra byddo ynghyflwr natur; canys gan ei fod yn cashau Duw, diammeu ei fod yn cashau ei weision,—ac yn wir, *Yn hyn y mae yn amlwg blant Duw a phlant diabol.* 1 Ioan iii. x. A chan fod yr Yf-grythur yn gosod y nôd hwn arnynt, ac yn eu gwneuthur yn amlwg i ni, na farned neb arnaf fi am grybwyll ychydig

ychydig am eu gwrthwyneb gynneddau; yr hyn a wna i mi etto helaethu ychydig gyd â'm pwrpas ar y bennod hon:

Chwi glywfoch yn yr ysgrythur a enwyd ddiweddaf, fef, i *Ioan.* iii. 10. mai dwy genedl ydynt, a bod iddynt ddau dad, fef, Duw a diafol; nid rhyfedd ynte fod pob un yn tebygu i'w dad ei hun; canys fel y mae diafol yn lleiddiad dyn o'r dechreuad. *Ioan* viii. 44. felly y maent hwythau yn lleiddiaid yr holl rai duwiol, ar feddwl, ac yn fynych ar weithred, oni bae ofn y crogbren; nid yw ddiarwybod i mi greulondeb rhai o honynt,—ond oddiwrthynt oll y'm gwaredodd yr Arglwydd. Ond i ddyfod yn nês i'r hyn oedd gennym yn llaw; gwelwch hefyd fel y mae plant Duw hwythau yn tebygu i'w Tad, megis y mae ef yn ddaionus i'r rhai anniolchgar a drwg, felly hefyd y mae ei blant ef, fel y dangoswyd yn barod, eu bod yn sefyll ar yr adwy, ac yn attal barnedigaethau ar y wlad:—ac yn wir, oni bae fod rhai yn ein hamfer ninnau, yn gwaeddi'n groch, nos a dydd, am i Dduw attal ei law, yn amgen yr wyf yn barod i gredu y buasai gwaedd ein pechodau gwedi annog Duw i lwyr ddifetha Lloeger a Chymru er ys talm. Gan hynny fy nghyfeillion a'm plant anwyl, gwelwch mor wafanaethgar yw plant Duw yn eu dydd a'u cenhedlaeth! mor hawddgar yw eu hymddygiad, ac fel y mae eu harafwch yn hysbys i bawb,—am hynny yr wyf yn deisyf arnoch eu caru a'u parchu, a hoffi eu cymdeithas mor fynych ag y galloch, yn enwedig eu haddoliadau cyhoedd a dirgel;—canys y mae'n ddiogel gennyf, os byddwch gydwybodol i ymgymdeithasu â hwynt, y deuwch o'r diwedd i gael cymdeithas â Duw trwy Grist, â pha un y maent hwy yn ymgymdeithasu,—Nid oes dim debygach i'ch gwneuthur yn wir dduwiolion, gyd â gras ein Harglwydd Iesu Grist (o'r tu yma i'r nesoddd) nâ chymdeithas plant y goleuni; llawer dyn anrasol wrth sylwi ar eu hymarwedd-iadau hwynt, a drowd yn ddyn arall, i *Sam.* x. 6. fel y mae dilynwyr diafol yn tywys eu dilynwyr hwythau i golledigaeth. Am hynny, er mwyn eich eneidiau gwerthfawr, cofiwch fy ngorchymmyn, fef, a'r ymgadw

ymgadw o honoch yng nghymdeithas ein Harglwydd Iesu Grist, a pharhau yn athrawiaeth a chymdeithas ei bobl. 1 *Cor.* i. 9. *Act.* xi. 42. Ac na thrigwch o'ch bodd, yn y teuluoedd di-weddi, y rhai ni alwant ar yr Arglwydd. *Jer.* x. 25. Ac yn enwedig, cofiwch na ieuer neb o honoch yn anghymmarus gyd â gwafanaethwyr diafol,— canys pa gyfondeb sydd rhwng Crist a Belial? 2 *Cor.* vi. 14, 15. ac er y dichon eich serch, neu'ch cariad dall-wneud i chwi edrych ar blant y tywyllwch yn lân yr olwg arnynt, fel y maent oddi allan, etto cofiwch hyn, *Nad edrych Duw fel yr edrych dyn.* 1 *Sam.* xvi. 7. Ac os chwi a adewch i'ch serchiadau cnawdol eich arwain i ymrwymo âg un dyn na dynes anianol, cofiwch hyn, mîl i un na bydd fawr gysur iwch' oddieithr ymroi o honoch i wafanaethu'r un meist'r a hwythau.— Yr hyn beth, myfi a ddeisyfais ar Dduw na ddelo i ran neb o honoch byth,—am hynny bydded eich serch a'ch cymdeithas ym mhlith plant a phobl yr Arglwydd, a dywedwch gyd â'r Salm-ydd duwiol, *Yn y rhai hyn y mae fy holl hyfrydwch.* *Sal.* xvi. 3. Myfi a giliais beth oddiwrth y trydydd achos o hîr amynedd Duw, sef dangos mor amyneddgar yw wrth wlad neu genedl er mwyn y duwiol. Deuwn bellach i ystyried y bedwerydd achos o'i amynedd ef.

4. *Er mwyn, neu hyd oni chyflawner nifer, yr Etholedigion*; Ac yn wir, yr ydwyf yn tybied, mai dyna un achos mawr arall o'i hir amynedd ef yn goddef wrth y byd annuwiol,—“ Canys ni fyn efe chwynu yr efrau, rhag diwreiddio y gwenith gyd â hwynt,—Ond gadael i'r ddau gyd-dyfu hyd y cynhauaf.”—*Mat.* xiii. 29, 30. Y mae gennym siamplau hynod yngair Duw, yn dangos na faif y byd ddim yn hwy; Canys pan aeth Lot o Sodoma, y lle a losgwyd,—pan aeth Noa a'i deulu i'r arch, yr holl fyd a foddwyd! a phan ddel y rhai fydd i gael eu galw, eu sancteiddio, a'u hachub, i gyd, i'r gwir arch, sef Crist, ac i fod yn aelodau bywiol o'i wir eglwys ef, yr ydys yn meddwl y daw y diluw tanllyd diweddaf. Canys er mwyn yr etholedigion y mae y ddaear yn sefyll.—Y mae yr ateb a roddwyd i'r eneidiau a welodd Ioan, dan yr allor, *Dat.* vi. 10, 11. yn

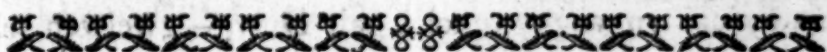
yn berthynol, yn fy marn i, i'r testyn hwn, *Pa hyd Arglwydd Sanctlaidd, a chywir, nad ydwyf yn barnu? &c.* A dywedwyd wrthynt, ar iddynt orphwys etto ychydig amser, *hyd oni chyflawnid rhifedi eu cyd-weision, a'u brawd, &c.* Felly ymhob tebygolïaeth, pan enniller trwy weinidogaeth yr efengyl, yr holl rai a ordeiniwyd i fywyd tragywyddol, yr ydwyf yn credu y cymmer amynedd ei chennad. Ond cyn y diweddwyf y bennod hon, myfi a osodaf o'ch blaen ddau beth i'w hystyried ymhellach am amynedd Duw. Yn

Gyntaf, Meddwl ynot dy hun mor fawr yw cariad ac amynedd Duw tu ag attat, gan iddo ddisgwyl cyhyd wrthyt! Pa le y buasit yn awr pe buasai ef yn dy dorri i lawr yn y weithred o bechod? yn torri'r Sabbath, yn canlyn dy drythyllwch, ac yn dilyn dy bleserau, a'th gampïau cnawdol, &c. Ystyria a gwel fel y mae amynedd Duw yn dy arbed,—canys efe a dorrodd lawer mil o ddynion yn y weithred o bechod, megis yr Israeliad, y rhai, *tra yr ydoedd eu bwyd yn eu safnau, digllonedd Duw a gynleuodd yn eu hêrbyn.* Sal. lxxviii. 30, 31. Ond Wele, y mae ef yn cyd-oddef â thi hyd heddyw, O bendithia dithau ef am ddisgwyl wrthyt cyhyd,—a rhag dy gywilydd na ad iddo ddisgwyl wrthyt yn hwy,—eithr dychwel ar y galwad hwn, *oni wyddost fod daioni Duw yn dy dywys di i edifeirwch?* Rhuf. ii. 4. O pa fath newydd llawen a fyddai i'r rhai fydd hyddyw yn uffern, clywed fod dydd, ie, un diwrnod o amynedd gwedi i'r Arglwydd ei bennodi iddynt, i edrych pa ddefnydd a wnaent o hono,—Pa fodd, debygid ti, y treulient y dydd hwnnw? A fyddai achos eu rhybuddio i beidio esgeuluso dydd yr Iachawdwriaeth, ac i fod yn ddiwyd mewn ymbiliau a gweddïau? O mor ofalus a fyddent rhag golli un funud o'r dydd gwerthfawr hwnnw! Ond nid oes iddynt obaith am y fath beth byth,—ac oni bae amynedd Duw, ti a fuasit yn yr un cyflwr a hwythau, canys yr ydwyf yn byw yn yr un pechodau ag a'u dygodd hwynt yno,—ac oni edifarhei ar frys, gan apelio at y Cyfryngwr, se dderfydd amynedd ddisgwyl wrthyt, fel y darfu â hwythau. Yn

Ail, Meddwl ynot dy hun fel hyn, Beth pe bae Brenin Lloeger gwedi gosod ei feddwl arnat, ac o wir gariad yn cynnyg dy wneuthur yn gyd-etifedd â'i fab ar y deyrnas a'r goron, a thithau heb wneud fawr o gyfrif o'r peth; yntef wrth weled hynny yn dyfod ei hun, yn un swydd, at dy ddrws, gan ei chymmell arnat,—tithau yn ddiystyr yn ei gwrthod, ac yn troi dy gefn arno, gan fyned ymaith;—Y Brenin er hyn yn peidio a chymmeryd naccâd, ond sefyll yno yn barhaus, gan ddisgwyl o'r diwedd i ti dderbyn ei rodd, fel y gallai dy wneuthur yn ddedwydd! O pa beth a feddylit! a pha beth a ddywedit? oni thoddai dy galon, ac oni chywilyddiai dy wyneb, ac oni ddywedit, O Dyma gariad a gofyingeiddrwydd rhyfeddol! a'r cwbl yn llwyr anhaeddiannol! O fy nghyfaill anwyl, Y mae Brenhin y nefoedd yn cynnyg i ti fod yn gyd-etifedd â'i Fab ar deyrnas nefoedd, *Rhuf.* viii. 17. ac ar goron y bywyd, *Dat.* ii. 10. ac nid hynny yn unig, ond y mae ef yn sefyll wrth ddrws dy galon, *Dat.* iii. 20. hyd oni byddo ei ben yn y wlith, a'i wallt â defnynau'r nos, *Can.* v. 2. rhag cywilydd dyro ryw ateb iddo,—Pa hyd y cloffi rhwng dau feddwl? os yr Arglwydd fydd Dduw, dos ar ei ol ef, i *Bren.* xviii. 21. Ac yn wir dy ddoethineb fyddai codi ar frys, a myned yn gyflym ar ei ol, rhag iddo ddigio o'r diwedd, a myned ymaith—Canys efe a ddywed, nad ymryson ei Yspryd ef â dyn yn dragywydd. *Gen.* vi. 3. ac y mae'n dywedyd ymhellach, *Gwae* hwynt pan ymadauwyf addiwrthynt. *Hof.* ix. 12. A gwae ditheu, ie, gwae ddeng mil o weithiau, os un waith yr ymedu dydd amynedd â thi,—Gwell a fuasai pe na'th anefid erioed, os ymedu Duw â thi, cyn i ti ymadael a'th bechod;—*Wele!* yn awr yr amser cymmeradwy; *Wele*, yn awr adydd yr iachawdwriaeth. 2 *Cor.* vi. 2. Am hynny, *Nac ymfrostia o'r ayda y foru; canys ni wyddost beth a ddigwydd mewn diwrnod.* *Diar.* xxvii. 1. "O cufana y Mab, rhag iddo ddigio, a'th ddifetha di o'r ffordd." *Sat.* ii. 12.

Weithian, ystyria, er mai llais distaw yw amynedd, etto y mae yn galw yn uchel am edifeirwch a diwygiad buchedd;

buchedd;— canys pa hwyaf y parhau amynedd i alw ac ymbil, mwyaf oll fydd y dychryn pan ddarfyddo; y mae Duw yn awr yn hwyrfrydig i ddig, a Christ yn cynnyg ei hun a'i räs i ti; ond os gwrthodi ef a'i roddion, fe allai na ymwel ef â thi byth mwy yn yr un dymmer garedig ag y mae yr awrhon,— megis Samuel, yr hwn nid ymwelodd â Saul hyd ddydd ei farwolaeth. *1 Sam. xv. 35.* Am hynny gochelwch dristhau Glân Ysryd Duw. *Eph. iv. 30.* Wele fi yn diweddu y chweched galwad hwn oddiwrth Dduw,— Os tydi nid agori dy glust i un o rhai'n, gwna dy feddwl dy hun,— Gwna yn llawen wr ieuangc yn nyddiau dy ieuengcŷyd, a rhodia yn ffyrdd dy galon ac yngolwg dy lygaid: ond gwybydd y geirw Duw di i'r farn am byn oll. *Preg. xi. 9.*

P E N. VII.

Digofaint DUW yn erbyn y rhai a wrthodant wrando ei Alwad Ef.

YR ydym yn darllain *Dat. xvi. 17.* pan dywalltodd y feithfed angel ei phiol, ddyfod llef uchel allan o deml y nef, yn dywedyd, DARFU. Felly y gellir dywedyd yma wrth y dyn diras, yr hwn sydd yn gwrthod holl gynnygion trugaredd Duw, *Darfu*. Darfu gorchymyn, darfu addewid, darfu ymbil, darfu cerydd, darfu bygwth, darfu amynedd, darfu amser cymmeradwy, darfu dydd iechydwriaeth; ac nid oes dim wedi ei adael, ond y cyfri gerwin; ac mor sicr a bod Haul yn y ffurfafen hanner dydd, cyn sicred a hynny y bydd rhaid i'r cyfryw, ac a'u hesgeulufant, roddi cyfrif i Dduw am yr ymweliadau hyn, neu y galwadau fel yr wyf fi yn eu galw'n awr. Bellach, deunw i ystyried y feithfed beth a ddelem ei gosio, h. y. *Digofaint Duw*. Ac er mwyn gosod hyn mewn gwell trefn, nyni a ystyriwn, nid digofaint Duw yn gyffredin ar yr annuwolion y dydd diweddas, ond yn *gyntaf*, ei ddigofaint ef arnynt yn eu bywd. Yn ail, ar ddydd marwolaeth, wrth

wrth roddi barn neillduol ar bob annuwiol. Yn *drydd*, yr ofn a fydd ar y drygionus rhag y digofaint hwnnw; a'r edifeirwch an-amserol a fydd ganddo ef am beidio a gwrando ar leferydd Duw yn ei air. Ac yn *Bedwerydd*, Ychydig o annogaethau i'r rhai fydd etto heb i'r dydd hwnnw eu gorddiwes, fel y gallont ddiangc rhag y llid a fydd.

I. *Am Ddigofaint Duw*, Nid oes neb yn ein gwlad ni nad yw yn credu, mewn rhyw radd, ei fod yn ofnadwy, oddieithr rhai annuwiol a ddywedant, *Nad oes un Duw*, Sal. xvi. 1. Ond y mae llawer yn meddwl er hynny nad yw Duw yn dal cymmaint ar ffordd yr annuwiol yn y byd hwn, ac mor ddig wrthynt ag y dywed yr ysgrythur ei fod; ond yn wir y mae ef yn ddig wrthynt, bob dydd a phe dywedwn bob munud, yr wyf yn tybied na byddai yn anghyttunol â gair Duw,—gwelwch fel y dywed ef ei hun, *Sal. vii. 11. Duw fydd farnydd cyfiawn, a Duw fydd ddigllon beunydd wrth yr annuwiol.* O mor druenus ydyw cyflwr y dynion hynny fydd fel hyn dan ddigofaint Duw bob dydd!—Y mae gennym hen ddiareb yn ein geneuau, mai “Aml bai dyn lle ni's carer,” ac yn wir felly y mae mewn perthynas i'r annuwiol, yr hwn nid yw Duw yn ei garu: gwnaed y peth a fynno, câs gan enaid yr Arglwydd ef,—canys efe a ddywed fel hyn, *Pe safai Moses a Samuel ger fy mran, etto ni byddai fy serch ar y bobl yma; bwrw hwynt allan o'm golwg.* Jer. xv. 1. Yr hyn a ddengus ei fod yn ddig ac yn greulon wrthynt;—Y mae yn beth anghyfurus i un fod dan ŵg ac anfoddlonrwydd yr hwn a fyddo yn ei borthi ar ei fwrdd,—felly y mae gyd a'r annuwiol, er ei fod yn cael ei borthi a'i ddilladu gan Dduw, etto er hyn nid yw ac nid all yr Arglwydd gymmeryd dim hoffder ynddo,—gwnaed ef yn llawen ar greaduriaid a thrugareddau amserol Duw, i.e., ymlanwed ac ymafradluned mewn bwydydd a diodydd, etto nid oes iddo na chroeso na chariad gan yr Arglwydd,—a mwy na hyn etto, gwnaed a fynno mewn dyledswyddau crefydd, gweddied, gwrandawed y gair, rhoddied eulufen, ymprydied, bydded gyfrannog o Swpper yr Arglwydd. *Diar. xxi. 27. Efa. i. 13, 14.*
Etto

Etto ni all yr Arglwydd ymhoffi ynddo, ond y mae yn ei gasâu, ac yn ei ffeiddio ef a'i holl ddyledswyddau hefyd; ac er ei fod yn gwneud yr un pethau ag a wna plant Duw, etto o herwydd ei fod heb ei gyfnewid drwy ras, ac yn ddi-ffydd (ac felly a'i ddibenion yn gnawdol) yr Arglwydd a deifl ei holl wafanaeth yn ei ddannedd, ac a ddywed wrtho, *Pwy a geisiodd hyn ar dy law?* Esa. i. 12. Y mae pob peth a wnelo yn ei alwedigaeth gyffredinol yn bechadurus, hyd yn oed ei waith yn hau ac yn aredig. fel y dywed y gwr doeth; *Ac â'r yr annuwiol sydd bechod.* Diar. xxi. 3. *A pheth bynnag nid yw o ffydd, pechod yw.* Rhuf. xiv. 23. Ac fel hyn y gwelwch fod digofaint Duw yn gorphwys ar yr annuwiol, yn ei holl fywyd, a'i felldith ef hefyd arnynt, ac ar gymmaint oll a wnelont, fel y gellid profi trwy amryw ysgrythurau, megis y rhai'n, *Melldith yr Arglwydd sydd yn nhŷ yr annuwiol.* Diar. iii. 33. *Dod iddynt ofid calon, dy felldith iddynt.* Galar. iii. 65. *Melldigedig yw yr hwn a wnel waith yr Arglwydd yn dwyllodrus.* Jer. xlviii. 10. Ac yn olaf, *Melldigedig yw pob un nid yw yn aros yn yr holl bethau a sgrifenu yn llyfr y ddeddf, i'w gwneuthur hwynt.* Gal. iii. 10. Dyma fel y mae digofaint Duw yn aros ar yr annuwiol yn eu bywyd, pa faint mwy yn eu marwolaeth? O fy mhlant anwyl, byddai echryflon gennych glywed eich tad a'ch cenhedloedd yn eich melldithio, a hynny o herwydd i chwi ei annog i ddigofaint; pa faint mwy ofnadwy clywed y Tad o'r nef yn melldithio? canys fel y mae bendith yr Arglwydd yn cyfoethogi, felly y mae ei felldith ef yn dwyn tlodi a dygn galedi ac eisiau. Yn

2. Yr ydwyf yn dyfod i ddangos fel y mae digofaint Duw yn trymhau ar yr annuwiol at amser ei farwolaeth; chwi a glywsoch o ysgrythurau'r gwirionedd, fod yr holl annuwiolion yn gaeth-weision, sef y rhai sydd dan y ddeddf; yn awr, er cael o'r caeth-weision hyn ryddid tros holl amser eu bywyd, i gymmeryd eu rhwyfsg, etto y mae yr amser yn dyfod pryd y delir hwy yn garcharorion, ac y torrir ar eu gyrfa a'u holl amcanion cnawdol; canys pan ddarfyddo iddynt gam-arfer dydd amynedd Duw, yr hwn a gyd-barhaodd â dydd eu

C

heinioes;

heinioes; yna o'r diwedd y mae y ddau ddydd, neu y ddau amser hyn yn darfod, sef, dydd amynedd Duw, a dydd eu heinioes hwythau,— yna y mae y Brenhin, Arglwydd y lluoedd, yn rhoddi gorchymyn i un o'i fwyddogion, i fyned a dal yr annuwiol, ac yn ebrwydd y mae y Swyddog mawr hwn, neu yn hytrach y cwn-cwerwr, sef yr Angeu, yn dyfod a'i warrant ganddo, a sêl y Brenhin wrthi, ac yn dywedyd wrtho, O ynfyd, y nos hon, neu o fewn yr ychydig ddyddiau hyn, y cymmerir dy enaid oddiwrthyt; ac yna beth a dâl dy holl goeg-ddigrifwch a'th drythyllwch, dy faswedd, a'th oferedd, a'r cyffelyb— felly angeu yn ebrwydd fydd yn ei daflu ef i lawr, ac yn rhoddi iddo farwol glwy, o'r hwn ni iacheir ef byth— hefyd, rhaid i chwi wybod mai o ddigofaint y mae Duw yn peri ei daro fel hyn; canys er mai *gwerthfawr yng ngalwg yr Arglwydd yw marwolaeth ei saint ef*; Sal. cxvi. 15. etto y mae'n rhan o'r felldith, yr hon a ddygodd pechod ar holl ddynolryw, sef cyflawniad o farn Duw wrth Adda, *Yn y dydd y bwyttei di o hono, gan farw y byddi farw*. Gen. ii. 17. ac os ydyw yn rhan o'r felldith i blant Duw, yna y mae'n rhaid iddi fod yn felldith ddigymmysg i'w elynion.

3. *Edifeirwch an-amserol y pechadur*; erbyn hyn y mae y pechadur anedifeiriol yn dechreu dyfod atto ei hun, a'i gydwybod, ond odid, yn dechreu deffro, a dywedyd iddo, fod digofaint gwedi ei barottoi yn ei erbyn; ac os ei galon a'i condemnia, mwy yw Duw na'i galon, ac efe a wyr bob peth. 1 Ioan iii. 20. Yna y mae efe yn dechreu gwaeddi am amser yn chwaneg i wneud ei heddwch â Duw, ac yn gwaeo na buasai yn prynu, neu yn achub yr amser gwerthfawr aethai heibio yngwasanaeth y cnawd a Satan,— O tydi yr hwn oeddit yn gwastraffu dy amser gwerthfawr, ac yn dyfeisio rhyw beth i fwrw'r amser heibio, ti a ddechreui waeddi am dano yn ôl, ond ni's gelli ei gael mewn un modd;— a phan ddyallech hyn, pa dasod a ddichon fynegu gyfynged a fydd arnat, rhwng poen yn dy gorph, a phoen yn dy gydwybod? O myfi debygwn fy mod yn gweled, yn fy meddwl, fel y bydd yr annuwiol megis drwg-weithredv. F

weithredwr yn edrych yma a thraw am ryw le i ddi-
 ange o'r cyfyngder hwn,—ond ni ddichon carcharor
 angeu ddiange na symmud o'r unman,—eithr dioddef
 pob peth a ddêl arno—yna y mae pob digofaint, pob
 mældith a chynddaredd oddiwrth Dduw, ac hefyd
 oddiwrth y gelyn diafol a'i gydwybod ei hun yn dech-
 reu ymfyddino i'w erbyn, i.e. ei holl bechodau, fel llyff-
 aint Pharao, yr amser hwnnw a ddechreuant ddringo
 i ystafell ei galon a'i feddwl—yr hyn a wna iddo
 waeddi allan fel *Speira* felldigedig, "Dialedd buan,
 dialedd buan," Erbyn hyn, mae y pechadur megis
 yn uffern cyn myned iddi,—yn gwaeddi allan am help,
 gan y creaduriaid, ond ni's gallant hwy weini dim
 iddo, a chan y Creawdwr, yntef ni's myn ac ni's gwna,
 i.e. er llefain arno yn daer ac yn ddifrifol, ni bydd y
 y cwbl ond gwaith di-lês.—Am hynny chwychwi yr
 holl annuwiolion a rhagrithwyr, gwrandewch fel y mae
 Duw ei hun yn ateb gweddïau a thaerni an-amserol y
 cyfryw ddynion. Yn gymmaint ag i mi eich gwahodd,
 ac i chwithau wrthod; i mi estyn fy llaw, a neb heb yf-
 tyried; Ond diystyrasoch fy holl gyngor i, ac ni fynnech ddim
 o'm cerydd: Minnau hefyd a chwarddâf yn eich dialedd
 chwi, mi a wawdiaf pan syrthio arnoch yr hyn yr ydych yn
 ei ofni, megis distryw, ac y dêl eich dialedd arnoch megis
 corwynt; a dysod arnoch wasgfa a chaledi; yna y gal-
 want arnaf, ond ni wrandawaf; yn fore i'm ceisiant ond
 ni'm cânt: Ec. Diar. i. adn. 24. hyd 29. Wele, be-
 chadur, dyna dy ateb gan Dduw ei hun*! Ystyria
 gan hynny pa fodd yr ymdarewi, cyn ei myned yn rhŷ
 ddiweddar?

* Pe gwrandawsit ar lais yr Arglwydd yn dy alw'n dyner yn
 nydd dy ymweliad, gan wrando ac ufuddhau iddo, nid dyna yr
 ateb a gawsit yn awr, eithr ti a gawsit ateb wrth fodd dy galon;
 megis *Cornelius*, yr hwn y gwrandawyd ei weddïau, *Act. x. 4.*
 neu fel *Moses*, yr hwn y dywedodd Duw wrtho, pan oedd ef yn
 ymbil dros y bobl, *Maddeuais yn ol dy air. Num. xiv. 20.* Ac
 fel y dywedodd ein Iachawdwr wrth y clas o'r parlys, *Ha Fab,*
Cymmer gysur; maddeuwyd i ti dy bechodau. Math. ix. 2.
Canys efe a wna ewylllys y rhai a'i bofnant; gwrendy hefyd eu
llefain, ac a'u bachub hwynt. Sal. cxlv. 19.

Gworthddadl, Yr wyf fi yn gobeithio etto, yn well nag yr ydych chwi yn dywedyd, onid ydyw Duw yn drugarog, ac onid all ef faddeu yn yr awr ddiweddaf i bechadur ei holl ddyled a'i gamweddau, a'i dderbyn fel y rhai a ddaethant i mewn ar yr unfed awr ar ddeg?

Atteb, Diau fod Duw yng Nghrist yn drugarog, ac yn drugarog iawn, o'r fath drugaroccaf! ac yn barod i gymmodi'r byd âg ef ei hun, 2 *Cor.* v. 19. a hynny fydd yn peri iddo ddisgwyl cyhyd wrth bechaduriaid, ac yn peri iddo alw ar eu hol ac ymbil arnynt i ddyfod atto ef i gael bywyd—trwy eu ceryddu mewn cariad, a'u bygwth, i edrych a ofnant, a dychwelyd, ac y mae ei amynedd ef yn gosod hynny allan yn rhyfeddol! ac fe ddylai fod yn achos o'r fyndod mwyaf i ni, ei weled ef yn goddef ac yn gadael i waith ei ddwyllaw ei hun ei ddiystyru, ei ddifenwi, ei amharchi, torri ei gyfreithiau, ymlenwi, ac ymafradloni ar ei greaduriaid; a hynny ysgatfydd dros ddeg a deugain, trugain, neu bedwar ugain mlynedd, a'r cwbl yn ddi-gosp; ac onid yw hyn yn drugaredd anrhaethol? ac yn profi yr hyn a ddywedafoch am drugaredd Duw? Ond ei fod ef yn maddeu i'r pechadur anedifeiriol yn ei holl fywyd, yn yr awr ddiweddaf, ac yn ei dderbyn ef ar yr unfed awr ar ddeg, fydd fwy nag a ellwch ei brofi iddo wneuthur ond unwaith,—a hynny ar y lleidr, ar y groes: eithr nyni a allwn brofi iddo nac eâu hyd yn oed i rai proffesiwyr, yn yr awr ddiweddaf, megis y morwynion ffol, yr rhai a ddaethant i guro, gan dybied y cawsent eu derbyn, ond clywch yr atteb a gawsant, *Yn wir meddaf i chwi, Nid adwaen chwi.* *Mat.* xxv. 12. Ac am y ddammeg honno, ynghylch yr rhai a dderbyniwyd i'r winllan ar yr unfed awr ar ddeg, yr ydym yn darllain i'r rhai hynny weithio un awr ynddi. *Mat.* xx. 12. Ond am y fath ddynion ag yr wyf fi yn son am danynt, nid yw yn eu gallu weithio un munud, yn fy marn i,—cansys pa waith a all pechadur ei wneud, tu ag at edifarhau a chredu yng Nghrist, yr hwn ni wnaeth gymmaint a bwriadu yn iawn, na rhoddi ei law arno yn ei holl fywyd a'i iechyd?

iechyd? ond meddwl y gallai wneud hynny y dydd diweddaſ âg ychydig eiriau tēg, neu wrth redeg dros ychydig o weddiau diffrwyth—Och! gochel anturio, pwy bynnag wyt, i adael gwaith mor fawr hyd yr amſer anſicr hwnnw,—ac os tydi a anturi ei adael, mîl i un na bydd heb ei wneuthur byth—ac os felly, dy enaid truan a gollir yn dragywydd. Heblaw hynny, nid wyf yn tybied fod y gair hwnnw, ynghylch yr unfed awr ar ddeg, yn arwyddocau cymmaint am dderbyniad pechadur ar y dydd diweddaſ, ag y mae'n arwyd 'ocau derbyniad y cenhedloedd yn yr oes ddiweddaſ, &c. Ond ni chymmeraf fi arnaf eſponio dirgeledigaethau teyrnas Dduw,—eithr hyn a ddywedaf yn hŷf, fod y fath bechaduriaid yn y byd, ag fydd yn gwrthod Crift a'i ras, dros eu holl fywyd, ac felly yn amſer eu marwolaeth yn ei geisio, ac ni's cânt,—yn amgen ni buafai gair Duw yn dywedyd am y cyfryw, fel hyn, *Yna y galwant arnaf, ond ni wrandawaf; yn fore i'm ceisiant, ond ni'm cânt*, Diar. i. 28. erbyn hyn chwi a welwch fod y fath ddynion ag fydd yn cael eu naccâu gan Dduw,—eithr nid yw hyn yn lleihau un gronyn ar ei drugaredd ef, ond profi ei fod yn gyfawn cyſtal a thrugarog—ac ymhellach, ein Iachawdwr a ddywed am y ffordd i'r bywyd, *Llawer, meddaſ i chwi, a geisiant fyned i mewn, ac ni's gallant*. Luc xiii. 24.

Yn awr gobeithio eich bod yn dechreu cydnabod fod y ſegurwyr hyn yn cael eu gwrthod, pan fyddont mewn dygn eisiau help a derbyniad,—Am hynny fy nghyfeillion anwyl, nag oedwch weithio allan eich iechydwriaeth eich hunain hyd yr awr ddiweddaſ; canys y mae yn orchwyl o'r pwys mwyaf,—ie, o gymmaint canlyniad ag y mae eich dedwyddwch neu eich triftwch tragywyddol yn ſefyll arno! A gadewch i mi ddywedyd un peth yn chwaneg am danaf fy hun: Os myfi a oedaſ yr amſer i wneuthur fy heddwch â Duw trwy Grift, heb ei waſanaethu ac ufuddhau yn ffyddlon o'r galon iddo, ac heb ei ddewis ef yn rhan ac yn dryſor yn fy mywyd a'm iechyd; nid oes gennyf fawr obaith y caſ fy nerbyn ganddo, yn yr amſer y bô'n rhaid i mi ymadael â'r bywyd hwn, *Canys nid achub annuwioledeb ei pherchennog*.

Preg. viii. 8. O mor gyfiawn yw i'r Arglwydd wrthod yn amser eu marwolaeth, y rhai a'i gwrthodasant ef a'i ras dros ystod eu bywyd, ac a wasanaethasant y cythraul a'u trachwantau eu hunain — Pwy debygech chwi fydd gymhwyfaf i dalu iddynt eu cyflog? ond yr hwn a gafodd wasanaeth ganddynt — Y mae profiad yn dysgu i ni, os bydd gwas diog, yr hwn ni chlyw arno roddi llaw ar waith ei feistr, â pha gydwybod y gall ef ddisgwyl cael ei gyflog ganddo? pa ateb a gaiff? ond gofyn iddo, Ym mha le y mae dy waith? Ac er nad yw y nefoedd yn cael ei rhoi i neb am eu gweithredoedd da, etto, ni chaiff neb hi heb weithredoedd da: Am hynny y mae Crist yn dywedyd, *Wele yr wyf yn dyfod ar frys; am gwobr fydd gyd â mi, i roddi i bob un fel y byddo ei waith ef.* Dat. xxii. 12. *sef i'r hwn a wnaeth waith y tywyllwch, y bydd llied a digofaint.* Rhuf. ii. 8.

Yn awr gadewch i ni ystyried, pa beth a wna y pechadur truan yn y cyflwr truenus hwn; chwi a glywsoch fel y bydd Duw yn gwneuthur cyfiawnder â hwynt; y peth cyntaf, ydyw chwerthin yn eu dialedd — Yn ail, Gwawdio pan syrthio arnynt yr hyn oeddynt yn ei ofni — Och! dyna ddigofaint ofnadwy! sef fod yr hwn fydd fwyaf ei dofturi wrth galedi yr awrhon, gwedi ei ddigio cyn belled, na wna ef na help nag ymwared, ond chwerthin a gwawdio am ben y cyfryw rai, — Sicr y bydd hyn yn chwanegu y trueni yn fawr ar y pechadur, sef gweled yr hwn yn unig a allai helpu yn ei ddirmygu, ac yn tywallt arno ddialedd a distryw, megis corwynt — Beth erbyn hyn a wna y pechadur? Y mae Duw yn dywedyd, *Yna y galwant arnaf, ond ni wrandawaf* — Beth bellach a wna y pechadur truenus, ond galw ei hun yn ynfyd, — erbyn hyn y mae yn dechreu dyfod i gydnabod, mai arno ef ei hun y bu y bai — O medd efe, gwae fi na buafwn yn ystyried fy niwedd, ac yn ymbarottoi yn well erbyn yr amser cyfyng hwn — pwy a dofturia wrthyf yn y dydd tywyll hwn? — gan na thosturiais i ddim wrthyf fy hun yn y dyddiau goleu y gallaswn gael help gan Dduw a'i weinidogion ffyddlon, — O pa sawl gwaith i'm rhybuddiwyd am y dydd dych-

dychrynlyd hwn, gan bregethwyr gair Duw, yn y lle a'r lle, ar y bregeth ar bregeth, yn y llyfr a'r llyfr, y darllenais, ac y gwelais yn eglur, mai fel hyn yn union y digwyddai i mi, os awn ymlaen yn fy ngyrfa ddrygionus; ac er hyn ymlaen yr aethum yn fy ffordd ddrwg, ac yn awr yr wyf yn cael bwyta ffrwyth fy ffordd fy hun, a'm llenwi a'm cynghorion fy hun — fy esmwythdra a'm lladdodd,—a'm llwyddiant a'm difethodd. *Diar.* i. 31, 32. Dyma'r fath alarnad an-amserol a fydd y pechadur yn ei hadrodd, gan ochneidio a griddfan, ond ni bydd a'i gwrandawo—efe wyla ac a alara, ond ni bydd a'i cysuro, nac a fycho un deigr yn oddi ar ei ruddiau oerion, a'i lygaid euog.

Weithian fy ngyfeillion, a'm plant anwyl, llefwch am ras i wneuthur y pedwar peth canlynol yn eich bywyd a'ch iechyd, (fel na orfyddo arnoch fod fel hyn yn ochain, yn wylo, ac yn galaru yn eich marwolaeth, dan deimlad o ddigofaint Duw) sef yn (1.) Ymneillduwch yn eich ymarweddiad a'ch meddyliau oddiwrth y byd a'i holl wagedd i ryw le dirgel. Yn (2.) Ystyriwch yn ddifrifol, pa fodd y mae yn sefyll rhwng Duw a'ch eneidiau. Yn (3.) pan weloch eich bod yn droseddwr ac allan o'r ffordd, syrthiwch ar eich gliniau, ac ymbiliwch yn daer â Duw am faddeuent, a hynny yn unig yn ac er mwyn haeddedigaethau a chyffryngdod Iesu Grist ein Harglwydd. Ac yn (4.) Arferwch yn gydwybodol yr holl foddion gras a ordeiniodd Duw er eich troedigaeth a'ch iechydwriaeth, gan wyllo yn ddyfal arnoch eich hunain yn eich geiriau a'ch gweithredoedd,—a gweddio yn daer, o'r lleiaf, ddwy neu dair gwaith yn feunyddiol, a hynny hefyd nid o ffurf, eithr yn ddiragrith o'r galon—ac yna sefwch yn llonydd, ac edrychwch ar iechydwriaeth yr Arglwydd. *Esf.* xiv. 13. a diammau gennyf os chwi a ymdrechwch fel hyn, y cewch cyn bo hir, brofi a theimlo er eich cyfur a'ch diddanwch, fod Duw yn wobrwyr i'r rhai sydd yn ei geisio yn ddyfal, a'u gobaith ni phalla. *Diar.* xxiv. 19. ie, gwyn fyd yr holl rai a'i ceisiant ef a'u holl galon, *Sal.* cxix. 2. Y cyfryw a'i cânt ef yn drugarog yn eu bywyd, yn drugarog yn awr angydd ac

yn nydd y farn. Yn awr, Duw yr heddwch a chariad a wrandawo arnoch, a'ch perchennogo yn eiddo iddo ei hun, ac a'ch gosodo dan rwybau ei gariad, fel na byddo raid i chwi ddioddef ei ddigofaint yn nydd marwolaeth.—Yr hyn yw gwir ewyllys fy nghalon, a'm gweddi ar Dduw drosoch, er mwyn haeddedigaethau Iesu Grist, yr hwn a'ch prynodd, Amen.

P E N. VIII.

Y Rhefwm pa ham y dylem Gofio a Defnyddio yr hyn a ddywedwyd.

MYfi a ddangosais i chwi o'r blaen, pa bethau a ddylem ni eu cofio,—ac yn awr, yr wyf yn dyfod i ddangos pa ham y dylem ni gofio am y pethau hyn, neu pa ddefnydd a allwn ni ei wneuthur o'r Saith alwad hyn o'r eiddo Duw.—

I. *Am y gorchymynion* ; Nid wyf yn amlneu na chydnebydd pawb fod yn angenrheidiol eu cofio, canys heb eu cofio a myfyrio arnynt, amhosibl yw eu gwneuthur,—Y Salmydd a ddywed wrth Dduw, *Byth nid anghosiaf dy orchymynion : canys â hwynt y'm bywheafst.* *Sal. cxix. 93.* A thrachefn, *Sal. xix. 8.* *Gorchymyn yr Arglwydd fydd bur, yn goleuo'r llygaid.*

Gwrthdadaill, Pa ham y dylem, neu pa lês a gawn o gofio gorchymynion yr Arglwydd ?

Yr wyf yn ateb, fel y dywedodd ein Iachawdwr, mewn achos arall, am fedydd Ioan. *Mat. xxi. 24.* Minnau a ofynnaf i chwithau un gair, yr hwn, os mynegoch i mi, minnau a fynegaf i chwithau pa lês a fydd i chwi o gofio gorchymynion Duw,—A'r gofyniad yw, Pa beth a ddymunech gael gan yr Arglwydd, pe dywedai wrthy ch fel y dywedodd wrth Salomon ? *1 Bren. iii. 5.* “Gofyn i mi y rhodd a fynnech ;” Yn wir, yr wyf yn tybied mai trugaredd râd yr Arglwydd Iesu a fynnech yn bennaf ac yn fwyaf, o flaen pob peth arall ; ac os felly, cofiwch orchymynion yr Arglwydd,

Canys

Canys trugaredd yr Arglwydd fydd o draggywyddoldeb hyd draggywyddoldeb, ar y rhai a'i hofniant ef; A phwy yw y rhei'ni? y mae yn dangos yn yr adn. nesaf; Ief, Y rhai a gofiant ei orchymynion i'w gwneuthur. Sal. ciii. 17, 18. Felly bydded i chwi gofio ei orchymynion ef, i'w gwneuthur, yr hyn yw fy nymuniad i, a thyna chwithau hefyd yn cael eich dymuniad.

2. *Pa ham y dylid cofio'r addewidion; ac yn wir am y rhai'n, y mae llawer yn rhŷ barod i gymmeryd gafael arnynt, cyn eu bod yn perthyn iddynt; pawb agos a ddywedant fod Duw yn drugarog, a pha bryd bynnag y bo edifar gan bechadur ei bechod, myfi a ollyngaf dros gof ei holl anwiredd ef, medd yr Arglwydd,—ac felly y maent yn cippio'r addewid, gan ei chymhwyso iddynt eu hunain, cyn ymholi ac edrych am fod yn gyfryw rai ag y mae'r addewid yn perthyn iddynt, i.e., y maent yn gwneuthur Duw yn atteg i bechod, ac yn adeiladu rhyw fath o obaith twyllodrus ar yr addewidion, yr hwn a'u gollwng i ddinystr, pan fo reittiaf iddynt wrth gynnorthwy.—Ond fy nghyfeillion, a'm plant anwyl, nid dyna y fath goffadwriaeth a fynnw'n i chwi wneud o'r addewidion, ond ymegniwch a mynnwch wybod yn gyntaf, a ydych yn gyfryw rai ag y mae'r addewidion yn perthyn iddynt; ac yna cofiwch a defnyddiwch hwynt wrth eich rhaid,—a chwi a gewch lawer o gyfur a diddanwch ynddynt; i.e., nid oes un-cyflwr y dichon plentyn Duw fod ynddo, na bo rhyw addewid neu gilydd yn perthyn iddo, ac yn achos o gyfur a gorfoledd. A phan fyddoch yn griddfan mewn llychwys oer ar wely angeu, gwybyddwch yn ficer y bydd un addewid o lyfr Duw, yn gadarnach i rod-di i chwi gyfur, yn yr awr galed honno, nâ deng mîl o fydoedd; am hynny oni ddylech chwi eu cofio, a dal gafael arnynt drwy ffydd yn yr Achubwr anwyl,—fel y galloch garu a moliannu y Duw a'u gwnaeth i chwi, ac a'i dug ei hun dan rwymau, i.e., y cyfryw rwymau ag y gellwch anturio eich eneidiau arnynt; canys ni thorrodd ef ei addewid erioed âg un pechadur a ymddiriedola ynddo, mewn dim oll!*

3. *Am ymbiliadau yr Arglwydd*; pa ham y dylech eu cofio? un achos pa'm ydyw; am fod ei waith ef yn ymbil mor daer yn dangos yn eglur fod cyndynrwydd mawr ynghalon pechadur i droi at yr Arglwydd; ac yn ail, Y mae yn dangos fod gan yr Arglwydd gariad rhyfeddol tu ag at bechaduriaid, oni bae hynny, ni wnai efe fawr ymbil arnynt i ddyfod atto ef i gael bywyd, ond gadael iddynt fyned yn eu blaen i golledigaeth a diftryw! O gan hynny nad ymwrandawem â galwad ac ymbiliadau yr hwn fydd yn llefain ar ein hol,—y mae'n dofturus ganddo ef ein gweled yn damnio ein hunain,—megis y dywed ef ei hun am Ephraim a Manasse, *Pa fodd y'th roddaf ymaith?*—*trôdd fy nghalon ynof, a'm hedifeirwch a gyd-gynneuwyd.* Hof. xi. 8. O na bae ei gariad ef o'r diwedd yn peri i ninnau ei garu ef â'n holl galon; gan ryfeddu ei fod ef fel hyn yn tofturio wrthym, i'e y pryd na fedrwn ni dofturio wrthym ein hunain! Diau fod gennym achos i ddywedyd gyd â'r Salmydd duwiol, *Pa beth yw dyn i ti i'w gofio? a mab dyn i ti ymweled âg ef?* Sal. viii. 4. Heb law hyn, fe ddylai fod gwaith yr Arglwydd yn ymbil â ni gymmaint, ein darostwng, a pheri i ni ffieiddio ein hunain am ein bod mor wrthnylig, mor galon-galed, a chlust-fyddar, fel na fynwn wrando ar ei leferydd ef, pan yw yn galw ar ein hol, a hynny mor daer, a'r cwbl er ein llês ni ein hunain! Och! fod pechod gwedi gwneuthur dyn, (yr hwn a greodd Duw i'w ogoneddu a'i fwynhau) yn gyfryw wrthryfelwr a gelyn i'w Greawdwr, ac i'w iechydwriaeth ei hun! Duw a greodd bob peth er mwyn dyn,—Yr holl greaduriaid yn y nefoedd a'r ddaear, a'r môr, &c. ac o'r holl rai hyn, ni bu un anffyddlon i'w Greawdwr, yn y mesur lleiaf, ond *dyn* yn unig! Yr angylion gogoneddus, er eu bod yn greaduriaid perffaith di bechod, etto y maent yn cyflawni ewyllys eu Harglwydd, ac ar y gair cyntaf, yn ufuddhau iddo,—yr Haul, y Lleuad a'r Sêr, a holl lû y nefoedd ydynt yn cadw eu cylch â'u trefn heb ballu munud o gerdded eu gyrfa o ddechreuad y greadigaeth hyd yr awr hon,—Y môr mawr a'i ryferthwy, pan ddywedodd Duw wrtho, “Hyd yma y deui ac nid ymhell.”

ymhellach, ac yma yr attelir ymchwydd dy donnau, y mae hwn hefyd yn cadw y ddeddf hon, ac heb ballu dim o'i amfer gosodedig.— Y mell t a'r taranau, eira a tharth, gwynt ystormus ydynt yn gwneuthur ei air ef. Sal. cxlviii. Ond, os gyfyn ef i ddyn a'r iddo ymadael â'i bechod, a dychwelyd fel y byddai iddo ei wneuthur yn ddedwydd, etto nid ufuddha y dyn iddo; ac yn wir ni's gall 'chwaith, canys fe gollodd dyn ei allu i ufuddhau, yn y cwmp, cyftal a'i ddiniweidrwydd.— O gan hynny, yr achos sydd gennym i ymoftwng a galaru o flaen Duw, o blegid ein bod gwedi llygru ein hunain cymmaint trwy bechod, a myned yn gyfryw elynion i'n iechydwriaeth ein hunain, fel na's gallwn, o honom ein hunain, nac edifarhau nâ chredu, na dim sydd dda; appeliwn gan hynny at yr *hwn a ddyrchafodd Duw yn Iachawdwr, i roddi edifeirwch a maddeuant pechodau.* Aët. v. 31. Gan weddio gyd â'r Salmydd, *Crea galon lân ynof, O Dduw; ac adnewyddda yspryd union o'm mewn.* Sal, li. 10.

4. *Pa ham y dylem gosio am geryddon yr Arglwydd; un achos ydyw, o blegid bod y sawl sydd yn coſio am danynt, yn ymbarottoi ymlaen llaw i'w dioddef, ac yn llawer cymhwysach nag eraill, y cyfryw rai nad yw cerydd nag ofnadwy, na chynnefinol iddynt.*— Canys pan fyddom yn meddwl neu yn disgwyl am ryw beth yn ymlaen llaw, ni's gall y peth hwnnw fod mor ddychrynlyd i ni a'r peth a ddigwyddo yn ddisymmwrth, heb ei ddisgwyl,— felly y mae am groesau a chystuddiau, i.e., hyd yn oed awr angeu, i'r rhai sydd yn meddwl ac yn disgwyl am danynt cyn eu dyfod, y cyfryw a allant ddywedyd, pan ddelont, Nid yw y rhai'n ond pethau'r oeddem yn disgwyl am danynt er ys talm,— Felly'r Apostol a ddywed, *Yr ydwyf beunydd yn marw.* 1 Cor. xv. 31. Fel hyn pob gwir gristion sydd yn wastad yn disgwyl croesau a chystuddiau,— dichon y cyfryw un ddywedyd, Nid yw hyn na rhyfedd na dieithr i mi; canys yr oeddw'n yn disgwyl am dano er ys dyddiau,— ac felly y mae yn darparu, ac yn arfogi ei hun i gyfarfod â blinder, ac o blegid hynny yn debyccach i fod yn fwy amyneddgar nâ'r hwn nid yw yn meddwl am y cyfryw bethau —

a phie bae heb ddysgu ond y wers hon yn unig, sef, *amynedd*, y mae'n cael budd mawr wrth gofio a disgwyl am gerydd ym mlaen llaw, &c. Ond O! mor anghysurus a fydd gyd â'r sawl na feddylodd am adfyd a chystudd nes eu dyfod, ar eu gwarthaf,—Y mae cystudd a cherydd yn taro y cyfryw rai â fyndod marwol, fel na fedrant na gweddio na gwrandio ac gyngor, na chysur,—ac y maent yn barod i waeddi gyd â Mica, *Barn. xviii. 24.* *Fy nuwiau a ddygasoch ymaith*, (sef fy iechyd a'm cysuron daearol) *a pheth fydd gennyf si mwyach.*—Heblaw hyn, y mae y rhai fydd yn cofio ac yn disgwyl ymlaen llaw am gerydd a chystudd, yn ofni gwialen yr Arglwydd, ac o herwydd hynny yn ymofwng ac yn ymbil âg ef yn daer am faddeuant, ac ar iddo eu harbed, a pheidio a'u cospi yn ol eu haeddiant, &c. ac y mae hynny yn fynych yn peri i'r Arglwydd droi ymaith ei lîd, ac oedi ei farn rhag disgyn arnynt. *Jona iii. 10.* A pheth fydd fwy, y mae y gwir gristion yn rhoddi ei holl achos ar y Machniydd nefol,—ac yna deued fel y delo, gellir dywedyd yn hyderus, *mai da fydd i'r cyfiawn. Esa. iii. 10.*

5. *Pa ham y delem ni gofio Bygythion Duw, a'u defnyddio*; Yn wir y mae hon yn wers anhawdd gan lawer ei dysgu, neu ymarfer â hi; canys y mae llawer, pan glywant weinidogion yr Arglwydd, yn ol ei orchymyn, yn dyrchafu eu llais fel udgorn, ac yn mynegu i'r bobl eu pechodau. *Esa. lviii. 1.* yn taslu ymaith y bygythiad oddiwrthynt, er ei fod yn perthyn iddynt; O, meddant, Dyma ddynion anobeithiol, yn melldithio pawb, ond eu hunain, Y maent yn abl er gyrru dynion o'u côf,—felly y mae y cyfryw, yn cau eu clustiau, ac yn caledu eu calonau,—ac yn lle cofio a defnyddio bygythion Duw, y maent yn eu bwrw allan o'u meddyliau yn ebrwydd;—Ond nid fel hyn y gwnaeth Josia dduwiol, pan glybu ef gael y llyfr yn nhŷ yr Arglwydd, yn yr hwn yr oedd bygythion Duw; ond, eb efe, *Ewch, ymosynwch â'r Arglwydd*,—*canys mawr yw'r lîd a dywalltodd ef arnom ni*—2 *Cron. xxxiv. 21.* Felly yn lle bwrw y llyfr ymaith, efe a barodd ei ddarllen, lie clywai y bobl,—ac a aeth, ac a wnaeth gyfammod drostynt,

drostynt, a'r Arglwydd a fu foddllon iddo—*O blegid i'th galon feddalhau,—mi a'th gymmeraf di ymaith, fel na welo dy lygaid di yr boll ddrwg yr ydwyf fi yn ei ddwyn ar y fan hon.* Adn. 27, 28. Dyna wr a wnaeth ddefnydd da o fygythion yr Arglwydd.—Felly pe baem ninnau yn cofio, ac yn myfyrio, fel y mae Duw yn byg-
wth y rhai annuwiol, fe barai hyn ynom lawer o arswyd pechu mor ewyllysgar ag yr ydym, i.e., myfi debygwn y byddai agos yn amhosibl i ni weithredu fel yr ydym, yn erbyn gair Duw—a phe baem yn credu bygythion y gair yn iawn, diau y glynent yn ein côf, ac felly y byddent megis symbylau yn ein hystlyfau, i'n cymmell i redeg ffyrdd gorchymynion Duw, i.e., eu lleferydd a fyddai yn ein clustiau bob awr,—megis yr hwn oedd yn clywed bob amser, pa un bynnag ai bwyta ai yfed, ai beth bynnag arall a wnai, yr ydoedd yn tybied ei fod yn clywed sain yr udgorn diweddaſ, yn dywedyd, “Cyfodwch feirw, a deuwch i'r farn!” a'r ymosyniad hyn a fyddai yn ein geneuau, *Beth fydd raid i mi ei wneuthur fel y byddiwyf gadwedig?* Act. xvi. 30. Fel hyn chwi a welwch mor fuddiol yw cofio bygythion Duw, er eu bod yn wrthwynebus gan y dyn annuwiol, etto pob enaid duwiol a ddywed am y bygythion, *Da yw gair yr Arglwydd.* Eſa. xxxix. 8.

6. *Pa ham y dylem ni gofio am Amynedd Duw, a'i ddefnyddio;* Y mae llawer gwers fuddiol a allem ni gasglu oddiwrth hîr-ymaros ein Harglwydd, a'i amynedd; Ond i'w crynhoi i gyd ynghyd yn fyr, dan yr un pen hwn, Yr Apostol Pedr a ddywed, *y dylem gyfrif hîr-amynedd ein Harglwydd yn iechydwriaeth.* 2 Ped. iii. 15. felly chwi a welwch mai dyma ddiben da ein Tad nefol yn goddef cyhyd wrthym, ac fe ddylai hyn ein hannog ninnau i'w garu ef yn fwy fwy, am bob dydd y mae yn ei roddi i ni, am bob Sabbath, am bob pregeth ddefnyddiol, ac am bob tro y caffom y ffrainc o fod yn gyfrannogion o Swpper yr Arglwydd.—*O bendithiwn enw yr hwn a'n carodd yn fwy nâ'i fywyd, ac tydd yn awr yn eiriol drosom ar ddeheulaw'r Tad,—a dywedwn, Diau da yw Duw i Israel,* Sal. lxxiii. 1. i.e., a dationus iawn hefyd i rai anniolchgar a drwg. *Luc vi. 35.*
pe

pe amgen nyni a fuafem er ys talm yn y lle nad oes na gwaith na dychymmyg, na gwybodaeth, na doethineb, Oni ddylai hyn ein hannog ninnau i'w garu ef â'n holl galon; wrth weled iddo dorri llawer pechadur i lawr yn ei bechod, ac yn y cyfamser ein harbed ninnau, pan yr oedd ein pechodau yn haeddu yr un dialedd,—etto fe aeth yr angel dinystriol heibio i ni—O bydded i ninnau gan hynny garu ein Duw yr hwn a'n harbedodd hyd yma, ac awn o'r newydd yn firiol ac yn llawen ynghylch ei wafanaeth ef, a'n geneuau yn llawn o'i fawl, gan ei garu ef a'n gilydd fel y carodd ef ni,—yr hwn gariad, yw cyflawnder y gyfraith. *Rhuf. xiii. 10.*

7. *Pa ham y dylem ni gosio digofaint Duw? Fy ateb yw, pwy bynnag nid ofno ddigofaint Duw, nid ofna wneuthur pob math a'r bechod, a thrwy hynny y mae yn trysfori digofaint erbyn dydd digofaint, a datguddiad cyfiawn farn Duw, yr hwn a dâl i bob dyn yn ol ei weithredoedd.* *Rhuf. ii. 5, 6.* A phwy bynnag fydd yn byw heb ofni digofaint Duw, ac yn parhau yn y cyflwr hwn, diau y bydd ef maiw yn ddiobaith—Canys *Peth ofnadwy yw syrthio yn nwylaw y Duw byw.* *Heb. x. 31.* *Y mae Duw yn ofnadwy iawn yng nghynnulleidfa y saint, ac i'w arfwydo yn ei holl amgylchoedd.* *Sal. lxxxix 7.* Yr ydoedd y golwg ar fynydd Sinai mor ofnadwy, ac y dywedodd Moses, *Yr ydwyf yn ofni ac yn crynu.* *Heb. xii. 21.* Ac os ydoedd y fath wr duwiol a Moses, yn crynu, pan ydoedd Duw yn dyfod i roddi y gyfraith, oni ddylech chwi ofni a chrynu rhag ei ddigofaint ef, yr hwn a ddaw â *thân fflamllyd i gosbi* troseddwy'r y gyfraith,—a'r rhai nid ydynt yn ufuddhau i efengyl ein Harglwydd Iesu Grist? *2 Thes. i. 8.*

Yn ddiweddas, os chwi ni chofiwch am ddigofaint Duw, ac esgeuluso ceisio ei ffafar a'i gymmod ef trwy Grist, eithr “ymfendithio yn eich calonnau eich hunain, gan ddywedyd, Heddwch fydd i ni, er i ni rodio ynghyndynrwydd ein calonnau,—ni fyn yr Arglwydd faddeu i chwi; canys yna y myga digofaint yr Arglwydd yn eich erbyn.—” *Deut. xxix. 19, 20.* Ac os dechreuwch ddywedyd, “Y mae yr Arglwydd yn oedi dyfod,

Yr Amser y dylem ni gofio neu feddwl am y pethau a soniwyd.

O'R holl roddion, ac o'r holl dalentau y mae Duw yn eu cyfrannu i feibion dynion, un o'r rhai mwyaf gwerthfawr ydyw, **AMSER** : canys heb hwn ni byddem ni gymmwys i dderbyn un rhodd arall; am hynny y dywed y gwr doeth, *Gwell yw ei byw na llew marw.* Preg. ix. 4. a thrachefn y dywed efe, *Y rhai byw a wyddant y byddant feirw; ond nid oes dim gwybodaeth gan y meirw.* adn. 5. am hynny i'n rhybuddir, adn. 10. *Beth bynnag a ymasael dy law ynddo i'w wneuthur, gwna â'th holl egni; canys nid oes na gwaith, na dychymmyg, na gwybodaeth, na doethineb, yn y bedd, lle yr wyt ti yn myned*

mynded. Felly, chwi a welwch mor werthfawr ydyw *amser*, ac mor angenrheidiol hefyd; heb hwn nid oes fodd i ni wneuthur dim o'r pethau y mae Duw yn ei ofyn yn ei air, sef edifarhau a chredu yr efengyl, ynghyd â'r holl ddyledswyddau a gynhwysir yn y grefydd grist'nogol.—Y mae *amser* yn dalent mor werthfawr na's gellir ei brisio—pe bae bosibl cael ymddiddan âg un enaid colledig, a gofyn iddo, beth a dâl yr amser fydd yn nwylaw y byw oll,—yr wyf yn tybied y dywedai, y rhoddai ddeng mil o fydoedd am dano, ped fai yn ei bwer—ac er ei fod yn dlws gwerthfawr, fel clywch, etto y mae yn ansicr ac yn ddarfodedig iawn, ac yn redeg yn gyflym ymaith, nid yw yn gorphwys na dydd na nos, mwy na'r afon a fyddo'n rhedeg chwyrnaf. Y mae gennym lawer o hyfforddiadau iachus i'n hannog i brynu yr *amser* gwerthfawr hwn;—am hynny myfi a bennodaf allan rhai odsfeydd cymmwys i ni fyfyrrio a chofio am y pethau a soniasom am danynt o'r blaen. A'r gofyniad yw, Pa bryd y dylem ni gofio am ymweliadau Duw tu ag attom—ac yn wir ni's gwn i pa bryd ni's dylem ni gofio a myfyrrio am danynt; canys y maent yn rhannau o'n crefydd, yr hon fydd yn gofyn gennym wneuthur defnydd da o bob odfa i ddarparu, ac i sicrhau ein hawl yng Nghrist a iechydwriaeth ein heneidiau, erbyn tragywyddoldeb.

1. *Pa bryd y dylech gofio Duw a'i ffyrdd*; Diammeu mai yr amser cymhwysaf yw, cyn gynted ag y deloch i'r cyfryw oedran a synwyr ag y galloch wybod rhagor rhwng drwg a da, a phrofi y pethau fydd a gwahaniaeth rhyngddynt, ac i wybod eich dyledswydd tu ag at Dduw a dyn; yna y mae yn amser cymmwys iawn i chwi fyfyrrio a chofio y cyfryw bethau ag y dylech eu credu, ac i'ch athrawiaethir ynddynt—ac os chwy-chwi a gedwch y gair trwy gredu a dyfal fyfyrdod yn eich calonnau, diau trwy fendith yr Arglwydd, a'ch diwydrwydd chwithau, y dug ef ffrwyth ar ei ganfed. *Mat. xiii. 8.* Canys y cyfryw rai ag a ddelo i adnabod yr Arglwydd yn eu hieuengctyd, ac wedi ei adnabod, a'u rhoddant eu hunain i'w wasanaeth ef, myfi a allaf ddywedyd yn hŷf, y bydd iddynt fwy o gyfur, yn y byd hwn,

hwn, nag a ddichon tafod ei adrodd na chalon ddyall; a hynny yn (1.) o herwydd fod yr Arglwydd yn hoff'n fawr weled ei weision yn ei ddilyn ef yn nechreu eu hamfer, ac yn offrw m blaen-ffrwyth eu dyddiau iddo ef, megis y dywed ef wrth yr Israel, *Cofiais di, caredig-rwydd dy ieuengŷyd*, Jer. ii. 2. ac mewn man arall, *Y sawl a'm ceisiant yn fore a'm cânt*. Diar. viii. 17. Yn (2.) o herwydd bod yn haws iddynt reoli a llywodraethu eu gwyniau a'u trachwantau pan fyddont yn ieuaingc, na phan fyddo y rhai'n gwedi tyfu i fynu, a myned yn gryfion; haws yw lladd neidr yn yr wŷ, na phan fyddo gwedi cynnyddu, a myned yn wiber ehedegog; felly yn yr un modd, haws yw meistroli meddwl drwg, na throi ymaith oddiwrth hên arferion a gweithredoedd drwg. Yn (3.) Y sawl sydd fel hyn gwedi ymgadw rhag pechodau gwaradwyddus ac ysgeler, y mae ganddynt lawer o heddwch a diddanwch cydwybod, rhagor y rhai a fu yn arfer tyngu a rhegu, yn meddwi a phutteinio, a halogi'r Sabbath, a'r cyffelyb; am y rhai'n, y dywed yr Yspryd Glân, *A newidia'r Ethiopiad ei groen, neu'r lleopard ei frychni? felly chwithau a ellwch wneuthur da, y rhai a gynnesfinwyd â gwneuthur drwg*. Jer. xiii. 23. Yr hyn sydd yn dangos ei fod yn beth anhawdd iawn,—canys y mae y galon yn caledu trwy dwyll pechod, ac yn ganlynol, yr yspryd drwg yn cael mwy fwy o feddiant ar y cyfryw, ac y mae Duw o'r diwedd, mewn cyfiawn farn yn ei roddi i fynu i feddwl anghymeradwy. *Rhuf.* i. 28. Ac os bydd i'r Arglwydd drugarhau wrth ymbell un o'r cyfryw, er nad ydym yn darllen ond am ychydig iawn o bechaduriaid mawrion, neu hên bechaduriaid wedi caledu yn eu pechod; os bydd iddo, meddaf, faddeu i rai o'r cyfryw, y maent yn cael llawer o ofid calon, ac o ddychryn cydwybod tra f'ont byw—y maent yn ofni fod yr hên ddyled heb ei ddileu, a bod Duw yn cofio eu holl bechodau gynt—ac y mae hynny yn eu digalonni, ac yn peri iddynt gwynfan a gweiddi, fel rhai o achos esgyrn drylliedig, ar newid hîn. *Sal.* li. 8. Am hynny ymdrechwch i gosio eich Creawdwr yn nyddiau eich ieuengŷyd, ac yntef a gofia am danoch chwithau, ac ni'ch gwrthyd

gwrthyd mewn henaint a phenllwydni, *Sal. lxxi. 18.* ie, "amser serchowgrwydd yw amser ieuengŷtyd, Duw a wna gyfammod â'r cyfryw, a hwy a ânt yn eiddo ef." *Ezec. xvi. 8.*

2. Pryd cymmwys iawn ydyw ei gofio ef a'i wasanaethu, pan fyddo y rhan fwyaf yn ei anghofio ef, ac yn ymollwng gyd â'r ffrwd o annuwioldeb : dyna amser, yn wir, pur gymmwys i'r crifftion ieuangc i ddangos ei burdeb i'w Arglwydd a'i feistr Iesu Grift, ac i ddywedyd wrtho, gyd â'r Salmydd, *O Arglwydd, fy rhan ydwyt ; dywedais y cadwn dy eiriau. Sal. cxix. 57.* Tyngwyd fi yn fy medydd y byddwn ufudd, ac y cadwn wynfydedig ewyllys Duw a'i orchymynion — a thrwy nerth Duw felly y gwnaf, neu mi a gyflawnaf fy adduned,— Gwyn fyd a glywai y fath fwriad diysgog a'r cyfryw ymadroddion grasol o'ch geneuau ; ac os chwydchi a wir fwriadwch ar hyn, nid oes i chwi ddisgwyl am nemmor o gymdeithion ; yn unig pob plentyn i Dduw a fyddai o'r un meddwl â chwi ; ond na ddigalonwch, o herwydd bod cyn lleied o'r un feddwl â chwi, a chynifer yn eich gwatwor, ac yn myned dan ddawnsio yn eu cadwynau tu ag uffern ; eithr byddwch lawen a hyfryd, canys felly y cafodd gwafanaethwyr Duw eu gwatwor ymhob oes, am nad oeddynt yn cyd-redeg gyd â'r lliaws i wneuthur drwg. Cofiwch y glod a gafodd Noa, pregethwr cyfiawnder, *Tydi a welais i yn gyfiawn ger fy mron i yn yr oes hon. Gen. viii. 1.* A chofiwch fel y gwardwyd ef, ac y darostyngwyd hwythau : Cofiwch hefyd y tri Israeliaid ffyddlon hynny, y rhai a safasant ymhlaid eu Harglwydd a'u Duw, pan ydoedd yr holl genhedloedd a'r ieithoedd yn syrthio i lawr i addoli y ddelw. *Dan. iii.* Felly hefyd y gwnaeth *Luwther*, yr hwn a safodd allan i gyffesu ac i bregethu y wir ffydd grift-nogol, pan ydoedd yr holl wledydd a'r teyrnasoedd yn ymroi i eulunaddoliaeth a phabyddiaeth ; hyd onid aeth ef yn ddiareb, "Un *Luwther* yn erbyn yr holl fyd." Felly chwithau, pan weloch gariad yn oeri ac anwiredd yn amlhau, dyna amser cymmwys i chwi rodio yn dra diesgeulus, nid fel annoethion y byd gwallgofus, ond fel doethion y byd gogoneddus.

3. Amser, neu bryd cymmwys iawn i gosio am yr Arglwydd a'i ymweliadau tu ag at blant dynion, ydyw amser erledigaeth a gorthrymder; ac o'r holl brofiadau y mae Duw'n ddanfôn i brofi y rhai sydd yn trigo ar y ddaear. *Dat.* iii. 10. Un o'r rhai pennaf ydyw erlid yr efengyl, canys pan fyddo'r efengyl mewn *ffasſwn*, neu yn canlyn defod y wlad, ac yn cael llonyddwch a pharch oddi allan, fe all y rhagrithiwr ei phroffesu cystal a'r Cristion puraf; ond pan ddel cyfreithiau i garcharu, a chospi, a cholledu dilynwyr Crist a'i efengyl, yna dengys y rhagrithwyr o ba fettel y maent,—gwelwch beth a ddywed ein Iachawdwr am y cyfryw, "Nid oes ganddynt wreiddyn ynddynt eu hunain." *Mat.* xiii. 21. Felly y prên sydd heb wreiddyn, y mae y gwynt yn ei ysgubo i lawr yn ebrwydd; yn yr un modd pan ddêl ystformydd gwyntog erledigaeth, yna y rhagrithwyr a chwelir—ni ddaliant un dyrnod,—am hynny y cyffelybir yr annuwiolion, i *fân-us*, yr *hwn a chwal y gwynt ymaith*; *Sal.* i. 4. ond y gwir Cristion, yr hwn sydd a *gwreiddyn y matter ynddo*, *Job* xix. 20. fe ddiodd ef hwnnw ei ergydio yma a thraw—ond er a allo'r dymmeftl hon, y mae ef yn sefyll ar yr un gwreiddyn—efe a ddioddef ei daflu o garchar i garchar, o goſp i goſp, ac o'r naill brofedigaeth i'r llall, ac er a ellir ei wneud iddo, nid ymâd ef â'i Arglwydd, ond ei enaid a lŷn wrtho. *Sal.* lxiii. 8.

Y mae un peth angenrheidiol iawn i'r proffeswr ieuangc ei wneuthur yn nechreuad ei broffes; yr hyn os gwna yn bur, fel y dylai, ni all holl byrth uffern ei orchfygu byth mewn awr o dreial ac erledigaeth, h. y. *Bwrw'r draul*; yn ol cyngor ein Iachawdwr, *Luc* xiv. 28. sef ymgynghori âg ef ei hun, a oes ganddo ddigon o wroldeb ysprydol, neu yn hytrach o ffydd ddifigl yn ei Gapten Crist Iesu, i ddal allan dan bob math o erledigaethau a ddichon ei gyfarfod; rhag gwedi iddo ddechreu proffesu crefydd, pan welo groefau a blinderau yn ei gyfarfod, iddo ddigalonni a'i gadael heibio; yna pawb a'i gwatwarant, gan ddywedyd, Y dyn hwn a ddechreuodd fyw yn dduwiol, ond ni's gallodd barhau. *Luc* xiv. 30. Am hynny ystyriwch *dri* pheth, (1.) *Bwr-iwch*

iwch beth a all ddigwydd i chwi; dichon ddigwydd i chwi golli eich bywyd, ac y bydd raid i chwi selio â'ch gwaed y dyftiolaeth hon am Grift a chrefydd; ac os chwi ni byddwch boddlon i hyn, na ddisgwyliwch y gellwch barhau yn ddisgyblion i Grift. Yn (2.) Bwriwch beth a fydd debyg o ddigwydd i chwi,— h. y. colli eich meddiannau, cael eich carcharu, a llawer o elynion, y rhai a ymosodant i'ch erbyn, i'ch erlid a'ch gwawdio, &c. Hyn oll, a'r cyffelyb, a fydd debygol o ddigwydd i'ch rhan. Yn (3.) Bwriwch beth fydd sicr o ddigwydd i chwi, sef, cael eich casâu gan y byd annuwiol, a gau broffeswyr hefyd, a dywedyd yn ddrwg am danoch, eich cyfrif yn ynfydion, eich diystyru, eich rhegu, eich melldithio, a dywedyd pob drygair yn eich erbyn— *Ond gwyn eich byd y pryd hynny, Byddwch lawen a hyfryd.* Mat. v. 11, 12.

Yn awr, y mae'r pethau rhai'n, am ystyried ymlaen llaw beth a ddichon ddigwydd i ni yn achos Crist a'i grefydd, mor bwysfawr a'u bod yn perthyn yn fawr i bob math a'r broffeswr, yn enwedig yn nechreu ei broffes; canys heb eu hystyried yn iawn, a chael ffydd i fod yn foddlon i ddioddef y mwyaf o'r tri yma, ni's gallwn fod yn ffyddlon hyd angau; ac heb hynny ni's gallwn gael coron y bywyd. *Dat.* ii. 10. Hyn ydyw bwrw y draul; ond fe allai na ddigwydd y *cyntaf* o rhai'n,— ac na ddigwydd yr *ail* chwaith, sef erlid, a cholled, a charchar, &c. eithr am y *trydydd*, y mae mor sicr o gyfarfod pob gwir Griftion, a bod diafol yn ddiafol; canys tra bo ganddo ef deyrnas a deiliaid ynddi, efe a ymefyd gyd â'i weision yn erbyn deiliaid Iesu Grift a'i deyrnas, ac oni bae hynny, ni byddai gymmaint o waith *ymdrechu am fyned i mewn i'r porth cyfyng.* Luc xiii. 24. Ond nac ofnwch, ac na ddigalonwch— canys mwy yw yr hwn fydd gyd â chwi, na'r rhai fydd yn eich erbyn, 2 *Bren.* vi. 16. *ac ni chyll blewyn o'ch pen chwi.* Yn eich amynedd meddiennwch eich *eneidiau.* Luc xxi. 18, 19. Ac os digwydd i chwi weithiau fod yn llwfr ac yn drift, etto yr Arglwydd a *ymwel â chwi drachefn, a'ch calon a lawenycha, a'ch llawenydd ni ddwg neb oddi arnoch.* Ioan xvi. 22. A phan fydd-

fyddoch mewn gofid ac yn athrist o herwydd gorthrymderau a blinderau oddiwrth ddynion, a'ch calonau eich hunain; darllenwch y pennodau canlynol, sef y xv. xvi. xvii. o efengyl *Ioan*, yn y rhai y cewch lawer o ddiddanwch calon.

Eithr nid yw yr hyn a enwyd ond y naill ran o fwrw y draul, y mae y rhan arall yn haeddu ei ystyried cymaint, a'r rhan gyntaf, sef bwrw yr ennill sydd o fyw yn dduwiol hyd yn oed yn y fuchedd hon, heblaw yr elw anrhaethol yn ol hyn—chwi a glywsoch beth a ddichon ddigwydd i chwi mewn ffordd o golled, a deued y gwaethaf o honynt, os gellir ei alw felly, nid yw ond marw, ac y mae'n rhaid marw o ryw farwolaeth, pa ddull bynnag: () pwy gan hynny na ddewisai, ie, ac a ddymunai farw dros ein Harglwydd a fu farw drosom ni, yn hytrach nag ofni y farwolaeth anrhydeddus hon, i ba un y mae sicr addewid o fywyd tragywyddol. *Mat. x. 39.* Dyma y peth tostaaf, meddaf, a all ddigwydd mewn crefydd, am y ddau beth eraill, nid ydynt ond megis brathiadau chwain, mewn cydmariaeth i'r cysur sydd i weision ffyddlon Iesu Grist, ie, hyd yn oed dan eu dioddefiadau; felly os digwydd i chwi gael y fraint o ddioddef dim er mwyn Crist, ewch atto ef trwy ffydd yn yr addewidion, a chwi a gewch ynddynt gysur mawr, perthynafol i'ch cyflwr.

Ond am yr ail rhan o fwrw'r draul, sef beth a ddigwydd i chwi o ennill, y mae yn haeddu ei ystyried yn dda; yr Apostol Paul, yr hwn oedd wr gwedi bwrw y draul hon, ac a gafodd ei ran o'r golled, pe gellid ei galw felly—ie, mewn blinderau yn helaethach na neb o'r Apostolion—*2 Cor. xi. 23*, hyd *33.* Gwedi ystyried yn ddyfal a chyd-bwyso y golled a'r ennill, gwelwch beth y mae yn ddywedyd, *Yr ydwyf yn cyfrif nad yw dioddefiadau yr amser presennol, yn haeddu eu cyffelybu i'r gogoniant a ddatguddir i ni.* Rhuf. viii. 18. Ac yn wir, nid ydynt yn haeddu mewn un modd, ac nid oes ynfyrwydd mwy ar y ddaear i ddyn nag ymwrthod â chrefydd yn unig rhag ofn ychydig o galedi neu anhawiter; ac o achos, neu wrth wneuthur hyn, pwr-casu iddo ei hun, y cyfryw boenau tragywyddol ag fydd annioddefol.

annioddefol, ynddynt eu hunain, ac etto y mae'n rhaid i holl lwfr neu ofnog wadwyr y fydd eu goddef, heb y gronyn lleiaf o esmwythâd byth bythoedd. Am hynny fy nghyfeillion a'm plant anwyl, na wrthodwch ychydig o galedi amferol, er mwyn Crist, a bywyd tragywyddol — canys ni wrthododd Ef bob gwawd a dirmyg, ië, a phoen marwolaeth dros och chiwi! Bellach awn rhagom, yn y Bennod nesaf, i ystyried yr ennill fydd o fyw yn dduwiol yng Nghrist Iesu.

P E N. X.

Y Budd mawr a ddaw o Gofio a Mysfyrto ar y pethau a soniwyd am danynt o'r blaen.

WEithian deawn i ystyried yr elw mawr a fydd i ni o gofio am, a gwafanaethu, ein Harglwydd Iesu Grist yn fyddlon yn y bywyd hwn; ië, y mae yr elw hwnnw gymmaint, fel na ddichon dyn nac angel ei adrodd yn gyflawn! Yr Apostol Ioan, yr hwn a gafodd wybod cyfrinach ein Harglwydd yn helaethach nâ neb arall (fel y gwelwn yn ei ddadguddiad) er hynny a ddywed fel hyn, "Nid amlygwyd etto beth a fyddwn; eithr ni a wyddom, pan ymddangoso efe, y byddwn gyffelyb iddo." 1 Ioan iii. 2. Ac yn wir, os ydoedd heb ei amlygu i'r disgybl anwyl hwnnw, faint y llesâd a'r llawenydd yn y nefoedd, diammau wrth hynny ei fod yn fawr dros ben pob dyall dyn, — canys cael bod yn gyffelyb i Dduw ei hun, fydd ogoniant anrhaethadwy! Ond yn awr deawn i ystyried, ym mha beth y mae y llesâd hwn yn sefyll? Yn fyr, yr ydwyf yn tybied ei fod yn sefyll dan y ddau beth hyn, Yn *gyntaf*, Diangfa oddiwrth bob math o drueni. Ac yn *ail*, Derbyniad i gyflawn ddedwyddwch.

Gwrthddadl. Pa fodd y gellir dywedyd fod gwafanaethwyr Duw yn cael diangfa oddiwrth bob math a'r drueni? onid yw ei blant ef yn fynych yn y byd hwn, yn fawr eu trueni a'u hadfyd? ac onid yw yr ysgrythur yn

yn dywedyd, os ewyllyfia neb fyw yn dduwiol yng Nghrist Iesu, yr erlidir hwynt? ac onid yw profiad beunyddiol yn ein dysgu, mai'r dynion gorau a drinir waethaf, ac mai hwynt hwy fydd fwyaf eu cam?

Atteb. Er eu bod felly yngolwg y byd, ac weithiau yn eu golwg eu hunain, etto nid ydynt felly un amser ynghyfrif Duw; canys yr Ysryd Glân addywed, *fod pob peth yn cyd-weithio er daioni i'r rhai fydd yn caru Duw.* Rhuf. viii. 28. ac os yw pob peth, yna y mae eu croesau, eu cystuddiau, a'u blinderau oll yn cyd-weithio er daioni iddynt; ac os felly, ni ellir eu galw, ac ni ddylid eu cyfrif yn druenus yn y bywyd hwn,—er eu bod felly ynghyfrif y byd, ac weithiau yn eu tyb eu hunain, fel y dangoswyd o'r blaen; megis Jacob dduwiol, pan garcharwyd *Simeon*, a phan oedd yn rhaid i *Benjamin* fyned oddiwrtho, ac yntef o'r blaen yn amddifad o *Joseph*, yn ei dyb ei hun; *Yn fy erbyn i y mae hyn oll*, eb efe, *Gen.* xlii. 36. Ond yr ydoedd yr hên wr da yn camfynied; canys o'i du ef yr oedd y cwbl,—fel y dangosir wrth a ganlyn,—*Benjamin* a fu fyw, a *Simeon* a ryddhawyd o garchar, ac i beri adfywiad iddo ymhellach, yr ydoedd *Joseph* yn fyw, ac yn llywodraethu ar holl wlad yr Aipht. *Pen.* xlv. 26, 27. Felly y gall y cristion fod, pan fyddo dan brofedigaeth, neu gwedi colli rhyw gyfur, yna mae'n barod i ddywedyd, “*Yn fy erbyn i y mae hyn oll*”; Ond, O enaid profedigaethus, Cymmer gyfur, y mae Crist yn fyw, ac yn llywodraethu holl wledydd a theyrnasoedd y byd! i.e., *rhoddwyd iddo ef bob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear!* *Mat.* xxviii. 18. Am hynny dichon y Cristion ffyddiog ddywedyd, dan bob cystudd, *Digon yw.*

Ond i fyned ymlaen ar y testyn oedd gennym, ystyriwn y ddau beth canlynol, sef, pa fodd y mae y gwir gredadyn yn cael diangfa oddiwrth bob trueni; ac yn ail, pa fodd y mae yn cael derbyniad i bob dedwyddwch; yr hyn fydd hawdd ei ddyall fel hyn; pan gaffo y pechadur ei wir gyfnewid trwy ras, a'i symmyd oddi dan y cyfammmod o weithredoedd, i'r cyfammmod gras,—Yn y lle cyntaf, y mae yn cael maddeuant o'i holl bechodau,—am hynny y dywed y Salmydd,

Gwyn

Gwyn ei fyd y neb y maddeurwyd ei drofodd, ac y cuddiwyd ei bechod. Sal. xxxii. 1. Felly gan fod Ysryd Duw yn galw y cyfryw yn wynfydedig, ni ddichon ef fod yn druenus. Yn (2.) Y mae yn cael ei wisgo â grasufau yr Ysryd Glân, sef, edifeirwch, ffydd, cariad, gostyngeddwydd, amynedd, hunan-ymwadiad, tlodi-yspryd, a'r cyffelyb,—h. y. cael ei gyfnewid fwy fwy ar ddelw ei Dduw, yr hon a gollasai ef drwy ei rieni cyntaf; ac felly y mae yn cael ei wneuthur, o fod yn gaethwas, yn fab; o fod yn garcharor diafol, yn rhydd was i Grift; ac o bentewyn uffern, yn etifedd y nefoedd! Yn (3.) Y mae gwedi hyn yn cael cymmundeb â Duw trwy Grift; yr hwn o'r blaen ydoedd yn elyn iddo. Yn (4.) Y mae yn cael presennoldeb Duw a'i fendith yn ei ordinhadau, sef teimlad profiadol ynddo ei hun, fod Duw trwy Grift yn gwrando ei weddiau, ac yn eu hatteb, a bod ei fendith ef ar ei waith yn gwrando y gair, ac yn derbyn y cymmun sanctaidd, ynghyd â phob cyflawniadau efangylaidd eraill,—ie, y mae yn cael cynhesu ei galon, ac ennyn ei yspryd o gariad at yr Arglwydd, a chafineb i'r pechod. Yn (5.) Y mae yn cael gofal rhagluniaeth Duw drosto, i'w gadw pa le bynnag yr elo, ac i'w fendithio yn ei fynediad allan a'i ddyfodiad i mewn, i rag-ddarparu drosto, ac i gyfrannu iddo bob peth daionus yn helaeth, i droi ymaith oddiwrtho bob peth niweidiol, ac i'w attal rhag pechu, neu gyfarfod â phrofedigaethau ag y byddai debyg o gael ei orchfygu ganddynt. Yn (6.) Y mae yn cael sicrwydd o'i hawl a'i ran yng Nghrist a'r addewidion, sef addewidion y cyfammôd gras, y rhai, pan edrycho y credadyn arnynt, gall ddywedyd gyd â gorfoledd calon, *Y llinynnau a syrthiodd i mi mewn lleoedd hyfryd; ie, y mae i mi etifeddiaeth deg.* Sal. xvi. 6. Yn (7.) Y mae yn cael heddwch cydwybod trwy waed Crist, sef tangnefedd Duw, yr hwn fydd uchlaw bob deall, yr hyn fydd achos o ddiddanwch annhraethol iddo; ie, gellir dywedyd am y tangnefedd hwn, ei fod yn rhan o'r nefoedd ar y ddaear,—megis y mae dychryn cydwybod euog yn rhan o uffern; dywedai llestr étholedig i Dduw, *Ein gorfoledd ni yw hyn,*

hyn, sef tyftiolaeth ein cydwybod. 2 Cor. i. 12. ac fel hyn y mae yn cael ei wneuthur yn gymmwys i gael rhan o etifeddiaeth y saint yn y goleuni; ac er hyn, chwi a welwch fod y gwir grifftion yn cael diangfa oddiwrth bob trueni, erbyn y caffo ei gymhwyso i'r nefoedd; *hynny yw ei holl iachawdwriaeth*: myfi a greffais ar y 'sgrythur hon sydd yn son am y cymhwyfiad i gael rhan o'r etifeddiaeth nefol, y cymhwyfiad hwn sydd yn sefyll yn y faith beth a enwyd o'r blaen, ac a ellid eu cynnwys dan yr un pen hwn, sef gwir ddychweliad o gyflwr natur, i ystâd o ras; gras yw dechreuad gogoniant, a gogoniant yw perffeithiad neu gyflawnder gras.

Y mae rhai pobl an-ystyriol, yn ein dyddiau ni, yn cymmeryd arnynt weddio am y nefoedd, gan ddywed-
yd, "Duw a'n dygo i'r nef," neu Duw a fo derbyn-
iwr ein heneidiau," neu "Duw a'n dalio ni i gyd ar
awr dda—" a'r cyffelyb—heb son am y cymhwyfiad a
grybwyllwyd am dano, ymlaen llaw,—ond tybied y cânt
eu derbyn o'r tafarndai, a'r putteindai, &c. i'r nef, fel pe
bae Duw yn barod i dderbyn pob math yno, er iddynt fyw
fel y mynnont yma,—ni dderbyniodd Noa neb o elynion
Duw i'r Arch, ac ni thrigai yn nhŷ Dafydd dduwiol,
yr un a wnai dwyll na chelwydd. *Sal. ci. 7.* A pha
fodd y disgwyliwn i Dduw dderbyn pob math a'r bobl
i'w breswylfod sanctaidd? Y mae Dafydd yn gofyn y
cwestiwn hwn i'r Arglwydd. *Sal. xv. Arglwydd, pwy
a drig yn dy babell? pwy a breswylia ym mynydd dy sanct-
eiddrwydd?* ac y mae yn cael ateb fel hyn, *Yr hwn a
rodia yn berffaith, ac a wnel gyflawnder, ac a ddywed wir
o'i ei galon, &c.* ac felly y mae yn myned ymlaen i
ddangos cynneddfau y rhai a gânt drigo gyd âg ef—
yr hyn sydd yn gwirio geiriau ein Iachawdwr, yr hwn
sydd yn dywedyd, *Nid pob un sydd yn dywedyd wrthyf,
Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd;
ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhad yr hwn sydd
yn y nefoedd.* *Mat. vii. 21.* Heb law hyn, pe cai y
cyfryw eu dymuniad, ac i Dduw agor drws y nefoedd
iddynt, diammeu gennyf na chaent yno ddim a chwen-
ychent; canys y rhai sydd gâs ganddynt Dduw yn y
bywyd hwn, pa fodd y gallant ei garu ef yn y byd sydd
D i daytod?

i ddyfod? o blegid, caru Duw, a moli'r Oen a laddwyd dros bechaduriaid, yw gwaith y nefoedd,—ond nid oes gan yr annuwiol galon i hyn, y rhai nid ydynt yn caru Duw, na'i blant, na'i wasanaeth, na phrin goddef bod awr neu ddwy ar unwaith yn ei addoli, heb flino, pa fodd, debygwch chwi, y dichon y cyfryw rai dreulio tragwyddoldeb o amser, yn y gwaith o addoli a moliannu yr Arglwydd, mewn modd mwy pur? buan y blinant, am nad yw eu hanian yn cyttuno â'r fath beth,—ac os blinent, byddai yn anefmwyth iddynt fod yno, ac ni byddai y lle sanctaidd gwynfydedig hwnnw yn nefoedd iddynt hwy, ond megis carchar a chaethiwed, ac uffern.—Ie, nid yw dyn heb ei gyfnewid trwy ras, gymhwysach i'r nef, nag yw mochyn i ystafell brenin,—canys pe dygid y creadur aflan hwn i lŷs y brenin,—gwell a fyddai ganddo ymdreiglo yn y dom butraf, na bod yno yn y lle glanaf;—canys dyna ei natur ef; felly yr un modd y dyn annuwiol, gwell ganddo ymdrabaeddu yn ei bechod, na bod yn y nef yn moliannu ac yn gwasanaethu y Duw pur a sanctaidd, yr hwn a ddywed, heb sancteiddrwydd na chaiff neb weled ei wyneb ef. Ac yn wir cymmwys yw, canys pa beth a wnaent yno, heb eu cymhwyso i'r fath le? Ni's gall y lle happus hwnnw eu gwneuthur hwy yn happus,—o blegid pa fodd y gellir cyfrif y lle hwnnw yn happusrwydd i ni, yn yr hwn na chawn ddim oll a ddymunem? O! mor druenus yw cyflwr dyn wrth natur, yr hwn ni all dim ag fydd yn wir happusrwydd ei wneuthur ef yn ddedwydd, h. y: yn ei olwg ei hun.

O gan hynny, chwychwi oll ag fydd yn gweddio am y nefoedd, ac yn disgwyl myned iddi pan fyddoch marw, gweddiwch yn gyntaf am gael eich cymhwyso i fyned yno—Canys oddieithr eich ad-eni, a'ch gwneuthur yn greaduriaid newydd yng Nghrist Iesu, a dileu eich holl bechodau, trwy ei waed ef, &c. nid oes bosibl iwch' fyned i'r lle sanctaidd hwnnw; y mae pob gwir Gristion yn cael y cymhwyfiad hwn, fel y dangoswyd o'r blaen. Am hynny na freuddwydiwch am ryw nefoedd, a hyfrydwch, a llawenydd, pan orfydd myned oddiyma, heb ystyried,

ystyried, a ydych wedi eich cymhwyso yn ol y gair i fyned i'r cyfryw le,—ystyriwch nad oes yno un math a'r bechod, na hyfrydwch ynddo, ac nid oes gennych chwi, ac nid adwaenoch un hyfrydwch arall; ac ymhellach, gallaf ddywedyd, nad oes fodd i chwi garu un hyfrydwch arall, oddieithr cyfnewid eich calonau, a chael eich cymhwyso fel y soniwyd, yr hwn yw y ddiangfa oddiwrth bob math o drueni, a dechreuad pob math a'r ddedwyddwch. Y mae Duw yn cymhwyso y naill beth i'r llall, fel y mae rhai yn sylwi, megis, goleuni i'r llygad, swm i'r clust, melusder i'r archwaeth, &c. felly y mae yn cymhwyso amryw leoedd i amryw greaduriaid ac ymlusgiaid, y môr i'r nosfedydd, yr awyr i bob ehediad asgellog—ac felly y mae y ddaear i feibion dynion; ac os ni chymhwysir hwythau yn nyddiau eu hymdaith arni, i fwynhau y trigfannau nefol, rhaid iddynt feddwl eu bod yn *llestri digofaint*, wedi eu cymhwyso (ganddynt eu hunain) i *golledigaeth*. Rhuf. ix. 22.

Gofyniad. Onid yw pob dyn yn ymosyn ar ol llesâd neu happusrwydd?

Atteb. Ydyw—Y mae dyn yn gyfryw greadur ag a wnaethpwyd gan Dduw i feddiannu happusrwydd, &c. ond pan gollasom ef, trwy bechod, yr ydym fyth yn ymbalfalu am dano fel deillion ar bared am y drws, ac er hynny heb allel ei gael, hyd oni agoro Crist ein llygaid, i'w weled ef, yr hwn yw y drws, fel y dywaid ef ei hun, *Ioan x. 9.* ac er nad ydym yn ymgais ar ol Crist, yr hwn yw y gwir happusrwydd, etto yr ydym yn ymgyraedd ar ol happusrwydd, sef rhyw beth a'n boddlon, yr hyn sydd yn dangos ac yn profi fod ynom eneidiau anfarwol, y rhai na ellir eu boddloni heb happusrwydd, er nad ydym yn medru ei gael, eisiau ei geisio lle mae yn wir i'w gael. Y mae enaid dyn yn beth rhyfeddol iawn, yspryd bywiol ydyw—yr hwn ni's gellir ei foddloni â phethau dim llai eu gwerth, nac â dim byrrach eu parhad nag ydyw ef ei hun:—rhan o Dduw ydyw! neu yspryd bywiol a anadlwyd gan Dduw. *Gen. ii. 7.* Ac am hynny ni's gall dim roddi gwir foddlonrwydd iddo, hyd oni chaffo fwynhad o Dduw trwy

Grift; ac er y dydd y syrthiodd ef o'i happusrwydd, fef
 allan o ffafar a chariad Duw, y mae ef yn terfysgu ac
 yn crwydro o'r naill beth i'r llall i geisio ei happusrwydd
 eilwaith; a phe darperid iddo gantorion a chantoresau,
 a holl ddifyrwch meibion dynion, &c. i.e., a phe cae aur
 ac arian fel y tywod, a thryfor pennaf brenhinoedd a
 thaleithiau,—ni byddai y cwbl ond gwagedd a gorth-
 rymder yspryd yn y diwedd, *Preg.* ii. 8, 11. ni all y
 rhai'n i gyd wneud yspryd bywiol ac anfarwol yn dded-
 wydd;—ond yr wyf yn cyfaddef, fod yr enaid er y
 cwmp yn chwannog i geisio happusrwydd yn y pethau
 gweigion hyn, ac i'w serchu yn ormod; yr hyn sydd
 yn dangos iddo golli ei natur wynfydedig, yn yr hon y
 crefwyd ef; *Wele hyn yn unig a gefais, wneuthur o Dduw*
ddyn yn uniawn, ond hwy a chwiliasant allan lawer o
ddychymygion, *Preg.* viii. 29. yr hyn sydd yn profi fod
 yr enaid gwedi lygru, pe amgen, ni roddai ei serch byth
 ar un creadur; ac er rhoddi o hono ei holl fryd ar y
 creadur a phethau darfodedig, etto mi anturiaf ddywedyd
 hyn, na all ef gael dim gwir foddlonrwydd ynddynt; a
 hynny o blegid eu bod yn rhŷ wael o drysor iddo ef,—
 y mae dyn o'r gwaedoliaeth goreu, ac o herwydd hynny
 ni ddichon ef ymfoddloni dan *yslafs*, neu gaethion; y
 mae y cnawd yn cynnyg iddo ddifyrwch, eithr difyrwch
 darfodedig, am hynny nid un cymmwys i'r enaid, o
 ddiffyg ei fod yn dragywyddol, fel yntef; dichon y
 cnawd gynnyg iddo drysor, ond un darfodedig, am
 hynny nid yw drysor cymmwys i'r enaid, o ddiffyg ei
 fod yn parhau yn dragywyddol, fel yntef; dichon y
 cnawd gynnyg iddo anrhydedd a hyfrydwch, eithr un
 daearol a darfodedig, ac nid yw gymmwys i'r enaid,
 am nad yw yn nefol ac yn dragywyddol; i.e., pe bae
 yn bosibl i un dyn fod yn berchen ar y byd a'i holl dry-
 sorau, ni's gellid dywedyd, ei fod yn ddigon o drysor i'r
 enaid, canys y mae dull y byd hwn yn myned heibio,
 ond y mae'r enaid yn parhau byth. Mor wir yw geir-
 iau ein Iachawdwr, yr hwn a ddywed, *Pa lesad i*
ddyn os ymhill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun?
neu pa beth a rydd dyn yn gyfnewid am ei enaid? *Mat.*
xvi. 26. lle y gwelwn nad oes dim o gyfatebol werth
 â phris

â phris enaid ! O tydi Iachawdwr anwyl, a wyddit yn dda ei werthfawrogrwydd, pan delaiſt bris mor ddrudfawr am dano, ſef dim llai nâ Dwyfol werthfawr waed dy galon ! O ! na fedrem ninnau ei brisio a'i werthfawrogi yn ddyladwy.

— Ond i fyned ymlaen i ddangos fel y mae'r enaid yn crwydro ac yn blyſio y naill beth a'r llall. Beth meddwch chwi a all foddloni enaid dyn, neu wneud iddo ei gyfrif yn gwbl happus a dedwydd ? Chwi a glywſoch na ddichon y cnawd ddyſeifio dim a'i boddloni ef ; ac yn wir ni allodd Satan chwaith ddyſeifio dim a'i boddloni ef ond dros ychydig iawn,— y peth mwyaf a allodd diafol ei addaw i ddynion erioed, oedd, y caent fod megis duwiau ; Ond wedi iddynt brofi bod felly, buan y digalonnaſant ac yr ofnaſant— felly chwi a welwch nad yw y cnawd na ſatan yn gallu rhoddi boddlonrwydd parhaus i'r enaid. Beth ynte a'i gwna yn eſmwyth, i allu dywedyd, “ Nid wyf yn chwennych dim ychwaneg ? ” y mae un peth a ddichon ei wneud yn foddlon ac yn llonydd, fel na therfysgo y meddwl byth mwyach, ond eſe a fydd yn ddiſfgog ar yr un peth, yr hyn fydd amhofibl iddo fod nes dyfod o hyd i'r happusrwydd neu'r elw yr ydym yn ſon am dano ; a hynny yw, DUW YNG NGHRIST ! Dyma dryſor cymmwys i'r enaid ! Dyma un digon cyfoethog i'w wneuthur yn wir happus ! i.e., a digon galluog ac ewyllyſgar i gyflawni ei holl eifiau ! Er mai eiddo yr Arglwydd y ddaear a'i chyflawnder, etto nid oes dim llai nag ef ei hun a foddloni'r enaid ! O'r fath creadur uchel y crewyd dyn ar y cyntaf ! pan y cynnyſgaeddwyd ef â'r enaid anſarwol hwn ; nid oes dim tryſor mor werthfawr ac mor barhaus ac ef, ond Duw ei hunan ! O chwi bechaduriaid anraſol, i.e., yn hytrach anifeiliaid afreſymmol— pa ham y dibriſiſwch chwi eich eneidiau cymmaint,— a'u hoffrwm i'r diafol,— yr hwn fydd yn agor ei ſafn i geisio eu llyngcu a'u gwneud yn druenus. O rhoddwch hwynt i'r hwn yn unig a all eu gwneuthur yn wir happus.

Yn awr, chwi a glywſoch fel y mae Duw trwy Grifft a'i ras, yn cymhwyſo dyn, yn y bywyd hwn, i gael rhan

rhan o etifeddiaeth y saint yn y goleuni. Ymhellach, ystyriwn fel y mae ef yn cael ei ddwyn i gyflawn feddiant o'r etifeddiaeth hon; pan ddanfono Duw ei genadwr angeu, i gyrchu y gwir Grifftion ffyddlon, y mae yn rhoddi gorchymyn i'w angylion am yr enaid gwerthfawr (y rhai ydynt ysprydion gogoneddus nerthol, ac etto gwafanaethgar i'r gwir grifftion yn ei fywyd, a'i farwolaeth) yna maent hwythau yn dwyn ei enaid at Iesu Grift ei Brynwr, yr hwn a'i derbyn atto ei hun i'r gogoniant, gan ddywedyd, *Da was da a ffyddlon*,—Ac felly yr enaid crediniol, *ni ddaw i farn, eithr y mae yn myned trwodd o farwolaeth i fywyd*. Ioan v. 24. a phan fyddo yn cael ei dderbyn i'r llawenydd hwnnw, gall ddywedyd gyd â'r Salmydd, *Ha elyn, darfu am ddi-nystr yn dragywydd*, Sal. ix. 6. erbyn hyn y mae allan o gyrraedd pob math a'r drueni,—ni bydd arno mwyach na nywyn na syched, na phoen na chlesyd; ac ni chaiff ei flino gan greulondeb diafol a'i offerynnau, nac chwaith gan drueni ei galon ei hun, eithr y mae gwedi diangc oddiarnynt oll, i.e. hyd yn oed oddiar angeu, canys efe a aeth trwodd o farwolaeth i fywyd; y pethau cyntaf a aethant heibio, ni bydd raid iddo wrth un o'r creaduriaid, gan ei fod gwedi cael mwynhad o'i Greawdwr a'i Brynwr yn y nef.—Y nefoedd weithian fydd ei gartref, yr angylion a'r saint ei gymdeithion, cyfiawnder Crist ei wisg, gogoniant ei goron, ffrwythau Pren y Bywyd ei ymborth, yr hwn pwy bynnag a fwytao o hono, a fydd byw yn dragywydd; Haleluja ei gân, a hynny yn parhau i dragywyddoldeb. Nid heb achos y dywed yr Yspryd Glân, *Gwyn eu byd y meirw y rhai fydd yn marw yn yr Arglwydd*. Dat. xiv. 13. a thrachefn, *Bendigedig yw y rhai a elwir i swpper neithior yr Oen*. Pen. xix. 9. O pwy a all ddatgan, na meddwl chwaith mor anrhaethadwy fydd llawenydd a gogoniant yr enaid gwerthfawr pan ddelo fel hyn i gael gafael yn yr happusrwydd a gollasai drwy yr Adda cyntaf, ond a adferwyd iddo trwy yr ail Adda, sef ei Brynwr bendigedig! yr hwn a fydd oll yn oll iddo, h. y. yn bob peth dymunol, yn oleuni i'w lygaid, yn felus-gerdd i'w glustiau, yn fêl i'w enau, i.e. yn hyfrydwch i'w holl synhwyrau,

synhwyrau, fel nad yw bosibl iddô mwyach chwennych dim yn chwaneg, o herwydd ei fod gwedi ei gymhwyso i etifeddu pob peth; ac yn wir y mae hyn yn gwirio yr hyn y soniasom am dano o'r blaen, sef, na ellir boddloni yr enaid hyd oni ddelo i'w happuſrwydd, a phan gaffo ddyfod i fynwes cariad Duw yng Nghrist, yna y mae yn gorphwys yn llonydd; canys ni ddichon chwennych ychwaneg, gan ei fod yn etifeddu pob peth yn ei Dduw! — pob hyfrydwch, pob tryfor, pob doethineb, pob glendid, pob llawnder, pob anrhydedd, &c. yr hyn a wna i'r enaid, gyd â Phedr, ddywedyd, “Da i mi fod yma,” ac i goroni ei lawenydd yn gyflawn, y mae yr holl ragorfreintiau uchod yn parhau heb drangc na gorphen arnynt; ac ar gynnydd hefyd, — (yn ol barn llawer) Dyma fel y mae enaid y credadyn ffyddlon sydd yn cofio ei Dduw, ac yn byw yn ol ei air ef, yn gorphwys gyd â Christ ei Brynwr hyd ddydd yr adgyfodiad, — yn yr hwn ddiwrnod y caiff y corph gwael, fel y geilw yr Apostol ef, ei gyfnewid yn gorph ysprydol, o ran ei gynneddfau; i.e. efe a wneir yn gyffelyb i gorph gogoneddus Crist! a phan ymgysarfyddo yr enaid â'r corph, i gael eu hail gyfylltu ynghyd, trwy rinwedd adgyfodiad Crist y Pen, pwy a ddichon ddychymmyg, chwaethach adrodd, eu gogoneddus lawenydd a dewyddwch? yna y mae y Cristion yn dechreu bod yn berffaith ddedwydd; canys hyd ddydd yr adgyfodiad, y mae hyn o *farc*, neu nôd arno; o achos pechod, sef ei fod yn ol am ei gorph, er bod y rhan fywiol yn ogoneddus, — Ond yn y dydd diweddaſ, pan gyfodir yr hyn a hauwyd yn annianol yn ysprydol, yna y mae yn *wr perffaith*, at *sesur oedran cyflawnder Crist*: Eph. iv. 13. Yr hwn, yn ei weddi dros ei ddisgyblion, sydd yn dywedyd, am y rhai a roddes y Tad iddo ef, eu bod hwy gyd âg ef, fel y gwelent ei ogoniant; yr hyn y mae Duw y Tad yn ei ganniatau i bob gwir Grifftion wrth ewyllys Crist. *Ioan xvii. 24.* Ac fel y clywsoch fod y credadyn yn cael diangfa oddiwrth bob trueni, pan yw yn cael ei gyfnewid o gyflwr natur i ystâd o râs, felly pan perffeithir y gras hwn mewn gogoniant, sef presennoldeb gogoneddus Crist, dyna dderbyniad i bob math a'r ddewyddwch di-drangcedig.

Felly fy nghyfeillion a'm plant anwyl, y ceisiais ddangos i chwi y lleshad a'r budd a ddaw o gofio Duw a'i air, a byw yn dduwiol trwy ffydd yng Nghrist Iesu, yn y bywyd hwn: megis y dywed yr Apostol, *Ni welodd llygad, ac ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef.* 1 Cor. ii. 9. O pwy gan hynny nad ymadawai â phob cariad a gwafanaeth arall, i'w garu a'i wafanaethu ef, gan ei fod yn darparu mor rhyfeddol iddynt! Os llawenychodd Tad y mab afradlon am iddo dderbyn ei fab adref, gan wneud gwledd iddo, pa fath lawenydd fydd gan yr Arglwydd weled ei blant, sydd yn ei wafanaethu, yn dyfod adref i dŷ eu Tad, i'r trigfannau nefol? *Ni bydd cywilydd gan Dduw ei alw yn Dduw iddynt hwy; o blegid efe a barottodd ddinas iddynt.* Heb. xi. 16. "ie, hwy a gânt fod yn frenhinoedd ac yn offeiriaid i Dduw yn oes oesoedd." *Dat.* i. 6. tebygid y dylai hyn ynnill plant dynion i garu Duw a Iesu Crist ein Iachawdwr,— "O na adwaenent ras ein Harglwydd Iesu Crist, iddo ef, ac yntef yn gyfoethog fyned er ein mwyn ni yn dlawd, fel y cyfoethogid ni trwy ei dlodi ef." 2 Cor. viii. 9. Onid oes yma annogiad rhyfedd, yn enwedig i'r rhai isel râdd? Rhedwch gan hynny am y frenhiniaeth a'r goron hon, fel na ddygo neb hi oddiarnoch; hi a dâl ei cheisio, ac ymdrech am dani trwy'r poen eithaf.—Y mae'r Arglwydd yn awr yn eich gwahodd i gael rhan o'r wledd dragywyddol hon yn ei deyrnas.—"Na ddechreuwch chwithau ymesgusodi, rhag iddo dyngu yn ei lid, na chewch fyth brofi o'i swpper, na dyfod i'w orphwysfa ef." *Luc* xiv. 18, 24. *Heb.* iii. 11. A fyddwch chwi foddlon i golli dewyddwch tragywyddol, am funud awr o ddifyrwrch cnawdol? gwyliwch rhag eich cael yn gyfryw ynfydion,—cans os felly y parhewch, chwi a gauir allan, pan fo calettaf a chyfyngaf arnoch. Ond gan fod yr Arglwydd yn cynnyg ei hun, ei ras, a'i deyrnas i chwi, nac esgeulufwch iachawdwriaeth cymmaint,—cans dyna ein holl iachawdwriaeth,—yr hon Duw a'i canniattao i ni oll. Amen.

P E N. XI.

Y canlyniad peryglus o beidio meddwl am Dduw a'n Heneidiau yn y bywyd presennol.

GWedi dangos o'r blaen ddedwyddwch yr enaid crediniol, sydd yn cael mwynhad cyflawn o happusrwydd, &c. Yr ydwyf yn awr yn dyfod i ddangos y llid mawr sydd sicr o ddisgyn ar yr annuwiolion, yr rhai sydd yn caru y creadur yn fwy nâ'r Creawdwr, a'u melus chwantau yn fwy nâ Duw. A diammeu fod y llid hwnnw yn ofnadwy iawn, os ystyriwn yn (1.) o ba le y mae yn dyfod. Yn (2.) pwy sydd fel gweinidogion i gyflawni y llid hwnnw. Yn (3.) pa bethau sydd yn ei drymhau, sef y golled am yr hyn a allesid ei gael, ac hefyd y parhad o'r cyflwr truenus hwnnw. Ac yn (4.) rhai annogaethau i'w ochelyd, tra parhao moddion gras a dydd yr Iachawdwriaeth.

Yn gyntaf, O ba le y mae'n dyfod, sef oddiwrth Dduw; yr hyn sydd yn dangos ei fod yn llid mawr iawn: canys os mwynhau Duw trwy Grift yw happusrwydd pennaf yr enaid, yna eglur yw, mai colli Duw a Christ ydyw y trueni a'r gofid mwyaf; ac nid colli ffafor a phresennoldeb Duw yn unig y mae yr annuwiol, ond y mae hefyd yn dyfod yn ddarostyngedig i'w gâs a'i foriant ef; i.e. y mae holl bwys ei ddig ef yn syrthio ar yr annuwiol, yn y byd sydd i ddyfod, yr hyn a ymddengus yn eglur yng ngeiriau ein Iachawdwr, pan ddal ef gyd â'i angylion nerthol a thân fflamlyd, gan roddi dial i'r sawl nad adwaenant Dduw, ac nid ydynt yn ufuddhau i efengyl ein Harglwydd Iesu Grift. 2 Theſ. i. 7, 8. Yna y didola efe y rhai drwg o blith y rhai cyfiawn, fel y didola bugail y defaid oddiwrth y geifr; yna y dywaid efe wrth y rhai ar ei law aswy (sef y colledigion) Ewch oddiwrthyf rai melledigedig i'r tân tragywyddol, yr hwn

D 5
a barottowyd

a barottowyd i ddiabol ac i'w angylion. Mat. xxv. 32, 33
 —41. O farn arfwydus ei chlywed! Digon i gyffroi meddyliau, a newid gwedd y fawl a'i darlleno—pob gair o honi yn adrodd llid a thrueni anefgorol. *Ewch oddiwrthyf*,—sef oddiwrth Grift, O dyna lwyr drueni yr enaid. Ac heb law hynny, y mae yn eu gyrru ymaith, ac yn eu galw yn rhai melldigedig,—i ba le gwedi'n? *i'r tân!* Och, pa hyd y rhaid aros yno? *Yn dragywyddol—i'r tân dragywyddol—*pwy fydd y cyfeillion? *Diabol a'i angylion.* Wele! dyma lid ofnadwy yn disgyn ar yr annuwiol,—a hynny oddiwrth yr hwn “sydd anchwiliadwy yn ei farnau, ac anolrheinadwy yn ei holl ffyrdd.” *Rhuf. xi. 33.* Canys fel y mae Duw yn anfeidrol yn ei gariad a'i drugaredd tu ag at y duwiol, felly hefyd y mae efe yn anfeidrol yn ei lid a'i gasineb yn erbyn y rhai annuwiol. A chan fod ei synwyr a'i ddoethineb yn anchwiliadwy yn ei holl weithredoedd*; gwelwch ynte fod i ni achos i'w ofni yn ei lid a'i gynddaredd, pan yw ei gyfiawn farn a'i ddigofaint yn ymosod yn erbyn y creadur truan ac annedwydd, yr hwn pan glywo y farn ofnadwy hon, ni all ei galon lai nag ofni a dychrynu yn aruthrol;—canys yr Ysryd Glân a ddywed, y bydd yr annuwiolion yn “llefain ar y creigiau a'r mynyddoedd i fyrthio arnynt, a'u cuddio o wydd yr hwn sydd yn eistedd ar yr orfedd-faingc, ac oddiwrth lid yr Oen.” *Dat. vii. 16.* Ond ni's gallant gael un lle i'w cuddio o wydd y Barnwr, am fod ei olwg yn bresennol ymhob man. Wrth lid yr Oen, y mae i ni ddyall llidiogrwydd Iesu Grift, yr hwn a eilw Ioan fedyddiwr, Oen Duw; yr Oen a laddwyd er dechreuad y byd; Oen o ran ei ddiniweidrwydd, y gwir Oen pasg; o'r hwn yr ydoedd yr holl anifeiliaid a aberthwyd tan y gyfraith yn

* Megis y greadigaeth weledig, yr hon a welwn ei bod yn ofnadwy ac yn rhytedd! a'r cwbl gwedi dyfod allan, neu ymddangos, fel o ddi-ddim,—y ddaear fawr a'i holl adeiladau a'i thrigolion yn crogi ar ddim! Y netoedd a'i holl luoedd a'i goleuadau disglair, mor gyflym y maent yn ymfymmyd! er nad ydynt ond pethau meirwon—a hyn oll trwy ei anfeidrol allu a'i awdurdod ef.

gyfsgod;

gyfgod; ond er bod Iesu Grist pan ddioddefodd, yn cymmeryd ei arwain fel Oen i'r lladdfa. *Esa.* liii. 7. Etto yn y farn, yn lle bod fel Oen, efe a fydd fel Llew, i'r annuwiol; "pob wyneb a gasgl barddu," *Joel* ii. 6. rhag ei ofn ef—fe fydd y cythreuliaid y pryd hynny yn crynu gan ei ofn ef—pa faint mwy yr annuwiol? Och, Dduw! Pwy a ddichon ddirnad faint yr ofn a'r dychryn fydd arnynt rhag dychryniadau Iesu Grist—pob gwas drwg ac anfuiddiol, a aiff yn fud o'i flaen ef. *Mat.* xxii. 12. Ni bydd ganddynt air i ddywedyd drostynt eu hunain, pan ddarffo i'r Barnwr adrodd y farn ofnadwy hon, *Ewch oddiwrthych, &c.* "Yna y rhwymir eu traed a'u dwylaw, a theflir hwynt i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd." *Mat.* xxii. 12, 13. Felly chwi a welwch fod Duw yn tywallt ei lid ar yr annuwiol.—"Canys yr annuwiol ni safant yn y farn—ond byddant fel mân-ûs, yr hwn y chwal y gwynt ymaith." *Sal.* i. "Dyfnhawyd ac ehangwyd Tophet,—anadl yr Arglwydd, megis afon o frwmstan, fydd yn ei hennyn hi." *Esa.* xxx. 33. Och! mor ofnadwy fydd cwmp yr annuwiol—pan ddisgynnont i'r pwll di-waelod! Dyma y rhai fydd yn adeiladu ar y tywod, am y rhai y dywed Crist, "A'u cwmp a fydd mawr." *Mat.* vii. 26, 27. Yn awr, ystyriwn, i ba fath le y maent yn disgyn, a phwy fydd eu cyfeillion,—Yr Yspryd Glân a eilw y lle hwnnw, y pydew diwaelod. *Dat.* xx. 3. Llyn b dân. *adn.* 14. Cerwyn fawr digofaint Duw. *Pen.* xiv. 19. Tywyllwch eithaf—*Mat.* xxii. 13. Tân anniffoddadwy—Tân uffern—*Marc* ix. 45, 47. Ffwrn dân. *Mat.* xiii. 50. Tân tragywyddol. *Mat.* xviii. 8. Yr enwau hyn a arwyddocânt lid mawr oddiwrth Dduw.

Yn ail, Pwy ydyw y gweinidogion fydd yn cyflawni angerdd llid yr Arglwydd ar y creaduriaid truenus hyn, diammeu mai diafol a'i angylion ydynt, yr hên Saph a hudodd Efa—yr hên Leiddiad dyn o'r dechreuad.—*Ioan* viii. 44. Y Llew rhuadwy.—*1 Ped.* v. 8. Yr hwn y bydd yr holl golledigion yn ysglyfaeth tragywyddol i'w ddannedd.—O mor gynddeiriog y bydd ef yn dirdynnu y pechadur colledig.—medd yr Yspryd Glân,

Gwae y rhai fydd yn trigo ar y ddaear, a'r môr; canys diafol a ddisgynnodd atoch chwi, u chanddo lid mawr—
 Dat. xii. 12. Yn awr gwelwch fod nid Duw yn unig, ond diafol hefyd yn tywallt ei lid ar y colledigion,—yna y dengus y Sarph, nid yr afal, ond y colyn uffernol; yr hwn oedd gynt yn gwenheithio, a fydd yr awr hon yn poenydio—ac ni âd lonydd iddynt tra llyngcont eu poeryn; efe a'u cymmer megis ysgymmydd i'w pwyso, ac fel ysglyfaeth i'w rhwygo. O bechadur, gochel gymmeryd dy wenheithio gan ddiafol i bechu, canys beth bynnag y mae efe yn ei addo o hyfrydwch i ti am gyflawni dy felus-chwantau, nid yw y cwbl ond er mwyn dy ddenu i ddinystr di-ddiwedd: y mae yn amhosibl iddo dy gymmorth â chyflawniad o'i addewidion twyllodrus.—Yn (1.) nid oes ganddo ond tân uffern yn drigfa iddo ei hun; am hynny ni's gall roddi gwell lletty i'w ddilynwyr. Yn (2.) Y mae mor greulon wrth holl ddynol-ryw fel ag y chwennychai eu cael i gyd i'r un trueni ag yntef; fel yr ymddengys wrth ei waith yn ceisio hudo lachawdwr y byd. *Mat. iv.* Yn (3.) Ysryd ydyw, am hynny nid yw yn blino dros dragywyddoldeb, ond poenydio y rhai a gymmerasant eu hudo ganddo i'r trueni hwnnw. Felly chwi a welwch nad oes ganddo nac ewyllys na gallu i'ch helpu, ie, nid oes un mesur o drugaredd ynddo; ond efe a bery yn ddi-orphwys i fwrw ei lid ar y carcharorion trauin uffernol, yn y lle tanllyd hwnnw: Ac os oedd y gwr hwnnw yn yr efengyl, yn gwaeddi ar Grist, "Trugarha withyf, canys y mae fy merch yn ddrwg eu hwyl gan gythraul;" Pa fodd, debygech chwi, y bydd y colledigion yn ddrwg eu hwyl, neu yn hytrach allan o'u hwyl, pan fyddo holl gythreuliaid uffern yn eu poenydio heb dranc na gorphen yn ddi-orphwys? Och! y mae hwn yn llid ofnadwy!

Yn *drydydd*, Ystyriwn fel y mae parhad a thrymhad y poenau rhai'n yn chwanegu y trueni hwnnw: Yr Ysryd Glân fydd yn cyffelybu poenau uffern i dân, yr hwn o'r holl boenau ydyw y creulonaf, ac o herwydd hynny yr ydoedd offerynnau diafol yn llosgi merthyron Iesu a than, am ei fod ynddo ei hun yn peri poen annioddefus;

nioddefus ; fel y teimlwn pan syrthio ond pen canwyll yn unig ar ein croen, pa wynio a llosgi a wna y llannerch fechan honno ? pa cyn boethed wrth hynny yw tân digofaint Duw ? o'i gyffelybu i'r hwn, nid yw pob tân arall ond fel llŷn tân ar bapur gwynn, fel y dywed y dysgedig. Yn ein tân ni y mae hyfrydwch, fef goleuni ; ond tân uffern sydd dywyllwch dû-dew—ein tân ni sydd yn difa ei danwydd, ac yn diweddu y boen yn ebrwydd, ond hwnnw sydd yn poeni heb ddifa neb dros dragywyddoldeb. Y mae hefyd beth arall yn uffern yn trymhaui y boen yn doft iawn, yr hwn a eilw ein Iachawdwr, *PRYF*, *nid yw yn marw* ; yr hwn sydd ym mynwes y pechadur, yn ei gnoi ac yn ei frathu, fef y *gydwybod* euog aflonydd ; yr hon a ferir, yn y byd hwn, megis â haiarn poeth, 1 *Tim.* iv. 2. Ond yno hi a ddeffru, i.e., hi a frath fel sarph, ac a biga fel neidr, gan ddannod i'r pechadur ei ynfydrwydd am beidio gwrando ar ei che ryddon caredig yn y byd—yn awr am hynny caiff ddi-oddef ei cholyn gwenwynig—pan feddyllo y gwynfyd a gollodd, a'r gwae y daeth iddo, am anghofio yr Arglwydd, a iechydwriaeth ei enaid : Hefyd pan feddyllo hawfed a fuasai iddo ddiangc rhag y lle echryslon hwn, pan oedd Duw yn ymbil âg ef am dderbyn Crist a'i iachawdwriaeth, ond ef ni's gwnai,—ac ymhellach, pan feddyllo pa beth a'i hudodd yno, fef ychydig o felus chwant dros funud awr. Pan ystyrio y pechadur yr holl bethau hyn, a mil yn chwaneg, nid all ei gydwybod lai na'i flino yn doft : yna y dechreu efe geisio marwolaeth, ond marwolaeth a gilia oddiwrtho ; ac nid yw ei gyflwr chwaith mewn un modd yn gymmwys i'w alw yn fywyd—o herwydd pa ham y gelwir uffern, “ Bywyd yn marw beunydd, a marwolaeth yn byw beunydd.” Yna pan na chaiff farw, efe a feddwl pa hyd y gorfydd iddo fod yn y cyflwr truenus hwnnw, yna y daw y gair *byth* i'w goffadwriaeth, yr hyn a wna iddo wallgosi, a chnoi ei dasod gan ofid, a chablu Duw y nesoedd—i.e., efe a rega ac a sellidithia ddydd ei enedigaeth, a'i fam a esgorodd arno, am na buasai yn ei dagu cyn ei roi i sugno—i.e., efe a ddymunai ei fod ynghyflwr yr anisail sydd yn trigo yn y ffôs, am fod hwnnw yn awr gwedi diweddu

weddu ei boen. Drachefn, efe a ymosyn âg ef ei hun, "Ai byth y byddaf yn poeni fel hyn?" ei gydwybod a'i hettyb, fel y garreg-adsain, "*Byth, byth—*" Felly, chwi a welwch fod parhad y boen, yn chwanegu ei thrymhad yn ddifawr; ac fel hyn y gorfydd ar yr holl rai a anghofiant Grift a iechydwriaeth eu heneidiau, fod yn bentewynion gofidus, yn dioddef digofaint Duw Hollalluog, a'u cydwybodau yn eu pigo, yr ysprydion drwg yn eu pwyo, y tân yn eu brwlio, y tywyllwch yn eu cuddio, a'u pechodau yn eu suddo ddyfnach ddyfnach, hyd y byddo Duw yn Dduw! a'r enaid yn fyw, a thra bo cythraul i boenydio; cyhyd a hynny y byddant yn suddo heb gael gwaelod! Am hynny, nid heb achos y dywed y prophwyd, *Pwy a drig gyd â'r tân ysol? pwy a breswylia gyd â llosgfeydd tragywyddol?* Efa. xxxiii. 14. Ac nid yw hyn oll ond cyffwrdd ag 'chydig bethau a berthynant i'r naill ran o'r boen, fef poen yn dioddeu—Ond fe ddywed Difeinyddion, fod poen y golled am Dduw a'i angylion, Crist a'r nefoedd, yn fwy gofidus i'r pechadur, nâ dim y maent yn ei ddioddef. *O! Iesu anwyl, yr hwn a'n prynaist, Cadw ni drwy dy waed a'th ddiodd-efiadau rhag myned i'r lle poenus hwnnw.*

Yn *bedwerydd*, Gair neu ddau o annogiad taer ar bawb sydd etto o'r tu yma i'r bedd ac uffern, fel y gallont ochelyd y lle poenus hwnnw.—Yn (1.) Er mwyn yr Arglwydd a'ch eneidiau anfarwol, gwyliwch ar eich meddyliau, eich geiriau, a'ch gweithredoedd, ac na fyddwch ddifatter am sicrhau iechydwriaeth dragywyddol eich eneidiau,—nid rhaid eich annog i ofalu am eich cyrph,—O ystyriwch, mai yr enaid ydyw y dyn, a phwy bynnag ni ofalo am hwn, porthed ei gorph fel y mynno, y mae yn pwrcafu damnedigaeth iddo cystal a'r enaid. Yn (2.) Ystyriwch mai ar y munudyn hwnnw, *amser*, y mae yn rhaid i chwi gael neu golli y nefoedd—ac er nad eill neb ei chael drwy ei ddiwydrwydd a'i boen, &c. etto ni chaiff neb hi heb boen ac ymdrech,—ac oni choeliwch fi, cymmerwch air y digelwyddog Arglwydd Iesu, yr hwn a ddywed, *Ymdrechwch*, &c. ac os rhaid ymdrechu, y mae yn rhaid cymmeryd poen. Yn (3.) ystyriwch y cauir allan yn y farn

farn lawer o'r rhai a ymgymdeithasant â Christ yn ei ordinhadau, ag oeddynt yn cleimio y rhagorfreintiau hyn, ac yn rhyfeddu na buafid yn eu derbyn yn ebrwydd, ond medd Crist, "Ewch oddiwrthyf weithredwyr anwiredd." Yn (4.) Ystyriwch eich bod bob munud, tra byddoch ynghyflwr natur, mewn perygl dirfawr o syrthio i'r poenau hyn; pwy a anturiai gyfgu yn y tŷ hwnnw, y byddai perygl ei losgi cyn y bore? ac a anturiwch chwi gyfgu yn eich pechodau? ac os gwnewch, cofiwch hyn pan orweddych, eich bod mewn perygl o ddeffro yn y tân tragywyddol; pa gynnifer a aethant yn iach i'w gwelyau, ac i dragywyddoldeb cyn y bore? A pha sawl un a gyfododd yn iach, ac a alwyd i'r farn cyn y nos, i.e. cyn hanner dydd? myfi a welais hyn yn fy amser,— *Am hynny byddwch chwithau barod: canys yn yr awr ni thybioch y daw Mab y dyn.* Mat. xxiv. 44. Yn (5.) Attolygaf arnoch, er mwyn eich heddwch tragywyddol, "Na roddwch gwsg i'ch llygaid na hûn i'ch amrantau, hyd oni roddoch le i rymmus Dduw Jacob." *Sal. cxxxii. 4, 5.* Ac hyd oni chaffoch obaith sicr eich bod gwedi cael gwaredigaeth oddiwrth ddigofaint Duw, trwy Iesu Crist. Byddwch sobr, a gwiadwrus i weddiau,— a gwybyddwch mai peth ofnadwy yw syrthio yn nwyllaw y Duw byw, allan o'r Cyfryngwr Iesu. Yn (6.) na phrynwch fwyniant pechod, dros funud awr, mor ddrud a gorfod i chwi ddioddef dychryn cydwybod byth bythoedd, am yr ynfydrwydd hwn; myfi a fedraf ddywedyd i chwi trwy brofiad, ei fod yn beth mwy dychrynllyd nag y mae llawer yn meddwl, i.e. gallaf ddywedyd yn hŷf, na's mynnwn er holl feluswedd y byd, ag sydd ynddo, ddioddeu dychryn cydwybod euog dros un wythnos, heb ddim esmwythdra, ac os yw dioddef un wythnos dan ddychryn cydwybod mor flin, pa fodd y dioddefir hi dros dragywyddoldeb, heb funud o esmwythdra, yr hyn a orfydd i'r holl goll-edigion ei wneuthŵr am fwyniant pechod?— Ai doethineb yw hyn, bod yn llawen dros awr, ac yn wylo yn ddychrynedig i dragywyddoldeb? Nid rhyfedd gan hynny fod yr Yspryd Glân yn fynych yn galw yr annuwiol yn ynfyd, neu o'i gof— felly y bu y mab afradlon,—

pob

pob dyn anedifeiriol, dyn o'i bwyll, neu o'i hwyl ydyw; eithr dyn gwir edifeiriol, dyn gwedi dyfod i'w bwyll, neu i'w iawn hwyl, ydyw—felly y mae ysgolheigion yn cyfieithu yr ymadrodd hwn,—ac yn wir y mae eu gweithredoedd o'r ddau tu yn dangos mai felly y maent; y naill yn crynoi cynnud i'w losgi ei hun, sef mwyniant pechod, dyna ddyn o'i gof, nid oes gennych le i wadu; y llall yn diange am ei einioes, rhag ei ddifetha, ac yn gwrthod difyrwch daearol darfodedig, gan ddewis hyfrydwch nefol a thragywyddol, o gyd barhad â'i enaid; Wele, dyma ffolineb y byd, ac o'r tu arall dyma ddoethineb Duw yn ei blant. Am hynny byddwch fyw i Dduw, fel y byddoch fyw gyd â Duw yng Nghrist Iesu ein Harglwydd,—ac na cheisiwch y byw ym mysg y meirw,—sef happusrwydd, lle nad yw i'w gael. Gwell y medraf amgyffred, yn fy meddwl, ddoethineb plant Duw a ffolineb plant y byd hwn, nag y medraf ei adrodd ar eiriau: Am hynny, os bydd ar neb o honoch eisiau doethineb i ochelyd y poenau y soniwyd am danynt, gofynned gan Dduw, yr hwn fydd yn rhoddi yn haelionus heb ddannod. Yn (7.) ac yn olaf, Cofiwch nad oes ond un peth a'ch gwared rhag poenau uffern—ac nad oes ond un peth a'ch dug iddynt.—Crist a'i haeddiant a all eich gwared rhagddynt, a'ch dwyn i'r nefoedd: A phechod yw y dihenyddiwr a'ch dug i'r poenau di-drangcedig; — Am hynny y dywed yr Yspryd, yr wyf yn rhoddi o'th flaen einioes ac angau—os dewisi Grist, gwyn dy fyd fyth; “Canys y neb y mae y Mab ganddo, y mae bywyd ganddo.” *1 Ioan v. 12.* Ac o'r tu arall, os pechod a ddewisi, rhaid it gymmeryd uffern gyd âg ef.—Am hynny y peth a gyfylltodd Duw, na wahaned dyn.

P E N. XII.

Yr Awdwr yn Cymbwysu yr hyn a adroddwyd at ei Blant ei hun ac eraill.

BELLACH fy nghyfeillion a'm plant anwyl, “Byddwch wych, byddwch bur, byddwch ddoethion, ac nid yn eich golwg eich hunain.—Synniwch yr un peth,—byddwch lawen yn yr Arglwydd, na chyd-ymffurfiwch â'r byd,—eithr ymnewidiwch yn yspryd

yspryd eich meddwl, fel y profoch beth yw daionus a chymmeradwy, a pherffaith ewyllys Duw—Na fyddwch o'r rhai fydd yn tynnu yn ol i golledigaeth, onid o ffydd i gadwedigaeth yr enard. Gochelwch gwn, gochelwch ddrwg-weithredwyr, gochelwch y cyddorriad. Na theyrnafed pechod yn eich cyrph marwol, i ufuddhau o honoch iddo yn ei chwantau,—ac na roddwch eich aelodau yn arfau anghyfiawnder i bechod; eithr rhoddwch eich hunain i Dduw, megis rhai o feirw, a'ch aelodau yn arfau cyfiawnder i Dduw. Dilynwch heddwch â phawb, a sancteiddrwydd, heb yr hwn ni chaiff neb weled yr Arglwydd: ac yr wyf yn dywedyd, rhodiwch yn yr Yspryd, ac na chyflawnwch drachwant y cnawd.—Hefyd amlwg yw gweithredoedd y cnawd, y rhai yw, Torprias, godineb, aflendid, anlladrwydd, delw-addoliaeth, swyn-gyfaredd, casineb, cynliennau, gwynfydau, lliid, ymrysonau, ymbleidiau, heresia, cynfigennau, llofruddiaeth, meddwdod, cyfeddach, a chyffelyb i rhai hyn: am y rhai yr wyf fi yn rhag-ddwyedyd wrthy, megis ag y rhag-ddwyedais, na chaiff y rhai fydd yn gwneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Dduw. Eithr ffrwyth yr Yspryd yw Cariad, llawenydd, tangnefedd, hir-ymaros, cymmwynasgarwch, daioni, ffydd, addfwynder, dirwest; yn erbyn y cyfryw nid oes deddf,—a'r rhai fydd eiddo Crist, a groes-hoeliasant y cnawd, a'i wyniau a'i chwantau." Wele, dyma ddrych i chwi i weled eich hunain ynddo; ond gwyliwch gwedi myned ymaith, anghofio pa fath ydy, —ie, dyma *biſtiwr*, neu ddarlun, fel y gallaf ei alw, i blant Duw, a phlant diafol.

O fy mhlant anwyl, gwir ewyllys fy nghalon, am gweddi ar Dduw drofodch fydd, ar i chwi ganfod ynoch eich hunain wrth y drych hwn, ffrwythau yr Yspryd; ac i chwi gynnyddu fwy fwy ynddynt, fel y cynnyddoch mewn oedran a dyall. Chwi a glywsoch allan o ysgrythurau y gwirionedd, mai trwy lawer o orthrymderau y mae yn rhaid i ni fyned i deyrnas Dduw; a bod yr Yspryd Glân yn tyſtiolaethu ymhob dinas, fod rhwymau a blinderau yn aros plant yr Arglwydd. Eithr nag ofnwch, ac na'ch cynhyrfer, canys felly yr erlidiodd plant y tywyllwch eich cydfrodyr a fu o'ch blaen chwi.—Nac ofnwch golli cariad y byd dall—canys os chwi a ymroddwch i fyw'n dduwiol yng Nghrist Iesu, rhaid i chwi ddisgwyl erlid a chât gan ddynion.—Ond gwybyddwch eich bod yn dewis *an* y tâl ei gariad ei gael—Cariad y byd fydd anwadal a darfodedig, heddyw yn llefain *Hofana*, ac y foru croeshoelia—eithr cariad Duw fydd anghyfnawidiol—cerwch ef ac yntef a'ch câr chwithau—os gwasanaethwch chwi ef yn ieuainge, yntef a'ch gwasanaetha chwithau yn eich henaint—Nac ofnwch wasanaethu yr Arglwydd Iesu, canys y mae yn hawdd rhyngu ei fodd,—nid oes un meistr cyffelyb iddo! y mae yn addfwyn a goſtyngedig o galon ei hun, ac yn gwneuthur ei blant felly hefyd! ie, y mae yn gwneud ei holl weision ffyddlon yn frenhiniedd ac yn offeiriaid!—Am hynny byddwch ffyddlon hyd angeu, ac ef a rydd i chwi goron y bywyd. O pa gyſur yw hyn i dadau y rhai fydd dlawd yn y byd,—eu bod gwedi cenhedlu

, Iu plant i fod yn frenhinoedd i Dduw yn y nefoedd! rhagor eu bod yn cenhedlu caeth-weision i ddiafol?

Fy mhlant anwyl, Od oes dim diddanwch yng Nghrist, od oes dim cyfur cariad, od oes dim ymysgaroedd tofturi, cyflawnwch fy llawenydd, trwy rododi eich hunain yn ieuaingc, i wafanaethu eich Tad nefol, a'ch Prynwr Iesu, yr hwn a fu'n was ufudd drof-och chwi! fel y byddech happus yma ac i dragywyddoldeb. Os chwydychwi a ddewiswch Grift yn rhan, efe a fydd i chwi yn oleuni mewn tywyllwch, yn llawenydd mewn tristwch, yn gymmorth mewn caledi, yn gyfoeth mewn tlodi, yn iechyd mewn clefyd, yn fywyd mewn angeu, i.e., efe a fydd i chwi yn y bywyd hwn, yn ddigennolrwydd llawenydd a digrifwch yn dragywydd,—ac yn y farn efe a fydd i chwi yn wahoddwr i'ch galw i'r bywyd tragywyddol, i etifeddu y trigfannau nefol, a barottodd ef i chwi. Ond os chwydychwi ni roddwch eich hunain iddo ef a'i wafanaeth yn ddi-ragrith—gwybyddwch yn sicr mai y tân tragywyddol a fydd eich rhan, byth bythoedd.

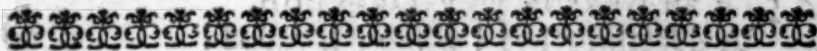
Yn awr er mwyn eich hyfforddi pa fodd i'w wafanaethu ef, Yn (1.) Rhaid i chwi gredu fod Duw; a'i fod yn obrwywr i'r rhai fydd yn ei geisio. Yn (2.) Rhaid i chwi gredu fod gennych eneidiau anweledig, ac anfarwol. Yn (3.) Rhaid i chwi gredu fod pob dyn wrth natur yn elyn i Dduw, a Duw iddo yntef. Yn (4.) Rhaid i chwi gredu nad oes modd i chwi gael heddwch a chymmod Duw, ond yn unig yn a *thrawy* Iesu Grift, ei Fab ef. Yn (5.) Rhai i chwi gredu nad oes fodd i chwi gael Iesu Grift i fod yn Gyfryngwr drof-och, ond yn unig trwy ffydd. Yn (6.) Rhaid i chwi gredu am wir ffydd, mai rhodd Dduw ydyw, neu ras a weithir gan yr Yspryd Glân yn yr enaid, yn a *thrawy*, ac yn *ol* y gair datguddiedig; neu wrth wrando pregethiad y gair, ac arfer yr holl foddion a ordeiniodd Duw i ddyfod o hyd iddi—am hynny myfi a'ch cynghoraf i ddarllen pob llyfrau da, megis *Egwyddorion y grefydd grift-nogol. Gwaith Mr. T. Gouge, Hyfforddiadau Crist-nogol. Galwad i'r Annchweledig. Gwaith Mr. Rhys Prichard, neu, Llyfr y Ficar, Llwybr Hyffordd i'r Nefoedd, &c.* Ond yn enwedig y BIBL CYSEGRLAN, yr hwn yw sylfaen y gwirionedd—ac na ddilynwch un llyfr, neu oppiniwn arall, ymhellach nag y bo yn cyd-gordio â hwn,—a phan fyddoch yn myned i'w ddarllen, dyrchefwch eich calonau tu a'r nef, am fendith Duw ar ei air; canys y mae gweddi daer yn cyrchu bendith Dduw ar y moddion a'r ordinhadau. Am hynny pa un bynnag o ordinhadau yr Arglwydd y byddoch yn myned i'w chyflawni, gweddiwch yn daer am bresennoldeb ei Yspryd i wneuthur cymhwysiad o honynt at eich cyflyrau, ac yna byddwch sicr o gael ei fendith ef arnynt,—heb hynny, ni byddant ond fel bron-nau hespion—Ond trwy ei fendith ef, ffynhonnau iechydwriaeth ydynt: O gan hynny nac esgeuluswch weddi, canys y mae Duw yn obrwywr i'r sawl a'i ceisiant. Na fydded arnoch gywilydd o weddio, nac o un ddyledswydd arall berthynol i'r grefydd grift-nogol—canys anrhydedd y Cristion ydyw cyflawni pa beth bynnag

nag y mae Duw yn ei ofyn ganddo.—A gaiff gwafanaethwyr diafol yrru cywilydd arnoch am wneud yr hyn y mae Duw nid yn unig yn ei orchymyn, ond hefyd yn ei gyfrif yn anrhydedd i chwi? Na atto Duw. Y mae yr annuwiolion yr awr hon yn gwneud yr hyn y bydd arnynt ryw bryd gywilydd o'i blegid—ac a gywilyddiwch chwi am wneud yr hyn a fydd yn ogoniant a llês tragywyddol i chwi? Arfer yr annuwiol, yn gyffredin, ymhob oes yw gwatwor y duwiol, megis Ismael mab y wafanaeth-ferch yn gwatwor mab y wraig rydd—felly yn ein dyddiau ninnau, y dywed y rhai di-grefydd, “Dacew y feintiau—.” “Dyna bobl y grefydd—.” “Yr ydych chwi yn rhÿ dduwiol—.” fel hyn o yfywaeth y mae gwir grefydd a'i dilynwyr dan wawd a dirmyg, a'r troseddwy'r mwyaf sydd mewn cymmeriad fwyaf, gyd â'r byd annuwiol,—Ond dyfod y mae'r awr y dymunai y gwatworwyr hyn, eu bod mor sanctaidd eu hymarweddiad, ac mor dduwiol eu hymarferiad a'r rhai duwiolaf ar y ddaear.—Ie, cyn bo hir hwy a ddymunent eu bod ynghyflwr y truanaf a'r distadlaf o wir wafanaethwyr yr Arglwydd, a bod eu diwedd fel yr eiddynt hwythau.

Heblaw hyn, na fyddwch broffeswyr crefydd o ran arfer a ffasiwn yn unig; gan ddywedyd, fel hyn yr ydoedd ein tadau ni, neu fel hyn y mae ein cymmydogion yn gwneud, &c. Nid yw hynny ond rheswm gwael am fod yn grefyddol,—pe amgen gallai y Twrciaid a'r Paganiaid roi rheswm digonol dros eu crefydd,—eithr oni budd eich crefydd yn gyttunol â gwir air Duw, ped fai yr holl fyd yn ei dilyn, chwi a ddylech ymwrthod â hi; ac o'r tu arall, er i chwi fod yn broffeswyr o'r grefydd buraf ar y ddaear, os o ran arfer, neu er mwyn clod dynion yr ydych yn ei dilyn, ni's gellwch foddloni Duw, na chael llesâd eich hunain oddiwrthi. Ond chwi a ddywedwch, Pa beth ynte yw bod yn wir grefyddol? Yr wyf yn ateb, Bod yn wir grefyddol ydyw, yn *gyntaf*, dewis Duw i fod yn rhan i chwi; neu ymwadu â chwi eich hunain, a chyfodi eich croes, a dilyn Crist.—a hynny-nid trwy gymmell, ond yn ewyllysgar—a chymmeryd ei orchymynion yn rheol—ei yspryd yn arweinydd—ei ragluniaeth i ddarparu drofoch. Yn *ail*, bod yn wir grefyddol, ydyw parhau yng ngwafanaeth eich Duw,—*Canys yr bwn a barbao hyd y diwedd, a fydd cadwedig.* Mat. xxiv. 13. Sef yn (1.) parhau yn bur ac yn ddi-ragrith. Yn (2.) Yn llawen, ac yn ddi-rwgnach. Yn (3.) Yn wastadol ac yn ddi-droi yn ol, *Canys di-edifarws yw doniau a galwedigaeth Duw.* Rhuf. xi. 29. Dyma ran fawr o wir grefydd—ymhellach, pwy bynnag a fynno fod yn wir grefyddol, rhaid iddo ochelyd gorphwys ar ei ddyledswyddau, nag yn ei ddyledswyddau, fy meddwl yw, na orphwysoch ar eich dyledswyddau a'ch cyflawniadau allanol, gan dybied eu bod yn haeddu rhyw beth gan Dduw, i.e., rhai a dybiant fod eu cyflawniadau a'u dyledswyddau yn haeddu y nefoedd—eithr tywyllwch mawr yw hynny, canys haeddiant Crist yn unig a'n cymmeradwya ger bron Duw, berfonau a chyflawniadau, ac a'n dug i'r nefoedd hefyd. Yn *ail*, na orphwyf-

orphwysfych yn eich dyledswyddau, h. y. yn y cyflawniad noeth o'r ddyledswydd hyn, a'r ddyledswydd arall, fel y gwna'r rhag-rithwyr, neu broffeswyr ffurfiol, gan dybied fod hynny yn ddigon; heb ofalu pa un a ydynt yn derbyn gras yn gymmoith cyfamserol neu beidio— Ond gwybyddwch nad yw y cyfryw yn mwynhau dim o gymdeithas yr Yspryd Glân yn eu cyflawniadau. Ond am y gwir Gristion profiadol, rhaid iddo ef gael mwynhau ei Dduw yn ei ddyledswydd, yn amgen ni's boddlonir ef, ac yn wir, i'r cyfryw un y mae yr Arglwydd yn hysbyfu ei hun yn fynych, gan roddi diddanwch nefol yn ei galon ef yn y dirgel, pan na bo neb dynion yn gweled. (Y pryd y bo y pharisead rhagrithiol ynghonglau yr heolydd, yn ceisio ychydig o anadl dynion yn wobr.) Am hynny ceisfych adnabod sylwedd crefydd bur ddiragrith— Sef *bod Crist ynoch chwi, gobaith y gogoniant*. Col. i. 27. “Fel y byddoch barod bob amser i ateb i bob un a ofynno i chwi iefwm am y gobaith sydd ynoch, gyd âg addfwynder a pharch.” 1 *Ped.* iii. 15. Gwir gariad i Dduw, a'i Fab ef ein Harglwydd Iesu Grist, yw sylfaen neu yspryd y grefydd Grist'nogol— dyma sydd yn gwneud yr adeilad— *Canys diwedd y gorchymyn yw cariad o galon bur, a chydwybod dda, a ffydd diragrith*. 1 *Tim.* i. 5. Yn y grefydd hon, “Y mae yn aros ffydd, gobaith, cariad, y tri hyn; a'r mwyaf o rhai hyn yw cariad.” Y mae diwedd i amryw rasusau, ar ol y bywyd hwn, ond cariad a bery byth;— canys yn y nef y mae ffydd yn cael ei throï yn olwg, a gobaith yn fwynhad, ond *Cariad byth ni chwmp ymaith*. 1 *Cor.* xiii.

Am hynny fy nghyfeillion a'm plant anwyl, *Na charwn ar air, nac ar dafod yn unig, eithr mewn gaweithred a gwirionedd*. 1 *Ioan.* iii. 18. Nid oes gennyf i'w ddywedyd wrthy ch yn chwaneg, ond yr hyn a ddywed yr Apostol wrth y Philipiaid, Pen. iv. 8, 9. “Yn ddiweddaf, frodyr, Pa bethau bynnag (mewn crefydd) sydd wir, pa bethau bynnag sydd onest, pa bethau bynnag sydd gyfiawn, pa bethau bynnag sydd bur, pa bethau bynnag sydd hawddgar, pa bethau bynnag sydd ganmoladwy, od oes un rhinwedd, od oes dim clod, meddylwch am y pethau hyn, y rhai a ddysgasoch ac a dderbyniaf, ac a glywsoch, ac a welsoch (yngair Duw a'i weision) y pethau hyn gwnewch: a Duw'r heddwch a fyddo gyd â chwi—” sef tra fyddoch chwi gyd âg ef— os ceisfych ef, chwi a'i cewch: ond os gwrthodwch ef, gan ddewis digrifwch cnawdol o'i flaen ef, yntef hefyd a'ch gwrthyd chwithau— Yn awr, nid oes gennyf ond eich gorchymyn i Dduw, ac i air ei ras, yr hwn a all adeiladu ymhellach, a'ch hyfforddi; ac yn y diwedd, roddi i chwi etifeddiaeth ym mhlith y rhai a sancteiddiwyd,— trwy y ffydd sydd yng Nghrist Iesu. Amen.

Yma y canlyn rhai o Ganiadau yr Awdwr.

Am greadigaeth dyn, a'i gwymf, a'i Brynedigaeth trwy
G R I S T.—Ar y mesur Heavy Heart.

POB rhyw galon drom a dremio,
Ar hyn o 'stori 'rwy'n ystyrio;
Wyled ddaugrau a dafnau dyfnion,
Wrth weled croester ymhob Cristion :

Yn gynta, ystyriwn yn dofturus,
Holl fendithion, da hwyl union, Duw haelionus :
Ac yno gwelwn, gwae ni o gywilydd,
Ynom groester, mawrion nifer, mor anufudd.

2 Fe wnaethpwyd dyn mewn cyflwr dedwydd,
Gwedi i drwmgwsg yn ddi-dramgwydd ;
Yn ddi-ddiffyg o bob donieu,—
Pob creadur a'i gwafanaethu :

Yr haul a'r lloer a roe iddo oleuni,
A'r wybr gannad, fywiol anad, a fu i'w loni ;
A phob ymlusgiaid, ehediaid hoyw-daith,
Yn ddi-ymryddysg, i'w dwyn er gloywddysg, dan arglwyddiaeth.

3 Ni wnaethai'r cythraul ar y cyntaf,
Dda mawr roddion, ddim er *Addaf* ;
Er hyn rhoe iddo ufudd-dod helaeth,
O flaen i'w Luniwr, flin elyniaeth :

Dyna stori dynn i'w 'styried,
Fod plant dynion, mawr boen calon, mor bengaled,
A throi i goelio athro i gelwydd,
O flaen parod, wâr air wir-glod, eiriau'r Arglwydd.

4 Fe welai'r Arglwydd ddyn daearol,
Yn 'r oes honno 'n byw'n resynol ;
'Fe gofiai wrth edrych arno o'r nesoedd,
Ymhellach wedi—mai llwch ydoedd ;

Mawr drugaredd a'i cynhyrfau,
Wrth doftur gyflwr, i roi lachawdwr am bechodau :
Yr hwn oedd ar g'oedd ni a'i gwyddon,
I ddyn mewn traferch, rhial burferch, yr ail **BERSON.**

5 'R ail BERSON yn y DRINDOD,
A ddaeth i'r byd i wisgo'r Dyndod !

A Gwneuthurwr yr holl gyfraith,
Aeth dani'n gwbl, dyna ein gobaith !

Nid allai Duw fydd hollalluog,

Roi mwy rhoddiad, na'r tra gwiw-rad, Fab trugarog ;

O ran ei fod yn Dduw fel yntau

Yn oes oesoedd, Person ydoedd, pris eneidiau !

6 Am bob enaid a fu'n pechu,

Crist a gafodd ei ferthyru !

Dyn oedd euog o'r farwolaeth,

Duw fu'n goddeu'r gosbedigaeth !

Dyn oedd euog o'r ddrwg weithred, (ladded !

Ond mewn modd poenus, croes ddioddefus, Crist a

Am fod dyn heb obaith iddo,

(hoelio !

Ca'dd Duw'r heddwch, gruddiau o driftwch ei groes-

7 Dyna'n ddiwad gariad gwrol,

I ddyn anufudd gan Dduw nefol !

Ac etto er hyn nid ydyw'r holl-gred,

Tro-wyr-gilis ond rhŷ war-galed :

A hon yw'r ddamnedigaeth greulon,

Ddyfod i ni, y da oleuni, di-wael union ;

A charu o honom, chwerw yw hynny,

Os ystyriwch, faith iawn d'w'llwch, fyth i'n dallu.

8 Y fawl sy'n gwrthod Crist a'i addysg,

A'r ddwys-glir-dda, wir ddisgleir-ddysg ;

Na ddisgwylied gael uchel-fraint

Iddo i ddyfod o'i ddioddefaint ;

Er prynu o'n Harglwydd fraint ragorol

Trwy 'i ddioddefiad, i'r da ei fwriad, edifeiriol.

Ni chaiff y fawl dros fyth a ymg'ledant

Mewn diofalwch, foddeu heddwch, fudd o'i haeddiant.

9 Am hynny ceisiwn bawb yr Arglwydd,

Tra bo i'w gael yn hael-iawn hylwydd.

Galwn arno tra bo'n agos,

Mae'n hwyr a mawr ei hir-ymaros :

Gadawn i gyd ein ffyrdd drygionus,

Trwy ddychweliad, at ein Ceidwad, fu'n ni'n ddawnus ;

A Duw a'n cymmer ni i'w ras eilwaeth, (laeth.

Mewn sancteiddrwydd, hawl pur hylwydd, Helpwr he-

Ymddiddan

*Ymddiddan rhwng yr Enaid a'r Corph.—Ar y mesur
Heavy Heart.*

Enaid.

1 **G**Wrando gorphyn briddyn prudda,
Sy'n fawr ei berygl o fyr bara ;
Pa'm yr wyt yn treulio d'amfer,
Yn lle'i rifo—mor llwyr ofer ;
Di a fyddi'n fuan dan y ddaear,
Gwael y gwelu, doir i'th gyrchu, 'n daer i'th garchar ;
A minneu d'enaid, mi wn, a dynir,
I lawr y dwnsiwn, o fewn annwn, am fyw'n enwir.

Corph.

2 Ow! Gobeithio f'enaid ofnog,
Nad awn drwy gur,—mae Duw'n drugarog—
Byth i ddioddau'r poenau pena,
Er byw'n ddiofal amal yma ;
Fe ga'dd llawer edifeirwch
Gan Dduw'r Lluoedd, Ow, do filoedd, o'u diofalwch,—
Mae fo'n barod, mi wn, i faddau,
Medd ylgrythur, i bechadur ei bechodau.

Enaid.

3 'Wyt ti'n meddwl fod Duw'n maddau,
Dy hyll fywyd, dy holl feiau ?
Tra by'ch heb gerdded 'r iawn lwybur,
Ond croes neidio 'nol cwrs natur ?
Llawer dyn fydd heddy 'n dioddau,
Poen dragwyddol, ymliw bywiol, am lai beiau
Nag a wnaethom ni ein deuwedd,
Wrth hir ddilyn, cofiwn cymmi'n, a fu'n camwedd.

Corph.

4 Fy anwyl enaid, fy nilynydd,
Beth a ddywed Ioan ddifeinydd ;
O pecha neb mae iddo Eiriolwr
Gyd â'r Tad, o rad Waredwr ;
Cymmer gyfur pur heb hiraeth,
Ni gawn yn gynnar, cwyn mawr alar, cyn marwolaeth
Edifaru, mewn da fwriad,
Ac felly'n sier, gwn i'n cedwir, gan ein Ceidwad.

Enaid.

Enaid.

- 5 Taw Gorphilyn gwael afiachus,
 A rhyw fugad mor rhyfygus;
 Pa fawl dyn sy'n marw'n sydyn,
 Heb glwy na diwrnod glefyd arnyn?
 Dall yw d'wyneb, nid eill dynion
 Mor edifarw, rai di-ddim anu, y dydd y mynnon,
 Ond y dydd y rodder iddyn';
 Cofia am Esay, ei groes gammau, a'i gri'scymmun.

Gorph.

- 6 'Rwy'n cofio'r lleidr edifeiriol,
 A ga'dd drugaredd, diwedd duwiol;
 A myn'd i'r Ne, er maint ei feiau,
 Ac felly'n union gallwn ninnau,
 Gael ein dewis yn ein diwedd
 Gan yr hael-dad, adreu i'w gariad, a'i drugaredd;
 Gyd â'r gweithwyr yn y winllan,
 Ni weithiodd fodfedd, diwair fuchedd, ond awr fechan.

Enaid.

- 7 I chwyfu er hyn ni chawse y rhei'ni,
 Cofia Egwyl, mo'u cyflogi;
 Na'r lleidr chwaith mo'r gras i gredu,
 A'i flin hanes o flaen hynny:
 Pa fawl cyngor, pa fawl rhybudd,
 Pa fawl galwad, pa fawl cariad, pa fawl cerydd!
 A gawfom ni heb wrando er hynny:
 Pa fawl can-waith, mae'n doft oer-waith eu distyru.

Gorph.

- 8 Gwae fi f'enaid cofia finnau,
 Garw dorriad, gwir yw d'eiriau;
 Y rhai'n sy'n gwrthod gwahodd gwerthfawr,
 A droir yn noethion draw o'r neithiawr,
 Beth os darfu dydd gras arnom?
 Ni chawn mo'i feddu, ar ol hynny, er wyl o honom;
 Mi glywa 'mhen yn ffrydiau o ddyfroedd,
 Rhag i ni'n fethiant, gwall-oer nwyfiant, golli'r nesoedd.

Enaid.

- 9 Clyw dywarchen cledi erchill,
 A'i fawr arwydd fu ar er'ill;

Wrth ymwrando a'u cyflwr truan,
 Llu anafus, yn llawn ofan;
 Os ydy'n ddrwg gen't ti'n galon,
 Ddigio'r Arglwydd, di gei ddedwydd, deg add'widion;
 Gwyn dy fyd o'r cyfryw dristwch,
 Rhodd Duw'n ddiwad, yw da fwriad, edifeirwch.

Corph.

10 Duw rho i mi fawr 'ddifeirwch,
 A ddêl' droftai'n dduwiol dristwch;
 Na bo 'difeirwch byth o honi,
 Dyna ngwaedd Duw yn y ngweddi;
 Dod i mi hefyd ffydd i'th foddio.
 A bywyd sanctaidd, iawn hoff ryfedd, yn ei phrifio;
 A gras i ddal hyd anghyngn' ffyddlon,
 Ac felly'n ddiwad, cywir gariad, y cai'r goron.

Cyffes a Gweddi Pechadur. Ar Levy-land.

GWrandewch ar lwyr fwriad, o flaen i gyflawniad
 Yn chwilio am ddychweliad, dan archiad Duw Na,
 Rhyw ddyn a ddihunodd, poen gyfan pan gofiodd
 Y modd y llwyr giliodd o'r gole:
 2 Goleuni gwiw lawnwych dës guredd disgleirwch,
 Llawenydd lle iawnwch, tirionwch yw'r tro,
 A hauwyd i'r cyfion, a'r gwiwlan o galon,
 Mae 'dd'widion gu 'rwyddion fwrddo.
 Sinteoedd mewn tywyll, fydd yma fwydd amhwyll,
 Heb gyneu i ddyn ganwyll, o'r ddiwyll wawr dydd,
 A minnau a'u dilynes, wrth Grist gwna i 'nghyffes,
 Diffygiais a bliniais heb lonydd.
 4 Mi droisim fy ngwegil, oddi wrth yr efengyl,
 Mfi bechais yn rhygil, yn rhagor i neb,
 Pa fodd ar ddydd cyfri, y gallai mwy godi,
 Pan ddeler i'm henwi, mo'm hwyneb?
 5 'Rwi'n hena pechadur, o' fywaeth is awyr,
 Mae nghyflwr i'n dostur, O Dduw ystur di,
 Fi'n wallus na ollwng, fel Deifas i'r dyfwn,
 Er maint fy ympiniwn i'm poen.
 6 Tro fi etto trwy fy attal, O Dduw rhag dy ddial,
 Rhag amal ryw fagal, ryfygus a chwant,
 Gwna ynof gyfnewid, gwiw lawnder a glendid,
 A dod imi addewid maddeuant.
 7 O maddeu fy meddyg, cu reidiol caredig,
 Y'm fod mor ystyfnig, mor ffyrnig mor ffol,
 Gwna fi etto'n wir grifion, hofeidd-lwys a ffyddlon,
 O nifer dy weision dewisol.

3 Duw Iesu dewiswn a manwl ddymanwn,
Da burdeb dy hardwn, tra byddwn i byw,
A chael i'm ddychweliad, ddifeiriol dda fwiad,
O'th gariad gwiw rodidiad goreu-Dduw.

6 Tydi a fu'n oreu gwn unwaith gen innen,
Nes oeri o blesierau, rhyw chwantau rhy chwith,
Fy nghalon na nghoellier, am gwneud yn ddi-fatter,
Am lawnder o'th fwynder, a'th fendith.

10 Dy fendith da fwynder, dod honno Duw tyner,
I mi mewn cyfyngder, ac ister heb gudd,
A phar i mi'n wastad, wir gosio niweddiad,
Wrth dderbyn o'th gariad a'th gerydd.

11 Na ad mo'nai'n hollol, trwy guddio'n drag wyddol
Dy wyneb sancteiddiol, dymunol i mi,
Ond nertha fy ngalon, i'th garu di'n ffyddlon,
Er mwyn dy dda union ddaioni.

*Adduned Pechadur, gwedi bod yn glaf, ynghyd â Chyngor i eraill
i gosio Duw mewn Iechyd. Ar y mesur Gwel yr Adellad.*

1 **G**Wrandewch fy mryd i mrodyr,
Riwl deilwng ar ol dolur, a chur di chwareu;

Fi 'mroi'm mi fum ry-swrth,
Nes cael f'mriwo'n yngwrth, y mron Angeu;

Mi a ges; mae'n yfig i mi a wnes,
Fy nharo â'r wialen, gan Dduw fy mberchen,

Am fyw mor llawen, llwyr angen felly'r ês,
A'm dwyn yn ol drachefen, er cysur a mawr lês:

O'r blaen; ni chosiwn mwy na *Chaeu*,

Fod Duw yn canfod, pob dirgel bechod,

Er sen cydwybod, ni ro'wn i ddiwrnod ddraen,

Fy nghalon aethai'n gwbl, a'i meddwl fel y maen.

2 Yr 'wan Duw fy'n trefnu,

Modd eilwaith i'w meddalu, rhag mwy o ddialedd;

Mawr foliant iddo'n wastad,

Pwy welodd fyrdra ei gariad, a'i fawr drugaredd?

'Rwy'n rhoi; yn drift heb allu ymdroi,

Ymron fy symmud, i'r farn ddychrynlyd,

Fy rhwymo i hefyd, â phenyd heb le i ffoi,

I edrych beth i'w wneuthur, oedd yn fy mryd i ymroi;

My-fi; yn llefsg a'm dagrau'n lli,

Yn brudd mi'ttebais, myfi a bechais,

Llai nag a haeddais, o'th soriar a ges i,

Mawr feddyg O mor feddal, wrth rodidi tâl wyt ti!

3 Am hynny Duw ei hunan,
Gan faint fy ngwaedd a'm cwynfan, ac ynteu i'm canfod ;
Fy nod i'n halogedig,

Amhur a mawr fy mheryg', ac mor amharod,
'Fe roes ; ei law i 'smwytho'm loes,
Ac a'm harbedodd, yn rhydd 'fe'm rhoddodd,
Fe 'meddyg'niaethodd, estynodd fisoedd f'oes,
A chwedi 'ngwialenodio, am treio 'n ol fe'm troes ;
Bydd drud ; a braw i mi ryw bryd,
Os byw heb grefydd, a wna'i'n anufudd,
A'r ol cael rhybudd, a dioddeu cerydd cyd,
Mi gaf fy ngalw i gyfri, a'm torri heb oedi o'r byd.

4 Am hyn rhag cosp y gelyn,
A dialedd Duw i'm dilyn, diameu y dylwn ;
Ymroddi i fyw'n rhinweddol,
Da addfwyn doeth a duwiol, llwyr rol lle'r elwn ;
A rhoi ; iawn dreial yn ddi'mdroi
Fy mryd heb gellwer, ar bryna'r amser,
A byw trwy burder, bân gwiw-ber heb ysgoi,
I gael yn amser cystudd, at Dduw trwy ffydd draw ffoi ;
Mae 'mryd ; tua byddwi byw 'n y byd,
Ar droi'n grist'nogol, gry fodd grefyddol,
A gado'r gnawdol, ffordd hudol fwrdd o hyd
Rhag gorfod gwneuthur cyfri, am bob dyreidi drud.

5 Am hyn yn ieuainc nwyfus,
Tra bo'm yn wychion iachus, heb ddim i'n nychu ;
Ymdrwswn bawb yn gyntaf,
Cyn dyfod ein hawr olaf, a'n claf wely ;
Pan ddaw ; awr farwol freuol fraw,
I droi'r anadliad, yn fyrr ddehead,
I ddallu'r llygad, a rhwyfstro llusgiad llaw,
A'r tafod gwedi methu, a'r dyn a'r drengu draw !
P'le bydd ; ein doethder ni'n ein dydd,
Ein gwychion ddillad, a'n balch ymddygiad,
Ein coeg chwerthiniad, a'n bwriad rhediad rhydd,
Y rhai'n i gyd a'n gedy ; ni phery ddim ond ffydd.

6 Gwae'r galon a gâr goledd,
Llifeiriant holl oferedd, sy'n lle i forio ;
Nes dyfod hyn o ddychryn,
I'w ddal mewn rhywde rhy-dyn, yn dynn am dano ;
Fe wna ; i'r ôfnus clwyfus cla'
Ddweud llwyr gwae-finnau, am dorri'r Suliau,
A chanu a chwarau, nosweithiau a dyddiau da,
Mi dreuliais fy holl amser, yn ofer, beth a wne ?
Pob hên ; cariadus weddus wên,
A phob ieuengetyd, sydd hyfion hoyw-fyd
Gwellhau mewn iechyd, dda lwyr-fryd a ddy-lên
Gan ddyfal brudd weddio, am ras i mendio, Amen.

- 1 Cofiw'n beunydd am farwolaeth,
Cofiw'n am ei boen a'i alaeth;
Cofiw'n nad yw'n nerth a'n bywyd,
Ond gwynt yn myned heb ddychwelyd.
- 2 Cofiw'n Uffern bwl tragywyddol,
Lle mae poenau mawr rhyfeddol,
Heb un gofid yno'n eisiau,
Na chymmaint ag esmwythder weithiau.
- 3 Cofiw'n am y nesoedd hyfryd,
Lle mae Llawenydd byth a gwynfyd;
Yngwm'pni'r Saint a'r Arglwydd Iesu,
Mwy nag allo tafod draethu.
- 4 Gwedi dangos hyn i ddynion,
Dyma'r peth sy'n torri nghalon,
Na wna dynion na chyflawni,
Na rhoi rheswm am eu diogi.

T E R F Y N.

Hysbyfiad i'r Cyffredin.

Y Mae Mr. W. THOMAS, o'r BALA, yn bwri rhoddi allan ar frys, Lyfr bychan, wedi gasgi allan o waith *J. Guise D. D. a W. Gurnal*, o Bris Chwe' Cheiniog, ar y Testynau canlynol, *Ephes. vi. 18, 19. 1 Thes. v. 25.* Gan weddio bob amser, a phob rhyw weddi a deisyfiad yn yr Yspryd, a bod yn wiliadwus at hyn yma, trwy bob dyfal bara, a deisyfiad dros yr holl Saint; a throsof finiau hefyd, fel y rhodder i mi ymadrodd trwy agoryd fy ngenau yn hŷ, i hyspysu dirgelwch yr efengyl. *U frodyr, gweddiwch drosom.*

Yn y Llyfr hwn y cynnwysir braint a dyledwydd yr Eglwys i weddio drostynt eu hunain a'u Hathrawon—ac ni bu yn Gymraeg erioed o'r blaen. Caniatteir Elw da i'r sawl a roddo ei enw am hanner cant o honynt ymlaen llaw—Danfoned y rhai a ddewisio yr ammod hwn eu henwau at y Cyhoeddwr, neu ryw Weinidog arall o'r *Independiaid, &c.* 24 DE 67